

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1927.

Andra kammaren.

Nr 8.

Tisdagen den 15 februari.

Kl. 3.30 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 8 och den 9 innevarande februari.

§ 2.

Föredrogos var för sig de å kammarens bord vilande propositionerna; och hänvisades därvid

till bankoutskottet propositionen, nr 86, angående löneroglering för befattningshavare hos statens pensionsanstalt;

till statsutskottet propositionerna:

nr 87, angående bidrag till restaurering av den gamla gymnasiebyggnaden i Karlstad;

nr 88, angående ordinarie lärarbefattningar i medicinsk radiologi vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska institutet; och

nr 92, angående förstärkning av arbetskrafterna vid nationalmusei avdelning för depositioner och slottssamlingar;

till jordbruksutskottet propositionen, nr 95, angående försäljning av vissa statens järnvägar tillhöriga markområden; samt

till statsutskottet propositionen, nr 93, angående bestridande av kostnaderna för elektrifiering av viss gatubelysning i Karlskrona.

§ 3.

Vidare föredrog herr *Carlssons* i Stockholm vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet få framställa spörsmål, huruvida vid innevarande riksdag kan förväntas proposition med förslag till borttagande av den i lagen om försäkring för olycksfall i arbete stadgade s. k. karenstiden; och blev berörda anhållan av kammaren bifallen.

§ 4.

Härefter föredrog herr *Spångbergs* likaledes på bordet liggande anhållan att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet få framställa spörsmål i anledning av företaget inköp av kulsprutor för polisen i Stockholm.

Herr talmannen framställde propositioner först på bifall till berörda anhållan samt vidare på avslag därå; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes emellertid

av herr Spångberg, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren avslår herr Spångbergs ifrågavarande anhållan att få framställa spörsmål till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit berörda anhållan.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för nejpropositionen, vadan kammaren bifallit herr Spångbergs ifrågavarande anhållan.

Herr talmannen meddelade, att herr statsrådet och chefen för socialdepartementet tillkännagivit, att han vid detta plenum ämnade besvara herr Spångbergs interpellation.

§ 5.

Föredrogos var för sig de å kammarens bord vilande motionerna; och remitterades därvid

till statsutskottet motionen nr 282 av herr *Lövgren* i Nyborg; och till behandling av lagutskott motionen nr 283 av herr *Wikström*.

§ 6.

Härpå föredrogos, men blevo ånyo bordlagda statsutskottets utlåtande nr 15, bankoutskottets utlåtanden och memorial nr 9—15, första lagutskottets utlåtanden nr 3—6 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 6—10.

§ 7.

Ordet lämnades nu på begäran till

Svar å interpellation.

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet **Pettersson**, som anförde: Herr talman! Herr Spångberg har med kammarens medgivande till mig riktat följande spörsmål:

1:o) Anser statsrådet, att polismyndigheter enligt gällande författning hava rätt att för hemliga medel inköpa kulsprutor, såsom fallet varit med polismästare Härleman i Stockholm? Om icke så är fallet, vilka åtgärder ämnar statsrådet vidtaga med anledning av kulspruteinköpen i syfte att dels beivra de överträdelser, som i samband med vapeninköpen förekommit, dels klarlägga vilka medel som stått till förfogande och varifrån dessa erhållits, dels utreda, i huru stor utsträckning polismyndigheterna i andra orter försett sig med liknande vapen, dels från polismyndigheterna fränhända redan inköpta vapen, som icke ingå i polisens beväpning enligt gällande författning?

2:o) Ämnar statsrådet vidare vidtaga åtgärder för en full och öppen offentlighet över de akta, som enligt polismästare Härlemans utlåtande givit anledning till det av honom gjorda kulspruteinköpet?

Med anledning av interpellantens första fråga vill jag till en början erinra, att min företrädare i ämbetet, sedan interpellanten vid 1926 års riksdag till honom framställt vissa spörsmål, anmodade överståthållarämbetet att inkomma

med yttrande rörande två för polisens i Stockholm räkning anskaffade kul-sprutegevär.

I anledning av denna anmodan infortrade överståthållarämbetet yttrande från polismästaren i Stockholm, som därvid meddelade, att under år 1925 för Stockholms polisverks räkning inköpts två automatkarbiner av amerikansk tillverkning, uppenbarligen samma vapen, som avsåges i interpellationen. Vapnen vore avsedda att användas såsom skyddsmedel i händelse av uppror. Till bestridande av kostnaderna för köpet hade icke använts något av de anslag, som vore upptagna i Stockholms stats utgiftsstat för polisen, och ej heller något anslag från statsverket utan andra medel, som funnits till förfogande.

Sedan jag tillträtt mitt ämbete, anmodade jag i skrivelse den 23 september 1926 överståthållarämbetet att inkomma med fullständig utredning i ärendet, därvid särskilt borde angivas, huruvida vid det tillfälle, då ifrågavarande vapen anskaffats, någon anledning att befara uppror förelegat.

Med anledning härav överlämnade överståthållarämbetet med skrivelse den 9 oktober 1926 utredning i ämnet från polismästaren i Stockholm.

I denna utredning redogjorde polismästaren närmare för de omständigheter, som föranlett honom att vidtaga ifrågavarande åtgärd. Jag torde ej behöva här återgiva denna redogörelse, som genom pressen kommit till allmänhetens kännedom och delvis berörts även i interpellationen. Polismästaren ingick i sitt yttrande vidare på frågan, huruvida åtgärden kunde anses stå i strid med bestämmelserna i reglementet angående polispersonalens tjänstedräft och beväpning, varvid han till en början erinrade, att dessa bestämmelser, som utfärdats först den 29 januari 1926, icke funnits vid tiden för vapeninköpet, vilket skett på våren 1925. Polismästaren erinrade slutligen, att det vore uppenbart, att reglementet icke innehöll några regler om försvarsvapen för sådana fall, som avsetts vid inköpet i fråga.

Överståthållarämbetet hänvisade för egen del till innehållet i polismästarens yttrande, till vilket ämbetet förklarade sig icke hava något att tillägga.

Sedan därefter herr K. Kilbom jämte fyra andra personer till mig ingivit en skrift, vari bland annat yrkades, att polismästaren skulle omedelbart avlägnas från sin befattning, anbefalldes justitiekanslersämbetet att avgiva utlåtande i ärendet. Detta utlåtande, som avgavs den 22 oktober 1926, berörde först frågan om gällande bestämmelser på området samt huruvida vapeninköpet kunde anses stå i strid med dylika bestämmelser. Härutinnan anförde justitiekanslersämbetet bland annat följande:

»I den år 1918 utfärdade landshövdinginstruktionen har stadgats, att länsstyrelserna skola övervaka, att allmän ordning och säkerhet behörigen upprätthållas i länet och att, i händelse något däremot stridande förekommer, *erforderliga* åtgärder vidtagas. Detta stadgande synes vara ett uttryck för den principen, att all den maktanvändning, som är nödvändig för avvärjande av ett pågående uppror och som icke är uttryckligen förbjuden, både är tillåten och fordrad. Principen var i 1855 års landshövdinginstruktion uttryckt i ännu klarare ordalag, vilka delvis återfinnas i gällande instruktion för överståthållarämbetet. Men det lider enligt justitiekanslersämbetets uppfattning intet tvivel, att principen år 1918 var densamma som år 1855 och att den gällde för överståthållarämbetet lika väl som för länsstyrelserna. Dessa myndigheter ansågos äga befogenhet att till avvärjande av uppror använda jämväl beväpnad polispersonal.

Angående de vapen, som polisen kunde behöva vid en dylik åtgärd av masspoliti, synes dock Kungl. Maj:t icke innan 1925 års utgång hava meddelat någon bestämmelse — — — — —. Genom nådig kungörelse den 18 december 1925 bestämde Kungl. Maj:t ingenting annat, än att vad i avseende å visst polisdistrikts eller landstings polispersonal dittills gällt angående beväpning

Svar å
interpellation.
(Forts.)

skulle fortfarande tillämpas, intill dess föreskrifter i ämnet bleve av Kungl. Maj:t lämnade.

Polismästare Härleman har uppgivit, dels att de i remissärendet avsedda »kulsprutegevä» av honom anskaffats våren 1925, dels ock att inköpet skett för att vapnen skulle användas i händelse av uppror.

Då såvitt justitiekanslersämbetet kan finna, Kungl. Maj:t icke innan 1925 års utgång meddelat något *förbud mot användande* av »kulsprutegevä» vid polisens stillande av uppror, anser justitiekanslersämbetet förvärvet av sådana vapen *icke i och för sig* — det vill säga tillsvidare bortsett från frågan vilka penningmedel använts för ändamålet — *kunna läggas Härleman till last såsom tjänstefel.*

För justitiekanslersämbetets bedömande av Härlemans åtgärd synes ämbetet vara utan relevans, huruvida vid tiden för nämnda förvärv upprorsfaran varit akut eller huruvida sådan förberedelse till uppror förelegat, som kunnat föranleda åtal.

I detta sammanhang bör måhända framhållas, att *ett brott kan föreligga, utan att det är möjligt åtala detsamma.* Åtalet förutsätter nämligen jämväl, att en eller flera individuella personer kunna bindas till brottet. Icke så få brott årligen undgå ju beivran vid domstol, av den anledning att gärningsmannen icke kan anträffas eller att mot honom icke kan genom förundersökning åstadkommas det mått av bevisning, som gällande rätt fordrar.»

Härefter ingick justitiekanslersämbetet på frågan om de medel, som använts för ifrågavarande vapeninköp, och erinrade därvid, att Härleman uppgivit, att han icke använt något av de anslag, som vore upptagna i Stockholms stads utgiftsstat för polisen och ej heller något anslag från statsverket, utan i stället medel, som funnits till polisledningens förfogande och som varit i polismästarens förvar redan då Härleman tillträtt befattningen. Dessa uppgifter, som överståthållaren finge anses hava vitsordat genom sina i ärendet avgivna utlåtanden, kunde uppenbarligen icke motivera ett åtal.

Vid ärendets föredragning i statsrådet den 29 oktober 1926 fann Kungl. Maj:t på min hemställan, vad i ärendet förekommit beträffande anskaffning för polisens i Stockholm räkning av två kulsprutegevä ävensom vad omförmälda av Kilbom m. fl. ingivna skrift innehölle icke föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

Under hänvisning till den nu lämnade redogörelsen kan jag såsom svar på interpellantens första fråga göra det uttalandet, att några laga hinder uppenbarligen ej mött för det ifrågavarande vapeninköpet. Under sådana förhållanden förfaller interpellantens spörsmål om vilka åtgärder, som jag ämnade vidtaga för att beivra de förmenta lagöverträdelserna, m. m.

Ehuru jag således icke heller finner polismästaren ha förfarit olagligt därutinnan att han för vapeninköpet använt medel, som icke ställts till hans förfogande vare sig av statsverket eller av kommunen, har jag emellertid ansett det ej överensstämmande med god ordning, att dylika medels användande ej är underkastat granskning från det allmännas sida. Då härtill kommer, att samma förhållande äger rum beträffande vissa andra medel, över vilka städernas polismyndigheter förfoga, har jag inom departementet igångsatt utredning i syfte att få till stånd särskilda bestämmelser om skyldighet för polismyndigheter att föra räkning över alla till deras disposition stående medel samt att årligen låta denna räkning granskas av någon statens myndighet. Sedan infordrade ytteranden i detta ärende nu inkommit från polismyndigheterna i de större städerna, hoppas jag att inom en nära framtid kunna förelägga Kungl. Maj:t förslag till kungörelse i antytt syfte.

Några ytterligare åtgärder i det avseende, som i interpellationen angivits, finner jag ej anledning att vidtaga.

Vidare yttrade:

Herr Spångberg: Herr talman! Jag får väl efter gammal vanlig kutym tacka för svaret på min interpellation. Jag skulle till och med kunna låta detta tack även gälla den snabbhet, varmed svaret denna gång kommit, och även uttala min tillfredsställelse över att det styrker de sakliga uppgifter, som jag i min interpellation lämnat. Däremot kan jag givetvis icke känna mig tillfreds med de slutsatser, till vilka socialministern har kommit. Det är ju en gammal sats, som lyder, att med felaktiga premisser kan man komma till ganska originella slutsatser. Jag får säga, att jag kan icke annat än tillämpa den satsen på det svar, jag här fått. Det är emellertid icke blott originalitet, som ligger i detta svar, utan det innebär också en bekräftelse på att här i landet ha polismyndigheterna, såvitt jag förstår, fått den nu sittande regeringens medgivande att få behålla sina olagliga vapen.

Man frågar sig: vad var anledningen till vapeninköpet? Vi ha fått det svaret, att det skulle vara en plan på en revolution, som man tänkte sätta igång med till den 1 maj 1925. Ja, det var den räddningsplanka, som polismästaren i sista minuten sökte haka sig fast vid.

När det blev bekant i landet, att polismästaren inköpt dessa fruktansvärda vapen, är det förklarligt, att man kände en berättigad förbittring i de bredaste lager bland Sveriges folk. Och Stockholms arbetare kunde icke tolka denna handling på annat sätt, än att dessa vapen voro avsedda att komma till användning mot dem, kanhända vid kommande lönekonflikter. Polismästarens första förklaring till den föregående regeringen gav också stöd för en sådan uppfattning. Den andra förklaringen, som herr Hårleman har kommit med, nämligen att kommunisterna tänkte göra revolution den 1 maj 1925 skulle bli det stora trumfess, som spelades ut för att rädda polisledningens prestige. Men saken var den, att såvitt jag kan förstå, har det utom regeringens krets icke haft någon som helst verkan. Trumfesset var falskt. Man förstod ganska allmänt, att någon *revolutionsplan för den 1 maj 1925* icke förelåg och på grund av läget i Sverige då icke kunde föreligga. Man förstod, att den revolutionsplan, som man så långt efteråt från polismästarens sida kom fram med, var ett fullständigt fantasifoster.

Av vem har nu detta fantasifoster skapats? Ja, åtminstone icke av kommunisterna, så mycket är säkert. Man kanske får söka författarna i fascistkretsar eller hos polisledningen eller hos affärsmännen. På något annat håll är det givetvis uteslutet, att dessa författare finnas. Det är mycket möjligt — jag skall i detta sammanhang icke ingå på den saken — att författarna äro att söka i affärskretsar, icke minst när man tänker på de skandalhistorier, som upprullats i samband med detta vapeninköp, och det skojeribolag, varifrån vapnen inköptes. Jag vågar därför fastslå, att *antingen har polismästaren blivit lurad eller också har planen gjorts upp i medvetet syfte att vilseleda allmänheten*. Det brukar som bekant icke vara så alldeles ovanligt, när man från polishåll har visst smussel för sig, att skylla på kommunisterna. Det är en ganska vanlig internationell företeelse inom överklasskretsar.

Jag erinrar om den opinion mot herr Hårlemans tillvägagångssätt, som kom till synes långt, långt utanför arbetarnas leder, när kulspruteköpet blev bekant. Jag vill erinra om att det var ganska många ledamöter av riksdagens andra kammare, som föregående år, då jag framställde min interpellation, kommo och frågade: men har du ändå icke fått fatt på något galet här, är det verkligen möjligt, att herr Hårleman köpt dessa kulsprutor? Man ville icke tro, att detta var sant. Emellertid diktade vederbörande upp en plan, och sedan sade man: det är kommunisterna, som tänka ställa till med revolution på viss dag. Polisledningen har sökt klara ställningen genom att måla hin på

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Svar å
interpellation.
(Forts.)

väggen under förklaring att kulsprutorna köpts för att skjuta honom med. När herr Hårleman kom fram med revolutionsplanen, så följdes den gamla kända regeln, vilken som sagt användes ganska ofta. Men den gången hade det icke åsyftad verkan. Det gick med herr Hårlemans mardröm, som det gick med vallpojken, som alltid brukade ljuga. Det var knappast någon utom regeringens krets som tog honom på allvar. Han blev genomskådad. I varje fall var det icke många, som togo denna historia på allvar, icke ens inom den borgerliga pressen.

Dagens Nyheter, som väl ändå är en tidning, som står den nu sittande regeringen ganska nära, har skrivit, att »Polis Paulus Bergström är nog ute och går i den av Stockholms stads polismästare till socialministern inlämnade utredningen angående kulspruteaffären. Den planerade kommunistiska attacken mot polishuset i maj eller juni månad förra året hör till dessa mardrömmar, som man kan skatta sig lycklig att ha blivit befriad ifrån. Men nog lämpar sig denna revolutionära skräckfantasi mycket illa såsom motivering för hemlighetsmakeriet i kulsprutefrågan. — Men polisen, skrämmd att på just denna grund hemligen och bakom stadsfullmäktiges rygg skaffa sig kulsprutebeväpning — ja, det är fråga om det är en skämttidningssituation eller inte. Skämtet har i så fall sin allvarliga sida. Men den allvarliga sidan är icke hotet mot Stockholm och riksdagen och polishuset och tidningarna, utan det hot mot polismyndigheternas kalla och sansade omdömesförmåga, som denna affär onekligen innebär.»

En socialdemokratisk tidning, vars redaktör är medlem av denna kammare, har också behandlat frågan, och han skriver bl. a. om herr Hårleman: »Han gjorde sig omöjlig, när han smusslade bakom stadsfullmäktiges och regeringens rygg och inköpte kulsprutor utan att vilja upplysa, varifrån pengarna kommo. Han gjorde sig ännu omöjligare, när han i sin förklaring till regeringen bekände sin fasta tro, att kommunisterna till 1 maj på allvar planerade en väpnad erövring av huvudstaden och varjehanda andra viktiga städer, och tillkännagav, att polisen i sin ägo hade fullt vederhäftiga och pålitliga uppgifter därom. En polismästare med en sådan tro kan man slå i vilka hårresande dal-karlar som helst. En polismästare med en sådan pyramidal naivitet, för att icke säga enfald, är samhällsfarlig.»

För övrigt, såsom jag redan anförde i den framställda interpellationen, tror jag icke, att herr Hårleman själv ett ögonblick har trott på revolutionsdrömmen från 1 maj år 1925. Men om han varit enfaldig nog att göra det, så uppstår i alla fall frågan om lagligheten. Socialministern har här ansett, att polismästaren är i sin fullgoda rätt, när han inköpt dessa fruktansvärda vapen, och menar, att det i varje fall icke finns något i författningen, som förbjuder honom att inköpa kulsprutor. Det är klart, att det är heller ingenting i författningen, som förbjuder att inköpa sprängbomber, flygmaskiner, kanoner eller över huvud taget vad som helst. Men det finns väl ändå något annat i författningen, nämligen en uppgift om vilka vapen som få innehavas, och såvitt jag vet, finns icke där kulsprutorna uppräknade. Det heter i författningen, att manlig polispersonal, som är anställd vid ordningspolisen, skall under tjänstgöring vara försedd med batong, dock med det tillägg att polisman vid viss tjänsteutövning har rätt att föra även sabel och pistol tillsammans med detta vapen. Jag kan icke ur detta utläsa någon som helst rättighet för viss polisledning att på detta sätt lägga sig till med så fruktansvärda vapen, som kulsprutor äro.

Beträffande själva tillvägagångssättet förhåller det sig ändå så, att det varit polismästarens skyldighet, om han verkligen vid detta tillfälle trott på att uppror skulle utbryta, det hade varit polismästarens skyldighet, säger jag, att anmäla detta till den sittande regeringen och få de förmenta brottslingarna

ställda inför domstol. Jag undrar, om det ändå är alldeles överensstämmande med instruktionen, att man, då man får reda på, att uppror skall utbryta, så där isolerat sätter sig i skydd i polishuset bakom två kulsprutor och sedan låter kommunisterna taga allt det övriga Sverige. Jag undrar, om detta överhuvud taget kan godkännas av den sittande regeringen. Det kan för övrigt vara intressant att i detta sammanhang erinra om *att man även i poliskretsar fullständigt fördömt herr Hårlemans tillvägagångssätt, samtidigt som man där tydligt och klart fastslagit, att polismyndigheten i Stockholm handlat i uppenbar strid med lagens bestämmelser.*

Svensk polistidning, som redigeras av polismän, anför härom bland annat: »På fråga varför herr Hårleman icke ingrep mot upprorsmännen, när han visste deras brottsliga planer, har herr Hårleman enligt en tidning svarat», — för övrigt precis detsamma som herr socialministern här antydde — »att det icke är detsamma att veta, att uppror är å färde som att bevisa detta. Detta är detsamma som intet svar alls. Visserligen äro begreppen beydligt olika, men i en sak som denna skulle det väl ändock icke hava varit någon särskild svårighet att bevisa vad som försiggick. Alla dessa kommunisternas svarta planer har vår polisledning känt, men försynt och finkänslig som herr Hårleman är, har han icke velat störa och oroa vare sig landets regering eller övriga inbyggare, utan vi ha levat i lugn och ro fjärran från all revolution. Icke heller överståthållaren tycks ha haft den blekaste aning om faran, ty i så fall hade han knappast kunnat undgå att följa sin instruktions § 4, där det heter: 'Förehaves något, som innefattar stämpling mot riket, Konungen, konungahuset, riksstyrelse eller riksdag eller eljest är för landsfreden menligt, åligger det överståthållaren att icke allenast hos Konungen sådant utan dröjsmål anmäla, utan ock till avvärjande av fara och för de brottsligas befordrande till laga ansvar vidtaga de åtgärder, som av omständigheterna påkallas'.»

Den av mig sist i interpellationen uppställda frågan lydde: »Ämnar herr statsrådet vidare vidtaga åtgärder för en full och öppen offentlighet över de akta, som enligt polismästare Hårlemans utlåtande givit anledning till det av honom gjorda kulspruteinköpet?» På detta har man svarat, att det ämnar icke regeringen bry sig om. Det bör väl ändå vara så, att den, som anklagas för någonting, har rätt att bli hörd. Och det bör väl också vara så, att det är åklagarens skyldighet att bevisa de påståenden, man kommer med, i varje fall i så pass stor utsträckning, att man kan bedöma, huruvida vederbörande handlat riktigt eller icke. Här har nu kommunistiska partiet av Stockholms polismästare blivit anklagad för ingenting mindre än att vid viss angiven tid, den 1 maj 1925, ämna göra revolution, och det har anförts en stor del av de platser, som man vid det tillfället i första hand tänkt intaga. Där finner man riksdagshuset, polishuset, bankerna, tidningskvarteren i Klara o. s. v. När man har bevis för detta, borde det väl ändå vara rätt att lägga papperen på bordet och säga: här se ni, hur kommunisterna tänkt bära sig åt vid detta tillfälle. I stället kommer man och svarar, att man ingenting ämnar göra åt den saken. Ja, jag höll på att säga, att naturligtvis skall man svara så. Det är ju en gammal vanlig kutyman numera att anklaga kommunisterna för överhuvud vad som helst och sedan aldrig behöva bevisa någonting. Det är en skrämselagitation, som satts i system även från svenskt borgarhåll. Och i de fall, där man försökt komma med några bevis, ha dessa sedan visat sig vara falska.

Hur gick det exempelvis för den nu avsomnade »Kvällstidningen», som härom året kom och talade om, vilka planer kommunisterna enligt ett Sinovjev-brev hade i Sverige. Eller huru var det med Aftonbladets påstående, att det skulle finnas kompanier om sammanlagt många, många tusen man, som kommunisterna hade fullt beväpnade och färdiga att angripa detta arma land? Jag

Svar å
interpellation.
(Forts.)

vill säga, att så skulle det givetvis gå även nu, om man försökte komma med något bevis. Jag vågar göra det påståendet i detta ögonblick, och jag kommer att stå för det, därför att de revolutionsplaner, som den gången framlades, voro rena, rama fantasifoster, dikter och ingenting annat. Man har väl ändå i en sådan situation, såvitt jag förstår, rätt att fråga efter fakta, man har väl rätt såsom anklagad, såsom nu det kommunistiska partiet blivit, att fråga: vad ha ni för bevis för edra påståenden? Det skulle vara en underlig demokrati här i landet, om man icke hade rätt att fordra svar på en sådan fråga, och jag tror, att Sveriges folk är ingalunda ointresserat av att få reda på detta sammanhang. Har man ansett, att denna fråga varit nog så allvarsam redan i fjol, när fackföreningarna började protestera och tidningarna togo upp frågan och behandlade den fullt allvarligt och påvisade, hur polismyndigheterna här handlat olagligt, så vill jag säga, att frågan är så mycket allvarssammare just i denna situation, sedan också regeringen har slutit upp för att godkänna herr Hårlemans handlingssätt i detta avseende. Om man än berättar aldrig så stora sagor om kommunisternas fälttågsplaner av 1925, kan jag endast få det bestämda intrycket av herr socialministerns uttalande, att han här ställer sig bakom herr Hårleman. Man vill icke komma åt polismästaren för tjänstefel. Ja, då bör man väl åtminstone i rimlighetens namn taga ifrån honom dessa vapen, som han enligt polisförfattningen icke har rätt att ha eller hysa på polishuset.

Så komma vi till frågan om de medel, varifrån polismästaren Hårleman har inköpt kulsprutorna. Det är hemliga medel, som nu i framtiden skola komma att kontrolleras. Ja, hur det blir med den saken, få vi väl komma till senare, då herr socialministern, enligt vad han nu meddelat, kommer att framlägga ett förslag i den riktningen. Med den reservationen kan jag ju uttala min tillfredsställelse med att interpellationen åtminstone har lett till något resultat beträffande dessa medels kontroll för framtiden. Men oavsett varifrån herr Hårleman har fått dessa medel, är givetvis handlingen lika olaglig, lika förkastlig för det.

Emellertid finns det ett ännu åtminstone, såvitt jag vet, odementerat påstående om att herr Hårleman vid finska revolutionen år 1918 skulle ha setat såsom högsta polisbefäl uppe i Haparanda, och att han vid något tillfälle skulle ha mottagit en gratifikation av den svensk-finska vita kommitté, som då fanns här i Sverige, och som hade till uppgift att dels värva svenskar ut till Finland för att mörda finska arbetare och dels här inköpa vapen och smuggla dessa över till Finland. Här ifrågavarande gåvobrev stipulerade, att dessa 5,000 kronor skulle användas för något polisändamål, för vilket anslag från det allmännas sida av en eller annan anledning icke är att påräkna. Ja, vi se här, vilka konsekvenser dessa bestämmelser kunna ha. Vi se här, hurusom, om det är sant, det har lämnats möjlighet för svensk polisledning att av fascistiska sammanslutningar av utländsk karaktär mottaga stora summor, som man inom Sverige skall använda för sådana polisändamål, vartill icke kommunala eller statliga anslag utgå.

Jag skulle nästan kunna tacka herr socialministern för hans öppenhjärtighet att erkänna, var den svenska regeringen står i denna kulspruteaffär. Det har av herr socialministerns svar blivit klarlagt, att han anser, att polisledningen har rätt att använda vilka vapen som helst, som icke äro upptagna i polisreglementet, mot arbetarklassen. Här vill man lämna rätt åt polisledningen att sitta och dikta sagor och på grundval av dessa sagor sedan inköpa sådana fruktansvärda vapen som här skett. Jag vill därför också säga, att arbetarklassen har åtskilligt att lära av denna affär. Jag tror också, att den skall komma att dra de riktiga slutsatserna.

Den föregivna historien, herr socialminister, att kommunisterna skulle ha ut-

arbetat revolutionsplaner till 1 maj 1925, finns det ingen förnuftig människa i hela detta land, som tror på. Men vad man här kan konstatera, det är överklassens planer, planerna på väpnad kamp mot arbetarna.

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

Herr Engberg: Herr talman! Den här affären om kulsprutorna har ju, som herrarna veta, blivit ett stort kommunistiskt slagnummer. Den har emellertid också en annan sida, som har intresserat åtskilliga medborgare i Stockholms stad och åtskilliga av dem, som sitta här i Stockholms stadsfullmäktige, vilka icke ha med herrar kommunister att skaffa.

Den del av herr socialministerns svar, i vilken han ställde i utsikt inrättandet av ett kontrollsystem över användningen av penningmedel på hithörande område, innehöll ett meddelande, som jag tror kommer att hälsas med tillfredsställelse inom de vidaste kretsar, alldeles oberoende av partiåskådning. Jag föreställer mig nämligen, att man även på högerhåll i det stycket är ense med vår uppfattning, när vi hävda, att det icke kan vara rimligt och riktigt att i ett demokratiskt samhälle smussla med penningmedel för dylika ändamål, där en stadsfullmäktigeförsamling är fullkomligt ställd utanför möjligheten att få veta, varifrån penningmedel tagas till bestridande av utgifter av detta slag. Så långt vill jag för min del be att med tacksamhet få taga fasta på, vad som sades av herr socialministern.

Däremot kan jag icke finna, att hans tystnad beträffande lämpligheten av den åtgärd, som polismästaren i Stockholm vidtagit, är alldeles motiverad. Jag hade för min del väntat, att herr socialministern dock skulle hava kunnat sträcka sig så långt, att han tydligt och klart sagt ifrån, att den åtgärd, som här ägt rum, även om den kan formellt pressas in inom författningen, varit synnerligen omdömeslös och synnerligen olämplig. Det gäller ju ändå en stad, som icke precis, trots att herrar Spångberg och hans fruktansvärda partivänner existera, är någon rövkarkula, där polisen skall behöva ha dylika vapen för att upprätthålla ordningen.

Vad nu den där revolutionsplanen beträffar, ber jag för min del få taga fasta på, att herr Spångberg mycket ivrigt understryker, att allt det där är fantasier. Däri har han tvivelsutan rätt. Det finns ingen vettig människa i detta land, som tilltror herr Spångberg och hans kamrater att göra en revolution. I det stycket ber jag att få hänvisa till en man, som var ett av de största original, jag för min del känt. Det var gruvarbetarnas numera avlidne förtroendeman Kalle Lundberg, som en gång förtalte följande om dessa revolutionshjältar. Det hade uppifrån ett norrländskt samhälle kommit två representanter för den åskådning, som herr Spångberg omfattar, och uppvaktat gruvarbetarnas förtroendeman med en anhållan, att man nu borde sätta igång med revolutionen. Kalle Lundberg lyssnade till framställningen — det var i hans hem i Duvbo — drog upp sin skrivbordslåda, i vilken han hade liggande två revolverar, tog upp dem och avfytrade alla skott, som funnos i dem, i taket. Men när krutröken var skingrad, så voro de båda herrar, som uppvaktade honom, totalt försvunna. Så småningom upptäckte han, att de krupit under sängen, och måste dra fram dem. Sedan tog han han hand om dem och förde dem till ett värdshus samt avlämnade dem slutligen på tåget, som gick till Norrland. Och när de någonstans uppe i Krylbotrakten vaknade till medvetande igen, blevo de ense om, att det fanns stor förståelse hos förtroendemannen för revolutionens sak, vilket de också rapporterade, när de kommo hem till det norrländska samhället.

Jag är därför, herr talman, fullkomligt övertygad om, att herr Spångberg har rätt, när han så kraftigt understryker, att någon revolution har man icke att vänta från herrar kommunisters sida. Men jag tillåter mig, herr Spångberg, ställa en fråga: önska herrarna i eder förkunnelse bli tagna på allvar, eller önska ni det icke? Det säger sig självt, att om en sekt uppträder och talar

Svar å
interpellation.
(Forts.)

dag ut och dag in om att man skall göra revolution med våld, med bajonetter, kulsprutor och kanoner, och om då medborgarna taga den förkunnelsen på allvar, så får man icke bli så förvånad, om de finna det motiverat att skrida till vissa försiktighetsåtgärder. Önska herrarna däremot icke att bli tagna på allvar, kunna ni ju säga ifrån det på förhand, och då vet man ungefär, vad man har att rätta sig efter. Inför det alternativet böra herrar kommunister i själva verket ställa sig.

Jag har för min del svårt att tro annat, än att polismästaren råkat ut för en mystifikation. Den där revolutionsplanen torde vara utarbetad av någon skämtare, som överantvardat den till polismästaren. Men jag undrar, vad herr Spångbergs principaler i Moskva skulle tänka, om de åhört hans ivriga försäkran i dag, att man icke alls tänker göra någon revolution överhuvud taget. När man studerar de 21 Moskvateserna och vet, att det är ett heligt åliggande för herrar kommunister att göra den väpnade revolutionen, så kan det ju hända, att det en dag kommer en bannstråle där östan ifrån över de herrars huvuden, som nu i det svenska parlamentet, i stället för att följa ordena i teserna, stå och förneka revolutionen här i landet. Jag tror, att herr Spångberg gjorde klokt i att icke trycka allt för mycket på denna synpunkt, om han och hans parti vilja stå väl inför de stränga herrar, under vilka de lyda.

Men detta kan lämnas åsido, herr talman. Jag anser för min del, att den åtgärd, som herr Hårleman vidtagit, vittnar om stor omdömeslöshet och endast kan ha till följd, att man provocerar både i Stockholms stad och i övrigt uppfattningar, som det är alldeles onödigt att provocera. Jag har den meningen beträffande det här kulspruteinköpet, att det nog formellt kanske kan pressas in under författningen. Men jag vill erinra om, vad herr Lindman en gång yttrade i denna kammare, när man diskuterade referendumsfrågan. Han beklagade, att han icke hade någon grundlagsparagraf att åberopa sig på, men han hade ett dunkelt minne av den gamla kadettinstruktionen, i vilken det hette, att »kadetten må icke inbilla sig, att det som här icke är uttryckligen förbjudet, därför skall vara tillåtet». Jag tror, herr Hårleman gjort klokt i, om han resonerat efter kadettinstruktionen och icke i frånvaron av formellt förbud hade sett ett slags positiv tillåtelse för honom att skrida till denna åtgärd.

Det är att beklaga, att herrar kommunister hava tagit hand om denna sak. Det är nämligen nu en gång på det sättet, att vad de herrarna befatta sig med, det kompromettera de ohjälpligt. Ty är man en sekt, som driver den läran i landet, att vi skola göra väpnad revolution, göra den med eld och svärd, då skall man heller icke överhuvud uppträda och himla sig i en dylik fråga. Herr Hårleman har enligt min uppfattning handlat olämpligt och oriktigt och gjort sig förtjänt av en skrapa. Och jag beklagar, herr talman, att icke herr socialministern på den punkten sagt klart ut, vad en överväldigande majoritet inom huvudstadens befolkning i det stycket tycker och tänker.

Herr Spångberg: Herr talman! Jag skall med glädje besvara herr Engbergs lilla fråga till mig. Hans historia skall jag däremot icke taga så värst allvarligt, jag vill ställa den ungefär på samma plan, som jag ställt herr Hårlemans historia om revolutionsplanen.

Om herr Engberg hade varit inne i kammaren, när jag var uppe, eller om herr Engberg lyssnat till vad jag sade, då jag nyss hade ordet, så hade herr Engberg hört, att jag icke alls teoretiskt hade talat om revolutionen eller revolutionsmöjligheterna i framtiden, utan jag utgick från det dokument, som herr Hårleman har presenterat och däri han angivit de planer, som kommunisterna skulle hava utvecklat vid tiden för 1 maj år 1925, och jag har konstaterat, att sådan var icke situationen vid det tillfället, att vi skulle ha kunnat framlägga dessa planer.

Nu förstår jag ju mycket väl, att herr Engberg måste sluta upp på herr Hårlemans sida, som den store demokrat herr Engberg är, han måste sluta upp på herr Hårlemans sida och säga: ja, är revolutionen överhuvud taget möjlig i Sverige, så är det klart, att då böra redan i förväg vårt lands polismyndigheter hava rätt att beväpna sig med vilka vapen som helst. Något annat kan jag icke utläsa ur herr Engbergs anförande här. Men i dag, herr Engberg, skall det i varje fall icke gå att föra bort diskussionen från den sak, varom fråga är, och det gäller polismästare Hårlemans kulspruteinköp belyst i hans dokument och av vad som däri finnes angivet. En annan dag kunna vi tala om Kalle Lundberg och andra personer, som herr Engberg känner. I dag skall det i varje fall icke gå att föra ut diskussionen på ett annat plan, vilket givetvis var syftet med herr Engbergs anförande.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Herr Engberg: Herr talman! En direkt fråga till herr Spångberg! Tänka de svenska kommunisterna att göra en väpnad revolution i detta land eller tänka de det icke?

Herr Lindman: Herr talman! När jag åhörde herr Spångbergs första anförande efter socialministerns svar på hans interpellation, gjorde jag en reflexion, som jag får säga var alldeles densamma, som herr Engberg här gjort, då jag nämligen tyckte, att det verkligen skulle vara av ett visst intresse att få fram av herr Spångberg ett besked i denna sak.

Nu gjorde jag den reflexionen, när jag satt och hörde på vad han sade, att det är tvenne synpunkter, som han kommit fram med. Den ena är, att han ju uttalar sig om en myndighet i ordalag, som jag anser knappast skulle kunna vara tillåtna. Då han särskilt talar om här, att polismästaren vid ett tidigare tillfälle mottagit penningar från utlandet, vill jag fråga: har herr Spångberg någon grund för ett sådant påstående? — Jag tycker för övrigt, att det är litet egendomligt, att *han* kommer med det. Jag skall icke säga mer om den saken.

Den andra reflexion, som jag gjorde, gällde den nyfikenhet, som besjälade herr Spångberg att få veta, huru det stod till med den där revolutionsplanen. Herr Spångberg säger ju, att han icke alls tänkt på att göra någon revolution och att icke heller hans meningsfränder på något sätt haft några sådana tankar. Kan icke herr Spångberg lugna sig en liten smula då? Det är ju ingenting, som är riktat mot herr Spångberg i detta fall, med avseende å kulspruteinköpet — eller låt oss säga, som riktigare är, inköpet av automatgevären — då herr Spångberg icke har något ont i sinnet, så kommer man icke att göra herr Spångberg något ont.

Men, herr talman, till sist skulle jag vilja säga — och då kommer jag kanhända till detsamma som herr Engberg — ställa den frågan till herr Spångberg: ha aldrig herr Spångberg och hans partivänner någonsin haft i tankarna att begagna några våldsamma medel i detta land för att nå de syften, som de säga sig skola vinna? Herr Spångberg sade nyss, att det nu endast var teoretiska resonemang och huruvida det då fanns någon sådan plan. Nej, svara rent ut och säg oss, om ni kommunister aldrig någonsin tänkt på att begagna vapen för att göra någon omstörtning, för att göra revolution eller upplöpp eller för att främja edra planer på våldsam väg i detta land?

Herr Spångberg: Herr talman! Jag skulle ju kunna förstå herr Lindman, när han ställer denna fråga, men däremot icke herr Engberg.

På frågan, om vi tänka på att göra revolution eller icke vill jag verkligen säga, att för det första är det icke den saken, som det här gäller. Saken ligger enligt denna interpellation icke så till, och den frågan kan endast

Svar å
interpellation.
(Forts.)

vara framställd i syfte, icke att komma åt herr Hårleman, icke att på något vis komma åt polisledningen, utan för att få debatten in på ett helt annat plan. Så vill jag svara herr Engberg det, och det svaret vill jag också rikta till herr Lindman, att när herrarna med sina kulsprutor tänka komma ut emot arbetarklassen i en skärpt situation, så ämna vi verkligen försvara oss, det kunna herrarna vara övertygade om. Vi hoppas här i landet, vilket väl, herr Engberg, en gång skall inträffa, kunna bygga upp ett socialistiskt samhälle — jag vet icke, om herr Engberg arbetar därför — men jag vill ställa den direkta frågan till herr Engberg: ämnar herr Engberg arbeta för ett socialistiskt samhällssystem införande? och jag vill därefter ställa den frågan: ämnar herr Engberg försvara detta samhälle och även vid det tillfället använda sig av vapnets bruk? Jag ber att få svar på dessa frågor.

Herr Engberg: Herr talman! Jag beklagar, att kommunisterna i denna kammare skola vara företrädde i den här debatten av herr Spångberg. Ty det kan verkligen vara av intresse att få ett svar på den fråga jag tillät mig framställa. Herr Spångberg använder metoden att tala om allt möjligt annat. Herr Spångberg vågar sig uppenbarligen icke på att direkt förklara, att kommunisterna tänka göra en väpnad revolution i detta land. Han vågar icke säga ifrån, vad som enligt Moskvateserna och hittills i Folkets Dagblad Politiken alltid förkunnats såsom deras största och heligaste plikt. Jag hör, att herr Herou begär ordet, och kanske vi av honom få bättre besked än av herr Spångberg.

Emellertid, eftersom jag har ordet, ber jag att på samma gång få säga, att den manöver, som herr Spångberg nu gjort att försöka säga, att jag här slutit upp på herr Hårlemans sida i mitt anförande, den är ganska misslyckad. Jag har sagt ifrån, att jag betraktar herr Hårlemans tilltag såsom omdömeslöst och olämpligt, och det står jag för, och jag beklagar, att en polismästare kan handla så omdömeslöst. Men å andra sidan får jag säga, att har herr Hårleman handlat omdömeslöst, den grad av omdömeslöshet, som den svenska kommunismen ådagalagt, har han aldrig visat.

Herr Herou: Herr talman! Det är alls icke för att jag tror, att jag skulle kunna *bättre* än kamrat Spångberg besvara herr Engbergs fråga, som jag begärt ordet, det har jag sannerligen icke behövt, ty det gör han själv. Om jag emellertid icke lyckas så bra som herr Engberg i mitt anförande, kan det ju delvis bero därpå, att herr Engberg har så mycket mera förstående publik, än vad jag har. Men i alla fall måste jag säga med kamrat Spångberg, att herrarna söka blanda bort korten och vilja komma ifrån sakfrågan i dagens debatt om det olämpliga i de polisåtgärder, som hava påtalats av min kamrat Spångberg. När herr Engberg i dag tagit till orda för att som socialdemokratiens representant uttala sig om den kulspruteskandal, varom arbetarklassen i detta land begär att få besked, då får jag lov att säga för att vara avgivet av en »arbetarrepresentant» var herr Engbergs tal i sak *synnerligen misslyckat*, huru lyckad han annars är som talare rent formellt.

Herr Lindman har, liksom herr Engberg, till kommunisterna ställt den frågan: ämna ni här göra revolution, ämna ni gå inför väpnad kamp, vilja ni bli tagna på allvar eller vilja ni det icke? Vi kunna svara på den frågan i dag. Jag skall svara herr Lindman: Det beror ju alldeles på herrarna vilka kampmedel vi måste tillgripa. Är det så, att herr Lindman och hans meningsfränder ovillkorligen komma att böja sig för folkmeningen den dag, vi t. ex. genom parlamentarisk aktion fått den makt, att vi kunna besluta att taga från kapitalisterna allt vad de hava, böja ni er då, nåväl, då behöva vi i en sådan situa-

tion icke göra en väpnad revolution, en väpnad resning. Icke alls! Det beror på herrarna, det beror på herr Lindman, det beror kanske också något på herr Engberg.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Herr Engberg skall icke, på det sätt han gjort, krångla till denna viktiga fråga och ställa oss i oriktig och falsk ställning. Detta är medvetet spel från hans sida. Vi *kommunister hava aldrig någonsin gjort någon som helst hemlighet av att vi ämna använda alla vapen och medel i arbetare- och bondeklassens befrielsekamp*. Räcker det icke med de parlamentariska medlen, och vi påstå, att de göra det icke, då är det vår mening att den dag, som vi hava en nog stark folkmening bakom oss, också använda vilka medel som helst.

Denna interpellation och därmed sammanhörande historier har liksom mycket annat avslöjat, att borgarklassen för sin del är rustad, att den är beredd för sin del att säga ifrån den dag som Sveriges folk har majoritet i parlamentet: vi böja oss icke för folkets vilja, och vi rusta oss i detta medvetande. Det är nog för oss, det behövs icke mera för att visa riktigheten i den kommunistiska taktiken.

För övrigt är det märkvärdigt vad tiden rider fort. Det är icke längre sedan, än när rösträttsfrågan senast löstes eller man sade, att man löste den, som också herr Engbergs, får jag säga, lärofäder eller, skall jag säga, partikamrater, bl. a. herrar Branting, Thorsson och Rydén, de gamla veteranerna i det socialdemokratiska partiet, också viftade en liten smula med revolutionens spöke. Har herr Engberg glömt det, kan herr Engberg läsa därom i den socialdemokratiska tidningspressen från den tiden. Några år senare förklarade herr Per Albin Hansson, att »världsrevolutionen gått och lagt sig», så nu är det icke så modernt för herrar socialdemokrater att låtsas vara revolutionärer. Revolutionär taktik tycks vara en konjunkturfråga för herrar socialdemokrater.

Beträffande slutligen sakfrågan, däri herr Engberg hade så litet att säga, beklagade han, att kommunisterna tagit hand om denna sak, ty, sade han, »alla saker, som de taga hand om, bliva komprometterade» — så vill jag fråga: varför ha icke socialdemokraterna med betydligt större energi tagit hand om denna sak? Varför har icke herr Engberg, som är så utomordentligt *lyckad* vid alla tillfällen, tagit hand om denna sak och fört den till ett lyckligt slut för arbetarna?

Herr Spångberg: Herr talman! Jag begärde ordet omedelbart efter herr Engberg endast för att konstatera, att han verkligen alldeles utomordentligt brister i att ge ett svar på den fråga, som jag framställt till honom, ett svar på frågan, om han överhuvud taget trodde på ett socialistiskt samhällssystem i Sverige, om han ville arbeta för detta och, om situationen så krävde, även möta herr Härlemans kulsprutor och andra överklassvapen med de medel som tarvas.

Herr Lindman: Herr talman! Det föreföll av herr Spångbergs icke sista, utan förra anförande, som om han tyckte, att det var mycket roligt att interpellera, men att det var oangenämt att bliva interPELLERAD själv, ty något så »fram- och tillbaka» som i hans förra yttrande få vi nog leta efter i riksdagen. Nej, då kom herr Herou och gav ett betydligt klarare svar. Hans svar tyckte jag var rakt på sak. Jag vill icke uttala mig om, huruvida de maktmöjligheter, som det kommunistiska partiet har, stå i överensstämmelse med de stora orden, det är sannolikt, att en jämförelse mellan de båda, jag menar mellan handling och ord, icke utfaller så gynnsamt. Men vi hava i alla fall i riksdagens andra kammare fått höra från herr Herou och således från den kommunistiska gruppen, att man kommer att använda *alla* vapen och *alla* medel för att genomföra arbetareklassens och bondeklassens befrielse, jag tror, att jag uppfattat orden rätt, när jag återger dem på det sättet. Jag är övertygad om, att arbetareklas-

Svar å
interpellation.
(Forts.)

sen i stort sett och bondeklassen i synnerhet betackar sig, när det gäller. Men orden äro fällda här i kammaren av herr Herou, och därmed, herr talman, anser jag för min del, att denna interpellationsdebatt kan vara avslutad.

Herr Hårleman har uppenbarligen gjort vad som varit hans plikt att göra; och i denna del har herr Engberg icke rätt, när han gjort anmärkning därpå.

Herr Engberg: Herr talman! För att det icke skall vara någon möjlighet för dem att slingra sig därifrån, vill jag säga, att vi socialdemokrater avvisa bestämt och utan kompromiss våldets väg. Vi vilja gå fram på demokratiens väg. Jag vill påminna om, att vi hava varit med om att för detta land tillkämpa demokratin. Vid den vilja vi fasthålla, och på dess grund vilja vi arbeta.

Jag konstaterar för övrigt, att herr Herou i alla fall nyss sagt, att först skola kommunisterna bliva en majoritet i landet, och om då icke minoriteten böjer sig, då skola de tillgripa våldet. Jag undrar, om vi skulle kunna få slå fast det här, herrar Spångberg och Herou, att revolutionen från herrarnas sida skall komma först när herrarna nått majoriteten inom parlamentet.

Jag undrar emellertid, vad herrarnas principaler i Moskva skola säga om sådana revolutionshjältar.

Herr Herou: Herr talman! Herr Engberg sade, att socialdemokraterna icke vilja gå våldets väg. Ja, det svaret må vara ett besked om var herr Engberg står *i dag*. Men det finnes så *många* socialdemokratiska uppfattningar. Det finnes socialdemokrater, som fullständigt uppriktigt säga, att de vilja använda alla medel, på det sätt som uttrycktes i mitt föregående anförande. Alltså kan man ställa socialdemokrater emot socialdemokrater. Det finnes ingen *socialdemokratisk* uppfattning i denna fråga och knappast i någon annan fråga. Det finnes en socialdemokratisk uppfattning å la Engberg och det finnes en socialdemokratisk uppfattning å la Per Albin Hansson o. s. v., o. s. v. Men det finnes ingen socialdemokratisk uppfattning, herr Engberg, för en viss längre tid, utan det finnes en Engbergsk uppfattning av i dag, en annan av i morgon och en tredje av i förrgår, liksom det icke heller finnes någon bestämd Per Albin Hanssonsk socialdemokratisk uppfattning, utan det är än hit och än dit. Det går således icke för socialdemokraterna i vår tid att komma och säga, att de hava en uppfattning i den eller den frågan. Ty deras uppfattningar växla.

Det är fullt tydligt och klart, att det är riktigt, vad min kamrat Spångberg sade, att det finns ingen förnuftig människa i det här landet, som tror på en revolution på visst klockslag och datum. Vi kommunister förstå det och äro medvetna om vår svaghet *nu*. Men herrarna skola icke vara så säkra på att det är riktigt vad herr Lindman yttrade, att Sveriges arbetare- och bondeklass aldrig någonsin kommer att sluta upp kring den kommunistiska politiken. Varför äro då herrarna rädda, varför rusta herrarna sig? Herr Lindman borde känna sig lugn, om han menar vad han sade. Nej, ni vet, att revolutionär kamp gått till seger i andra länder. Jag tror, att det råder ungefär samma förutsättningar för en kommunistisk politik här som i andra länder: de materiella förutsättningarna. Känner icke en svensk hunger på samma sätt som en ryss? Välan då, kunna ni, som herr Åkerberg en gång stolt förklarade, bekämpa kommunismen med reformer, så äro ni räddade, då slippa ni en kommunistisk revolution, då komma ni undan den, då kunna ni stoppa in kulsprutorna på ett museum. Men misslyckas ni lika kapitalt som hittills med reformarbetet, då äro ni icke så särdeles säkra. — Och härmed kan också interpellationsdebatten för mitt vidkommande vara avslutad.

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr talman! Det är nog så, att det icke är bara i Stockholm, som herr Härlemans åtgärd att inköpa ifrågavarande automatpistoler väckt en viss uppmärksamhet, utan så har varit förhållandet utöver hela landet. Man har tyckt, att det är egendomligt och förvånande, att en polismästare vid sidan av landets ansvariga regering skall anse sig böra lägga sig till med en beväpning, som icke förut är känd inom polisvärlden eller i varje fall icke förut varit använd.

Man har frågat sig med den kännedom man har om den verkliga litenhet och den ringa betydelse, som det kommunistiska partiet har både i Stockholm och på landsbygden, hur det kan vara möjligt, att en polismästare kan lockas därhän, att han begär en sådan överilning. Man har sagt sig: vart skall det taga vägen, om polismakten i vårt land skall anse sig böra lägga sig till med sådana vapen att försvara sig med, som det här är fråga om? Det kan icke vara rimligt i ett demokratiskt samhälle, att något sådant får försiggå. Jag har velat uttala denna uppfattning, som omfattas icke blott i Stockholm utan även ute i landet; det har väckt förvåning och mer än förvåning, att polismästaren kunnat göra sig skyldig till en sådan — rent ut sagt — dumhet, som här skett.

Nu har jag begärt ordet närmast för att yttra mig om en annan sak. Om jag fattade herr socialministern rätt, höll han före, att det vore ingen olaglighet att inköpa dessa vapen under år 1925, då nämligen den förordning angående polisens beväpning, som utfärdades av den föregående regeringen, icke gällde före den 1 januari 1926. Såvitt jag kan förstå, kan det väl icke vara möjligt att efter nämnda tidpunkt någonting sådant kan inträffa. Men då här i dag, såvitt jag fattade herrar Spångberg och Herou rätt, uttalats, att polisen haft laglig rätt i detta avseende, vill jag för min del säga ifrån, att jag har en motsatt uppfattning. Det kan icke vara möjligt, att med nu gällande förordning angående polisens beväpning någonting sådant hädanefter kan lagligen förekomma. Jag har icke förordningen till hands och har icke kunnat få rätt på den i en hast, men såvitt jag kommer ihåg, tillåter den beväpning för polisen av tre slag, nämligen battong, sabel och pistol. Det står uttryckligen föreskrivet, när annan beväpning än battong får bäras.

Jag vill alltså bestämt slå fast, att om man förmenar, att det enligt nu gällande bestämmelser lagligen skulle vara möjligt för polisen att anskaffa dylika vapen, är det en oriktig mening. Är denna min uppfattning felaktig, så måste det införas andra bestämmelser i förevarande avseende. Det kan icke gå an, att polisen lägger sig till med beväpning utöver vad gällande förordning stadgar. När i förordningen stadgas, hurudan polisens beväpning skall vara, måste man utläsa detta så, att polisen icke har rätt att skaffa sig annan beväpning. Det behöver väl icke uttryckligen utsägas i förordningen, att polisen *icke får förse sig med andra vapen*.

Jag har sålunda begärt ordet närmast för att slå fast, att förordningens innebörd måste vara den nu angivna. Jag kan icke heller läsa ut ur herr socialministerns interpellationssvar annat, än att han delar den uppfattning, som jag här gjort mig till talesman för, d. v. s. att om detta inköp skett efter det att förordningen trätt i kraft, vore det olagligt.

Herr Spångberg: Herr talman! Jag måste verkligen bekänna, att jag icke kan fatta herr Erikssons i Grängesberg yttrande, då han säger, att jag fastslagit, att det skulle vara lagligt, att polisen lagt sig till med ifrågavarande beväpning. Jag skulle förmoda, att *herr socialministern* har en annan uppfattning om mitt uttalande i denna fråga än herr Eriksson här gjort sig till tolk för. Den som lyssnat till *mitt* anförande har hört, att jag flera gånger fastslagit olagligheten av inköpet av berörda vapen. Jag anförde också ur polis-

Svar å
interpellation.
(Forts.)

författningen, att manlig polispersonal skall under tjänstgöringen vara försedd med battong, därvid dock gäller det undantag, att polischefen äger förordna, att polisman skall vid viss tjänstgöring i stället ha sabel och pistol eller alla dessa tre vapen tillsammans. Något annat har alltså icke polisen rätt att använda som beväpning. Jag förstår icke herr Erikssons uttalande härvidlag.

Jag anförde vidare överståthållarens instruktion § 4, där det heter: »Före- haves något, som innefattar stämpling mot riket, Konungen, konungahuset, rikets styrelse eller riksdagen eller eljest är för landsfriden menligt, åligger det överståthållaren att icke allenast hos Konungen sådant utan dröjsmål anmäla utan ock till avvärjande av fara och för de brottsligas befordrande till laga ansvar vidtaga de åtgärder, som av omständigheterna påkallas.» Jag anknöt just till denna instruktion ett uttalande, däri jag framhöll olämpligheten av att polismästaren, i stället för att anmäla saken för regeringen, inneslöt sig under skyddet av två kulsprutor ute på polishuset.

Jag bestrider alltså på det bestämdaste herr Erikssons påstående att jag skulle ha sagt, att polismästarens förfarande enligt gällande författning vore lagligt. Vad jag däremot påstått och som varken herr Eriksson eller herr Eng- berg — icke ens om han tager herr Lindman till hjälp — kunnat bestrida, det är, att polismästare Härleman *trots* lagens bestämmelser inköpt två stycken kulsprutor.

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet **Pettersson**: Herr talman! Jag har icke haft anledning att närmare inlåta mig på herr Spångbergs yt- rande, då han blivit så kraftigt och, efter vad det synes, verksamt bemött från andra håll.

Jag har nu endast begärt ordet för att replikera herr Eriksson i Gränges- berg, som gav sig in på en tolkning av mitt interpellationssvar. I anledning av herr Erikssons yttrande vill jag betona, att mitt anförande endast var avsett att besvara det spörsmål, som i interpellationen framstälts. Det var min av- sikt att yttra mig om det konkreta fall, som interpellationen upptog, och jag har icke inlåtit mig på försök till utläggning rörande åtskilliga andra spör- mål, som i anledning därav kunna resas.

Herr **Eriksson** i Grängesberg: Herr talman! Gent emot herr socialministern vill jag framhålla, att det är förklarligt, om jag tolkat interpellationssvaret så som jag gjort. Skulle det emellertid på den punkt, beträffande vilken jag yt- rade mig, förefinnas någon tvekan, hemställer jag till den nuvarande regerin- gen och framför allt till herr socialministern, att det må bli klarlagt i en ny instruktion, hur det i sådant avseende förhåller sig. Ty det bör icke vara med- givet, att polismännen få beväpna sig på annat sätt, än i vederbörande förord- ning är föreskrivet.

§ 8.

Interpellation. Herr talmannen gav härfpå ordet till herr **Månsson** i Erlandsro, som anförde: Sedan den första uppjagade stämningen på grund av mul- och klövsjukan lagt sig och det började bliva alltmer tydligt, att det i varje fall kom att dröja avse- värd tid, innan man bleve fri från denna sjukdom, uppstod allt kraftigare missnöje med de svåra ingrepp i de animala produkternas avsättningsförhål- landen, som med hänsyn till nämnda sjukdoms smittfara föreskrivits. Det var nämligen ej blott importen från länder, där sjukdomen förekom, som förbjöds, utan även exporten dit. Då vid samma tidpunkt förhoppningar gång efter an- nan framkommo om för vårt land fördelaktig export till de länder, som efter kri- get nybildats eller reorganiserats, kändes dessa inskränkningar i utförseln dub-

belt hindrande. Under tryck av en alltmer växande opinion skredo statsmakterna också till införande av lättnader i nu förevarande hänseende i det att genom särskilda kungl. kungörelser av den 23 oktober 1925 och den 15 januari 1926 länsstyrelsen i Malmöhus län bemyndigades att efter prövning i varje särskilt fall meddela tillstånd till utförsel av levande svin till av mul- och klövsjuka smittat land.

Dessa länsstyrelsen medgivna rättigheter ha nu genom Kungl. Maj:ts beslut av den 28 januari 1927 upphört att gälla.

Detta Kungl. Maj:ts beslut torde stå i samband med en framställning, från vissa exportslakterier, som den 6 november 1926 avlätits till statsrådet och chefen för kungl. jordbruksdepartementet och vilken vunnit kungl. lantbruksstyrelsens stöd. I denna framställning yrkas, att exportförbudet skulle göras absolut för svin under 120 kg. levande vikt. Detta yrkande har motiverats dels med att fara för mul- och klövsjukans spridande skulle föreligga vid export av levande djur, därigenom att kreaturshandlare skulle därav föranledas resa omkring på landsbygden, dels ock med att export vore skadlig för vår baconexport i det att våra härför anlagda dyrbara exportslakterier skulle berövas sin naturliga tillförsel till förmån för våra svåraste konkurrenter i England, danskarna, som inköpt de flesta från vårt land levande exporterade svinen under senare tid. Kungl. Maj:ts befallningshavande i Malmöhus län, vars yttrande i saken infordrats, har i skrivelse den 4 december 1926 avstyrkt framställningen under framhållande dels av att uppgiften om den ökade faran för mul- och klövsjukans spridande ej synes grundad dels ock på grund av att en statsåtgärd såsom den begärda syntes innebära ett betänkligt ingripande i den fria näringsutövningen. I saken har vidare förut en påminnelse från de ursprungliga sökandena inkommit en framställning från Föreningen av Svenska Andelslakterier u. p. a., åsyftande stöd åt den gjorda framställningen om exportförbud.

Beträffande den fara för spridande av mul- och klövsjuka, som till motivering för förbudet åberopats, torde densamma ej kunna framhållas såsom ett bärande argument. Åtminstone inom Skåne, varifrån den huvudsakliga exporten ägt rum, torde förhållandena nu vara sådana, med nämnda sjukdom permanent, att ingen på allvar tillmåter detta skäl någon som helst betydelse. Det kan ifrågasättas om ens sökanden därvid fäst någon vikt, då hämtning av svin även till slakterierna sker under i skrivelsen angivna former.

Det andra skälet, alltså den konkurrens för andelsslakterierna och övriga exportslakterier, som ifrågavarande levande export innebär, är onekligen betydligt mera vägande. För uppnående av tillfredsställande pris på vårt till England exporterade bacon har det visat sig vara av synnerlig vikt, att en någorlunda konstant tillförsel till den engelska marknaden kan hållas. Orsaker, vilka det här skulle vara för långt att gå in på, verka nämligen så, att priset på vårt bacon är synnerligen känsligt för fluktuationer i exporten. Härvid förtjänar särskilt påpekas, att den egentliga grunden till att levande svin kunna härför exporteras till Danmark samtidigt med att både Sverige och Danmark konkurrerat på den engelska exportmarknaden ligger däri, att danskarna för sitt bacon uppnå avsevärt bättre pris genom en betydligt större och jämnare tillförsel till England än vad fallet är med oss. Då priserna i England såsom under senare halvåret varit fallet, äro i fallande, blir prisskillnaden mellan svenskt och danskt bacon på den engelska marknaden särskilt stor.

Emot dessa motiv för ett exportförbud resa sig såsom länsstyrelsens skrivelse framhålles synnerligen vägande betänkligheter.

Det måste uppenbarligen alldeles särskilda omständigheter till för att försvara ett ingripande i den fria näringsutövningen för gynnande av exportslak-

Interpellation. (Forta.) terierna på bekostnad av icke blott de enskilda exportörerna av levande svin utan i främsta rummet av de svinuppfödare, som tack vare denna export åtminstone vissa tider kunna erhålla ett högre pris på sina djur än genom försäljning till exportslakterierna. Även om våra utsikter för lönande export på andra marknader än England för närvarande ej äro särskilt ljusa, så böra dock alla möjligheter för dylik export givetvis beaktas och ej konstgjorda hinder härför skapas genom exportförbud. I varje fall böra hinder icke läggas för eventuell export av smågrisar och tyngre svin, enär dylik export överhuvud taget ej kan direkt inverka på vår baconexport.

På grund av de nuvarande låga svinpriserna och omöjligheten att till andra delar av landet avsätta smågrisar arbetar svinaveln icke allenast inom Malmöhus län utan i hela provinsen för tillfället under mycket vanskliga villkor. Föreliggande möjligheter till uppmuntran av denna näringsgren borde under dessa vanskliga förhållanden ej försummas. Kungl. Maj:ts beslut av den 28 januari detta år om indragande av ovan nämnda licensrättigheter verkar emellertid enligt mitt förmenande i hög grad hämmande på svinavelns lönsamhet inom det av mul- och klövsjuka smittade området, i det att byråkratiens tunga hand nu åter lagts över försäljningen av levande svin i ifrågavarande område. Ovan refererade framställningar från exportslakterierna avsågo icke heller annat än vissa inskränkningar i länsstyrelsens rätt att meddela tillstånd för export, icke att helt överflytta licensrättigheterna till medicinalstyrelsen.

På grund av det ovan anförda anhåller jag om andra kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få framställa följande frågor:

1) Har länsstyrelsen i Malmöhus län i något fall missbrukat sitt genom särskilda brev av den 23 oktober 1925 och den 15 januari 1926 av Kungl. Maj:t erhållna bemyndigande att efter prövning i varje särskilt fall meddela tillstånd till utförande av svin till av mul- och klövsjuka smittat land?

2) Är herr statsrådet övertygad om att licenstillstånd även under medicinalstyrelsens handhavande kommer att meddelas i den utsträckning att jordbrukets produktion icke bliver lidande på förändringen.

3) Om så icke är förhållandet, anser sig herr statsrådet kunna medverka till, att länsstyrelsen i Malmöhus län erhåller förnyat bemyndigande att utfärda tillstånd för export av levande svin, åtminstone beträffande svin under 30 kg. och över 100 kg. levande vikt?

Ifrågavarande framställning bordlades.

§ 9.

Interpellation. Herr **Hage**, som nu på begäran erhöi ordet, yttrade: Vid upprepade tillfällen har i riksdagen framförts den meningen, att den nu existerande hyreslagen — vilken utgör en del av 1907 års lag om nyttjanderätt till fast egendom och alltså härstammar från en tid, då bostadsfrågans sociala sida på grund av tidsförhållandena var mindre uppmärksammas än nu för tiden — icke har den sociala och moderna struktur, som man kan fordra av en lag, som berör ett område av samhällslivet, *hemmet*, vars skyddande ur alla utgångspunkter måste anses synnerligen önskligt.

En sådan uppfattning hävdades även av 1922 års riksdag, då denna, på förslag av första lagutskottet, anslöt sig till ett uttalande, i vilket bl. a. betonades, att ovannämnda lags föreskrifter angående hyra vore behäftade med vissa brister. »En reformering av dessa föreskrifter» heter det vidare i nämnda utlåtande »är därför enligt utskottets mening i hög grad önskvärt.»

Utskottet vars ordförande vid nämnda riksdag var nuvarande socialmini-

stern herr Jacob Pettersson, utvecklade vidare vid nämnda tillfälle antyd- *Interpellation.*
ningsvis några av de ändringar, som man vid lagens eventuella reformering (Forts.)
kunde ha anledning att gå in för. En av dessa ändringar skulle syfta till att
åstadkomma s. k. optionsrätt för hyresgästen, d. v. s. rätt för hyresgäst att
under vissa förhållanden bo kvar i innehavd lägenhet — ett förslag som för
öfrigt principiellt är av samma innebörd som den optionsrätt, som redan i vis-
sa fall existerar och i andra fall ifrågasatts skola bli gällande inom jordlag-
stiftningens område.

I denna fråga yttrade sig 1922 års riksdag på följande sätt:

»Även den av motionären omnämnda frågan om rätt för hyresgäst att under
vissa förhållanden få kvarbo i av honom förhyrd lägenhet jämväl efter den
avtalade hyrestidens utgång synes utskottet böra göras till föremål för utred-
ning. Det torde för såväl de enskilda som samhället vara ett viktigt intresse,
att hemmen såvitt möjligt skyddas och onödiga flyttningar undvikas.»

Även en del andra punkter av lagen borde enligt riksdagens mening göras
till föremål för en reformlagstiftning, innebörden av uttalandet var, att man
borde söka utforma *en socialt betonad hyreslagstiftning*, som på ett rimligt
sätt åstadkom ett skydd för hyresgästerna.

Skapandet av en sådan lagstiftning — om vilken ingenstädes antydde, att
den endast skulle gälla för tider med *onormala* förhållanden på bostadsmark-
naden — skulle nog också enligt riksdagens mening utgöra något slags kom-
pensation till hyresgästerna för hyresregleringslagens upphävande.

Detta framkommer bl. a. därav, att Kungl. Maj:ts uppdrag till socialsty-
relsen att utreda hela denna fråga, vilket uppdrag gavs redan den 28 april
1922, utformades på sådant sätt, att socialstyrelsen fick i uppdrag att »inkom-
ma med yttrande och förslag till sådana ändringar i den allmänna hyreslag-
stiftningen eller andra författningsföreskrifter av icke provisorisk natur, som
socialstyrelsen kunde finna påkallade och lämpliga för att efter genomföran-
det av hyresstegringslagens avveckling underlätta åtkomsten och bevarandet
av bostad eller som eljest funnes vara motiverade av de under hyresstegrings-
lagstiftningens tillämpning vunna erfarenheter. I sistnämnda hänseende skulle
socialstyrelsen särskilt undersöka, huruvida och på vad sätt stadigvarande
bestämmelser av likartat innehåll som de uti berörda lag givna föreskrifterna
om månadsbetalning, bostadsförmedling och hyresocker lämpligen kunde
meddelas.»

Hyresregleringslagen upphävdes också som bekant här i landet vid en tid-
punkt, då såvitt jag vet, ännu icke beslut fattats om ett upphävande i något
annat land — i förbigående må även erinras därom att lagen i fråga i vårt
grannland Norge kom bort först hösten 1926, dock så att en övergångstid stad-
gades ända fram till år 1931.

Den svenska hyresregleringslagen är alltså upphävd, men den i samband
därmed i utsikt ställda reformeringen av hyreslagen dröjer alltfjämt. Det må
visserligen erkännas, att man genom tillkomsten av 1923 års lag om hyra till-
godosett några av de reformkrav, som framfördes i 1922 års utskottsutlåtande
och i den motion, som av mig väcktes vid nämnda riksdag. Men någon lag-
stiftning i *övriga* hänseenden har ännu icke åstadkommits. Under loppet av
år 1926 utlovades emellertid av den då sittande justitieministern, att han skulle
till prövning upptaga nämnda spörsmål, rörande vilket förelåg en utredning
samt ett yttrande av socialstyrelsen, varjämte representerant för husägare
och hyresgäster fått yttra sig i frågan. Sedermera åstadkoms ett regerings-
skifte, som förhindrade uppfyllandet av nämnda löfte. En regering trädde
till, som i sina led innesluter en man, som i egenskap av första lagutskottets
ordförande på ett ledande sätt medverkat till, att riksdagen uttalat sig för
framskapandet av en mera *socialt betonad hyreslagstiftning*. Om denna om-

Interpellation.
(Forts.)

ständighet verkat dithän, att den nu sittande regeringen upptagit frågan till behandling, är icke bekant. Givetvis skulle det därför vara synnerligen önskligt, om upplysning nu kunde erhållas, huruvida regeringen påbörjat en vidare beredning av frågan eller om densamma av den nuvarande justitieministern icke ägnats eller kunnat ägnas någon uppmärksamhet.

Jag har visserligen fullt klart för mig, att en eventuell tillkomst av en lagstiftning av ovan antytt slag icke *enbart* kan åstadkomma bättre förhållanden på bostadsfrågans område, inom vilket fortfarande i viss utsträckning existera kristidsförhållanden. Men vid sidan av det *primära* — som är åstadkommandet genom tillfredsställande kreditåtgärder m. m. av en tillräcklig bostadstillgång med ett mindre överskott av lägenheter — torde nog en *subsidiär* åtgärd, bestående i skapandet av en god hyreslag, även ha sin betydelse.

Med hänsyn härtill och för att i någon mån söka påskynda tillkomsten av en dylik lag, tillåter jag mig härmed att utbedja mig kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för justitiedepartementet få framställa följande fråga:

Tänker herr statsrådet för riksdagen framlägga ett förslag till en socialt betonad hyreslagstiftning i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, för vilka 1922 års riksdag uttalade sig, och ha av herr statsrådet några åtgärder vidtagits, för att denna fråga skall kunna fortast bringas inför riksdagens prövning?

Jämväl denna anhållan bordlades.

§ 10.

Upplästes fyra till kammaren inkomna protokoll, så lydande:

År 1927 den 12 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse riksdagens justitieombudsman; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr revisionssekreteraren
Erik Gustaf Geijer ..... samtliga avgivna eller 44 röster,
i följd varav herr revisionssekreteraren Erik Gustav Geijer blivit till riksdagens justitieombudsman utsedd.

David Bergström.
L. Tjällgren.

Aroid Lindman.
Viktor Larsson.

År 1927 den 12 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse den man, som skall efterträda riksdagens justitieombudsman, ifall denne, innan nästa lagtima riksdag anställt nytt val av justitieombudsman, skulle med döden avgå, samt utöva ämbetet under den tid, justitieombudsmannen kan vara av svår sjukdom eller annat laga förfall därifrån hindrad; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr häradshövdingen
Hans Gustaf Forsberg ..... samtliga avgivna eller 45 röster,
i följd varav herr häradshövdingen Hans Gustaf Forsberg blivit utsedd till justitieombudsmannens efterträdare.

David Bergström.
L. Tjällgren.

Aroid Lindman.
Viktor Larsson.

År 1927 den 12 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse riksdagens militieombudsman; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr revisionssekreteraren
Gunnar Martin Edvard Bendz ..... samtliga avgivna eller 45 röster,
i följd varav herr revisionssekreteraren Gunnar Martin Edvard Bendz blivit
till riksdagens militieombudsman utsedd.

David Bergström.

Aroid Lindman.

L. Tjällgren.

Viktor Larsson.

År 1927 den 12 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse den
man, som skall efterträda riksdagens militieombudsman, ifall denne, innan nästa
lagtima riksdag anställt nytt val av militieombudsman, skulle med döden avgå,
samt utöva ämbetet under den tid, militieombudsmannen kan vara av svår
sjukdom eller annat laga förfall därifrån hindrad; och befunnos efter valför-
rättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr hovrättsrådet

Nils Einar Lennart Vult von Steyern ..... 44 röster,
i följd varav herr hovrättsrådet Nils Einar Lennart Vult von Steyern blivit
utsedd till militieombudsmannens efterträdare.

David Bergström.

Aroid Lindman.

L. Tjällgren.

Viktor Larsson.

Jämte det dessa protokoll lades till handlingarna, beslöt kammaren, att riks-
dagens kanslideputerade skulle genom utdrag av kammarens protokoll under-
rättas om valen samt anmodas låta uppsätta och till kamrarna avgiva förslag
dels till förordnanden för de valde, dels till skrivelser till Konungen med an-
mälan om de verkställda valen, dels ock till de paragrafer, som därom borde
i riksdagsbeslutet införas.

§ 11.

Till bordläggning anmäldes:

första lagutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om änd-
rad lydelse av 7 kap. 3 § i lagen den 12 maj 1917 om fastighetsbildning i stad;

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag innefat-
tande ändring i gällande stadganden om nattvardsgång m. m.;

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag innefat-
tande bestämmelser angående högmässogudstjänsts förrättande å annan plats
än i kyrka;

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa
ändrade bestämmelser rörande Stockholms stads konsistorium; och

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om änd-
rad lydelse av 12 § i lagen den 30 maj 1919 om rätt till litterära och musika-
liska verk; samt

andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av
väckt motion angående tillsyn över och granskning samt beskattning av dona-
tioner och stiftelser.

§ 12.

Ordet lämnades härefter till herr **förste vice talmannen**, som yttrade: Herr
talman! Jag hemställer, att kammaren måtte besluta, att statsutskottets utlåtän-
de nr 15 i anledning av vissa av Kungl. Maj:t under fjärde huvudtiteln gjorda

framställningar må uppföras sist å föredragningslistan bland två gånger bordlagda ärenden vid morgondagens plenum.

Denna hemställan bifölls.

§ 13.

Justerades protokollsutdrag.

§ 14.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:
 herr *Månsson* i Furuviik under 5 dagar fr. o. m. den 18 febr. och
 » *Holmström* i Gävle » 2 » » » 17 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5.31 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 16 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr statsrådet *Meurling* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 96, med förslag till lag om bokföring vid enskild järnväg m. m.

Denna proposition bordlades.

§ 2.

Föredrogs herr *Månssons* i Erlandsro vid kammarens nästföregående sammanträde framställda, men då bordlagda anhållan att till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få framställa spörsmål angående utförseln av levande svin till av mul- och klövsjuka smittade länder; och blev berörda framställning av kammaren bifallen.

§ 3.

Härefter föredrogs herr *Hages* likaledes på bordet liggande anhållan att till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet få framställa spörsmål angående framläggande för riksdagen av förslag till en socialt betonad hyreslagstiftning.

Jämväl denna anhållan blev av kammaren bifallen.

§ 4.

Vidare föredrogs, men bordlades åter första lagutskottets utlåtanden nr 7—11 och andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 1.

§ 5.

Föredrogs vart för sig bankoutskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om årligt understöd åt f. eldaren vid riksbankens avdelningskontor i Örebro C. A. Ekegren; och

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjning för år 1927 av åt vissa f. d. poststationsföreståndare och lantbrevbärare utgående understöd.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 6.

Härpå föredrogs bankoutskottets utlåtande, nr 11, angående regleringen för budgetåret 1927—1928 av utgifterna under riksstatens elfte huvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Punkterna 1 och 2.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 3 och 4.

Lades till handlingarna.

Punkterna 5—16.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 17 och 18.

Lades till handlingarna.

Punkterna 19—21.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 22 och 23.

Lades till handlingarna.

Punkterna 24—26.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 7.

Vidare föredrogs vart efter annat bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 12, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om överlåtelse till statens järnvägar av vissa Tumba bruk tillhöriga områden;

nr 13, angående avskrivning av osäkra fordringar vid riksbankens huvudkontor;

nr 14, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om ändrad lydelse av 13 och 25 §§ i lagen för Sveriges riksbank jämte en i ämnet väckt motion; och

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av §§ 2 och 3 i förordningen den 5 juni 1909 angående konungariket Sveriges stadshypotekskassa.

Kammaren biföll vad utskottet i nämnda utlåtanden och memorial hemställt.

§ 8.

*I fråga om
viss ersättning
åt ordförande
i ecklesiastik
boställsnämnd.*

Första lagutskottets utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion om beredande åt ordförande i ecklesiastik boställsnämnd av rätt till ersättning för postporto och skrivmaterial föredrogs härefter. Ordet begärdes därvid av motionsnären

Herr **Pettersson** i Hällbacken, som anförde: Herr talman! Jag har tillåtit mig väcka en motion här, och jag vill först som sist ge till känna, att jag icke kommer att göra någon framställning om bifall till denna motion. Men jag har funnit mig föranlåten med anledning av innehållet i utskottets utlåtande att säga några ord.

Det är ju känt att när den ecklesiastiska boställsordningen antogs, utgick man från väsentligt andra grunder än dem, som slutligen blevo av riksdagen antagna. Vi veta ju, att de sakkunniga, som sysslade med denna sak och på vilkas utredning propositionen i ämnet grundades, utgingo ifrån, att ett visst fast arvode skulle utgå till ordförande i boställsnämnd, och i detta arvode skulle bl. a. inrymmas ersättning för ordförandens utgifter för expenser. När frågan sedan kom före i samma utskott, som nu behandlat min motion, ansåg man emellertid, att det icke borde utgå något sådant arvode, utan det togs helt enkelt bort, och riksdagen biföll utskottets förslag. Men samtidigt bortföll också möjligheten för de ecklesiastiska boställsnämndernas ordförande att i någon mån hållas skadeslös för utlagda postporten, skrivmaterial etc.

Det har under den korta tid lagen varit i tillämpning blivit uppenbart, att någonting härutinnan måste göras, och jag har, herr talman, på högsta ort fått den uppfattningen, att icke mycket stode att vinna med exempelvis en framställning att bl. a. tjänstebrevsrätt här finge åtnjutas.

Nu säger utskottet, att man på administrativ väg eventuellt kan ordna denna sak, och jag är mycket glad över detta uttalande. Men eftersom jag nu har ordet, skall jag be att få erinra om en annan sak just med avseende å den utredning, som, enligt vad jag erinrat om, varit verkställd i det här ämnet. Det är ju på det sättet, att man kommit under fund med inom stora delar av landet, att en ändring är av behovet påkallad i fråga om vissa delar i den ecklesiastiska boställsordningen, och jag vill särskilt tillåta mig erinra om en sak, som jag hoppas må bli föremål för beaktande vid den blivande förnyade utredningen i ämnet. Jag syftar på den bestämmelse i nu gällande boställsordning, som stadgar, att vid ekonomisk besiktning för löneboställe kostnaden skall gäldas av arrendatorn. Det är icke ovanligt, utan har fastmer förekommit flera gånger under den korta tid lagen varit i tillämpning, att en sådan arrendator på grund av ekonomiska förhållanden icke haft möjlighet att gälda den ekonomiska besiktningen. Då jag närmare studerat dessa saker, har det därför synts mig vara mera lämpligt, om bestämmelsen härutinnan lades på det sättet, att kostnaden för en sådan besiktning komme att falla antingen på pastoratet eller också finge bestridas ur kyrkofonden. Jag skulle nu vilja hemställa, att, när man tar upp de andra spörsmål, som äro på tal och som utskottet hänvisat till i anledning av motionen, man då också måtte beakta den frågan, huruvida det icke vore möjligt att ändra nu anförda bestämmelse därhän, att ersättning för ekonomisk besiktning skall tagas från pastoratet eller kyrkofonden.

Jag har, herr talman, intet yrkande, utan har endast velat göra dessa erinringar till den kraft och verkan det hava kan.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 9.

Föredrogos vart för sig första lagutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa till strafflagen för krigsmakten och lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes anslutna bestämmelser angående flygvapnet;

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 26 och 45 §§ i lagen den 28 maj 1886 angående eftersökande och bearbetande av stenkols- och saltfyndigheter; och

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 18 § ecklesiastik boställsordning den 9 december 1910 m. m.; samt jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 6, i anledning av väckt motion angående viss ändring i instruktionen för statens egnehemsinspektör; och

nr 7, i anledning av väckt motion om medgivande för arrendatorn F. O. Hallgren av rätt till förnyad arrendeuppskattning eller lindring i arrendet.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 10.

Till avgörande företogs jordbruksutskottets utlåtande, nr 8, i anledning av väckt motion om ändring i gällande bestämmelser angående fastställande av taxa för köttbesiktning. *Om ändring i bestämmelserna ang. fastställande av taxa för köttbesiktning.*

I en inom riksdagens andra kammare väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 70, hade herr *Fast* föreslagit, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och framläggande för riksdagen av förslag till sådan ändring i lagen av den 10 oktober 1913 angående köttbesiktning och slakthus, att fastställandet av taxa för köttbesiktning skulle verkställas av länsstyrelse, samt att förslag till taxa skulle avgivas av fullmäktige eller motsvarande myndighet efter beredning av hälsovårdsnämnd eller särskilt tillsatt styrelse.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr Fast: Herr talman! Jag skulle ju också kunna vara med om en begravning i stillhet av min motion, men jag misstänker, att jag därmed också skulle ha erkänt, att motionen blivit mördad av den motivering, som utskottet anfört för sitt avslagsyrkande. Så kan jag emellertid icke anse vara fallet. Ligger däremot saken så till, att utskottet har ansett, att alla motioner så gott som undantagslöst böra slås ihjäl, så är det en argumentation, som jag bättre förmår att uppskatta. Ty däri ligger åtskilligt av sund politik, det vill jag ingalunda förneka. Men, herr talman, det är ju tyvärr på det sättet, att man ibland i sin praktiska gärning kommer i beröring med en del förhållanden, som man icke anser vara sådana som de borde vara, och så i ett svagt ögonblick skriver man ned några rader, som avse att åstadkomma förbättringar på den punkten, och så är olyckan händ.

Den del av motionen, som avser att taga bort dessa ärenden från Kungl. Maj:ts behandling, har utskottet icke med ett ord berört, och det kan jag ju förstå. Ty måhända har utskottet resonerat på det sättet, att detta är något, som ligger på gränsen av utskottets behörighetsområde. Om det sålunda hade

Om ändring i bestämmelserna ang. fastställande av taxa för köttbesiktningensbyrå.
(Forts.)

gällt avfattande direkt av en lagtext, så har jag samma uppfattning i det fallet som utskottet. Nu förefaller det mig i alla händelser som om, låt vara att dessa ärenden icke äro ägnade att i nämnvärd mån tynga Kungl. Maj:ts arbetsbörda, det dock är angeläget, att man söker avlasta dessa små ärenden från Kungl. Maj:t, därest icke sakliga skäl kunna anföras för att de fortfarande skola ligga i Kungl. Maj:ts kansli. Att så icke är förhållandet beträffande de ärenden, som här äro på tal, vågar jag bestämt tro, liksom jag också hyser den uppfattningen, att meningarna äro tämligen enhälliga därutinnan, att några verkligt sakliga skäl icke vidare kunna anföras för att dessa ärenden fortfarande skola ligga hos Kungl. Maj:t.

När det sedan gäller den andra delen av motionen, nämligen att fullmäktige inom vederbörande kommuner eller städer skulle få rätt att för sitt vidkommande fastställa taxa för köttbesiktningensbyrå med därmed följande uppgörande av stater för denna byrå, så har utskottet ansett, att det icke finnes några skäl för en sådan anordning. Hälsovårdsnämnden är vald av fullmäktige, och följaktligen är all rättfärdighet uppfylld. Ja, men vart leder detta resonemang hän, om man godtager det? Jo, det skulle leda till att det skulle vara bra, om fattigvårdsstyrelse, om hälsovårdsnämnd, om våra olika myndigheter bleve de fastställande av inkomst- och utgiftsstaten för sitt vidkommande. Här har varit en strävan under de senaste åren, som gått ut på skapandet av en enhetlig budgetbehandling i kommunerna. Detta har man ansett vara en synnerligen viktig och god sak, då det gäller kommunernas ekonomi. Det är ändock så, att varje styrelse och nämnd — det ligger icke något orätt i det betraktelsesättet — vill så långt som möjligt tillgodose sina egna behov utan att ha verklig översikt över, vart det barkar hän, när det gäller själva budgetbehandlingen. Det är ur dessa synpunkter, som man överallt börjat övergå till en verklig budgetberedning av staterna.

Nu kan man här invända: ja, detta må vara sant, men det spelar ej någon roll, ty dessa utgifter täckas av inkomsterna från byråerna. Ja, det är sant, men det är en sanning med en viss modifikation. Ty det är icke bara ett intresse för städerna och kommunerna utan också för jordbrukarna att dessa taxor få en sådan avvägning, att de ej bli högre än som av nödvändigheten betingas. Men jag vågar hävda den uppfattningen, att med nuvarande anordningar sker icke detta vid alla tillfällen åtminstone. I dag är ställningen en annan än då lagen skrevs. Då hade man endast byråer på några av de centrala punkterna. Nu finnas sådana i varje samhälle, i varje stad, municipalsamhälle och större köping i vårt land. Det är nu svårt för byråerna att få ekonomin att gå ihop, och härvid inträffar då det förhållandet, att det underskott, som här uppstår, måste täckas genom medel, åstadkomna genom allmän utdebitering, och då blir det en samhällets ekonomiska fråga, det torde man icke kunna komma ifrån. Eftersom utskottet sagt, att det icke funne några olägenheter förbundna med den nuvarande ordningen, så låt mig påtala ett fall från min egen erfarenhet: Hälsovårdsnämnden fastställer för sitt vidkommande en taxa och uppgör på basis av denna förslag till inkomst- och utgiftsstat. Taxan är högre än taxorna i kringliggande samhällen. Efter förslag av länsstyrelsen nedsätter Kungl. Maj:t taxan, så att den kommer i paritet med andra besiktningensbyråers taxor. Men vad inträffar då? Jo, på grund av taxeränkning uppstår balans i den uppgjorda staten, och denna balans måste ju täckas genom allmän utdebitering. Då är man alltså framme vid det missförhållande, som jag i min motion påpekat. Man kan nu visserligen rent formellt säga, att fullmäktige ha rättighet att yttra sig över vederbörande besiktningensbyrås inkomst- och utgiftsstat, men detta saknar ju betydelse, då fullmäktige enligt för närvarande gällande ordning icke äro med om att uppgöra taxan. Jag kunde ha åtskilligt annat att erinra, men därmed vill jag

icke trötta kammaren. Jag erkänner, att denna fråga i och för sig är obetydlig. Med hänsyn till kommunernas enhetliga budgetordning och med hänsyn till mina egna iakttagelser har jag dock ansett mig skyldig påtala ifrågavarande missförhållande.

Utskottet säger sig icke ha försport någon olägenhet av den nu gällande ordningen! Strax efter det jag väckt min motion, hade jag ett samtal med en av jordbruksutskottets egna ledamöter, som därvid till mig uttryckte sin tacksamhet för att jag gjort en framställning i denna fråga. Också han hade nämligen i det praktiska livet funnit de synpunkter, som ligga till grund för motionen, beaktansvärda. Han har emellertid icke suttit i den avdelning av utskottet, som behandlat nu ifrågavarande ärende, och detta är väl anledningen till att någon reservation icke blivit fogad vid utskottets utlåtande.

Jag anser mig, herr talman, för mitt vidkommande pliktigt yrka bifall till motionen.

Herr Nilsson i Tånga: Herr talman! Utskottet har icke ansett, att det föreligger några synnerligen starka eller talande skäl för att vidtaga de förändringar, som motionären i sin motion hemställt om. Motionären har i motionen gjort två olika yrkanden, dels att fullmäktige i ett samhälle (stadsfullmäktige, kommunalfullmäktige, municipalfullmäktige etc.) skola få rätt yttra sig över förslag till taxa för köttbesiktning, och dels att Konungens befallningshavande skall vara den myndighet, som skall fastställa taxan. Utskottet har ansett, att man icke skall lägga så mycket ekonomiska synpunkter på denna fråga. När ett samhälle beslutar införande av köttbesiktningstvång, är ju motivet härtill huvudsakligen, för att icke säga uteslutande, att tillgodose sanitära och hygieniska krav. Samhället får då självfallet också lov att taga de ekonomiska konsekvenserna av att dessa krav bliva tillgodosedda. Uppenbarligen är vederbörande hälsovårdsnämnd den myndighet, som har de största förutsättningarna för att kunna pröva, huru köttbesiktningen i sanitärt och hygieniskt avseende skall ordnas, för att densamma skall bliva så effektiv som möjligt. Det ligger, om jag så må uttrycka mig, i författningens anda, att man icke skall lägga ekonomiska synpunkter på frågan, ty i författningen stadgas, att köttbesiktningen icke får ordnas så, att den lämnar något ekonomiskt överskott. Nu kan det naturligtvis, som motionären framhöll, i alla fall inträffa, att det blir överskott eller underskott. I förra fallet måste en ändring av taxan komma till stånd. Det kan också inträffa, att det blir underskott men det förefaller, som om sistnämnda eventualitet icke kan ha så stor ekonomisk betydelse. I varje fall kan det väl inte i någon nämnvärd grad rubba samhällets budget, om taxan ifråga skulle föranleda utdebitering.

Vad den andra delen av motionärens hemställan angår, nämligen den, som går ut på att Konungens befallningshavande skall fastställa taxan, kan det ju för all del diskuteras, huruvida det är nödvändigt, att ärenden av sådan beskaffenhet böra gå till Kungl. Maj:t. Man kan härvidlag dock icke alldeles lämna ur räkningen den synpunkten, att det kan medföra en viss jämnhet mellan taxorna på olika platser i landet, om taxorna prövas och fastställas av Konungen. I den saken vill jag inte göra något bestämt uttalande. Det är möjligt, att man utan någon olägenhet kan lägga bestämmanderätten i Konungens befallningshavandes händer, men det kan, som nämnt, å andra sidan ha en viss betydelse för taxornas jämnhet att beslutanderätten ligger hos Kungl. Maj:t.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Fast: Herr talman! Endast ett par ord. Jag vill gentemot vad jordbruksutskottets ärade ordförande nyss yttrade till en början nämna, att jag

*Om ändring i bestämmelserna ang. fastställande av taxa för köttbesiktningensbyrå.
(Forts.)*

Om ändring i bestämmelserna ang. fastställande av taxa för köttbesiktningensbyrå.
(Forts.)

började intressera mig för Kungl. Maj:ts behandling av dessa ärenden, då jag deltog i granskningen av statsrådsprotokollen och att jag, med stöd av min erfarenhet från denna protokollsgranskning kan försäkra herr Nilsson i Tånga, att Kungl. Maj:t under de år, jag följt med dessa ärendens behandling i statsrådet, icke vidtagit någon som helst ändring i de av länsstyrelserna framlagda förslag till taxor. Därmed torde obehövligheten av att Kungl. Maj:t avgör dessa ärenden vara tillfullo ådagalagd.

När jordbruksutskottets ärade ordförande yttrade, att nu förevarande ärende icke vore av ekonomisk innebörd, så visar detta, att jordbruksutskottet icke har någon riktigt praktisk blick på frågan. Det är verkligen en ekonomisk fråga! Antag, att en byrå startas under den betingelsen, att den skall kunna påräkna »klientel», om jag så får uttrycka mig, från ett visst område. Sedan uppstår det inom samma område två andra byråer. Detta medför kanske, att den första byråns klientel reduceras till en tredjedel av sin ursprungliga omfattning. Då gäller det att skruva ned utgifterna för byrån, så att de komma att stå i något så när rimlig nivå med de sålunda minskade inkomsterna. Jag vågar hävda den uppfattningen, att hälsovårdsnämnderna i dylika fall i allmänhet icke ådagalagt det rätta sinnelaget, den verkliga sparsamhetsandan, utan att tjänstemännen vid vederbörande byråer behindrat fått göra sig breda och låtit sina löneanspråk springa i höjden, vilket varken ur samhällets eller jordbrukarnas synpunkt varit tillfredsställande. Vi få icke glömma, att hälsovårdsnämndernas sammansättning i första hand bestämmes med hänsyn till andra uppgifter. I hälsovårdsnämnderna sitta sålunda stadsläkare, magistratsledamöter etc. Jag tror alltså, att huru man än vrider och vänder på den här saken, så är det ett ekonomiskt intresse det gäller, ty om man vid en byrå håller orimligt höga taxor, taxor som äro högre, än vid andra byråer, då förlorar man helt enkelt en del av de besiktningsföremål, som man ursprungligen påräknat.

Jag kan för mitt vidkommande icke anse, att jordbruksutskottet sett praktiskt på denna fråga.

Härmed var överläggningen slutad. Efter av herr talmannen givna propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 11.

Härpå föredrogos vart för sig jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning av väckt motion om lindring i arrendet för kronoarrendatorn G. C:son Lidholm; och

nr 10, i anledning av väckt motion om upphävande av lagen om bredden av hjulringar å arbetsåkdon på landet.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 12.

Å föredragslistan var vidare uppfört statsutskottets utlåtande, nr 15, i anledning av vissa utav Kungl. Maj:t under fjärde huvudtiteln gjorda framställningar.

Punkterna 1 och 2.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 3, angående anslaget till vapen och ammunition m. m.

*Ang. anslaget
till vapen och
ammunition
m. m.*

I överensstämmelse med vad Kungl. Maj:t uti innevarande års statsverksproposition under punkten 47 av fjärde huvudtiteln föreslagit riksdagen, hemställde utskottet, att riksdagen måtte minska ordinarie reservationsanslaget till vapen och ammunition m. m., nu 5,531,000 kronor, med 260,000 kronor till 5,271,000 kronor.

Vid denna punkt hade reservation likväl avgivits av herrar *Oscar Olsson, Johan Nilsson* i Malmö, *Walles, Asplund, P. Albert Bergström, Anderson* i Råstock, *Rydén, Carlsson-Frosterud, Törnkvist* i Karlskrona, *Andersson* i Prästbol och *Ward*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte minska ordinarie reservationsanslaget till vapen och ammunition m. m., nu 5,531,000 kronor, med 426,000 kronor till 5,105,000 kronor.

Efter föredragning av punkten anförde:

Herr Törnkvist i Karlskrona: Ja, herr talman, det är antagligen så, att man på sina håll har undrat över vad som egentligen avses med de många reservationer, som äro vidfogade detta betänkande, och jag skall därför be att till denna punkt få knyta några allmänna reflexioner.

Jag antar, att herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet tillhör dem, som känna en enkel förvåning över att hans ansvariga medarbetare från år 1925, då försvarsbeslutet fattades, i såväl denna som många andra punkter under detta betänkande kommit till ett helt annat resultat av beräkningarna än han själv gjort. Jag tror emellertid, att han icke har någon anledning att anse oss ha gått fram på andra linjer än han själv gjort, och i det stora hela — det får jag ju säga — känna vi mycket väl igen försvarsministern i de beräkningar, som här föreligga i fråga om anslag på de olika punkterna. Å andra sidan kan man dock knappast frigöra sig ifrån den känslan, att hans beslutsamhet och konsekvens inte riktigt genomförts på vissa punkter i huvudtiteln, och det är dessa punkter, som de socialdemokratiska reservationerna i detta betänkande förnämligast avse.

Vi skola i år fatta beslut om fjärde huvudtitelns »avvecklingskostnader», som jag skulle vilja kalla dem, d. v. s. sådana kostnader, som hänga kvar under nästkommande budgetår på vissa punkter, där man ännu icke konsekvent genomfört försvarsbeslutet. Dessa avvecklingskostnader torde inte ha varit så starkt framträdande vid försvarsbeslutets fattande, att man hade anledningen att räkna med dem såsom ett försvårande moment vid nedskrivningen av försvarskostnaderna, men på innevarande och nästkommande års stater komma dessa kostnader att göra sig särskilt gällande. Förutom dessa avvecklingskostnader ha vi engångskostnaderna, som vi alltid måste räkna med, och därtill komma, som vi alla veta, de alltid återkommande kraven på kompletteringar och förbättringar på olika punkter inom skilda områden.

Nu resonera vi reser vanter på det sättet, att engångskostnaderna måste vi ju räkna med såsom de i huvudsak äro fixerade i försvarsbeslutet; såvitt man kan se låter det sig icke göra att bevara den nödvändiga och behövliga troheten mot försvarsbeslutet på annat sätt. Däremot kan man ha rätt att ställa en viss relation mellan vad jag tillåtit mig att kalla avvecklingskostnaderna och de nya anspråk, som framställas.

Det är ju ingenting nytt eller för kammaren obekant — herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet har ju också många gånger varit med därom — att man brukar skjuta på vissa anspråk inom försvarshuvudtiteln från ett år till ett annat, om den statsfinansiella ställningen anses påkalla ett dylikt uppskov. Vi reser vanter ha här tillämpat precis samma metod i våra reser va-

Ang. anslaget
till vapen och
ammunition
m. m.
(Forts.)

tioner i år, och vi ha så mycket hellre kunnat göra detta som vad jag här har tillåtit mig att kalla avvecklingskostnader icke torde böra, därest försvarsbeslutet nu skall anses vara genomfört under budgetåret 1927—1928, återkomma i den budget, som presenteras nästa år att gälla budgeten 1928—1929. De som ha farhågor för ett uppskov med vissa anspråk, som framställs i fråga om kompletteringar och tillgodoseende av nya behov på olika poster, de torde kunna lugna sig, åtminstone delvis, därmed att det kommer efter ifrågavarande avvecklingskostnaders täckande att bli en del icke så oväsentliga besparingar, som stå till riksdagens och regeringens förfogande, när staten för 1928—1929 skall uppgöras.

Jag vill sålunda understyrka, att vårt tillvägagångssätt vid regleringen av dessa utgifter icke går emot de principer herr statsrådet själv tillämpat, utan vi anse vår ståndpunkt allenast innebära ett ytterligare fullföljande av hans metoder i det att vi, med bibehållande av kostnaderna vid det gamla under näst kommande budgetår, dels skära ned en del krav och dels låta en del andra krav stå till sidan i avbidan på bättre tillgång på pengar i framtiden. Våra reservationer representera en besparing med ungefär 1½ miljon kronor, varav omkring hälften utgöres av verkliga besparingar och återstående hälften av besparingar på sådana utgifter, som det är all anledning vänta skola återkomma i form av nya krav nästkommande riksdag.

Vi ha sålunda ansett, att dessa utgifter, för kompletteringar och dylikt böra kunna anstå till kommande riksdagar i den utsträckning vi här föreslagit. Det är sant, att vi sålunda gått litet hårdare fram vid våra beräkningar än försvarsministern gjort, men jag är angelägen om att betona, att detta icke får betraktas och icke bör betraktas annat än som ett fullkomligt lojalt sätt att i försvarsbeslutets anda beräkna utgifterna under denna huvudtitel. De som alltså till äventyrs haft några misstankar att här gällt att resa en socialdemokratisk opposition i princip, de ha ingen anledning till dylika misstankar. Jag är t. o. m. så sangvinisk, att jag tillåter mig tro, att en närmare granskning av reservationerna på de punkter, där sådana föreligga, skall bibringa herrarna, kanske även herr statsrådet själv, den uppfattningen, att man mycket väl kan taga reservationerna från ekonomisk synpunkt och likväl på ett fullkomligt tillfredsställande sätt genomföra försvarsbeslutet. Från finansministerns synpunkt torde det också vara av utomordentligt stor fördel att han kan få till sitt förfogande 1½ miljon kronor för övriga statsregleringsändamål, vilket han torde synnerligen väl behöva att döma av de upplysningar han i år lämnat om statsregleringen.

Vi ha på ingen punkt gått ned till försvarsbeslutets kostnader vid genomförd härordning, utan vi ha på varje punkt lämnat kvar en ekonomisk marginal utöver de belopp, som framkommit vid beräkningarna, för att man skall ha något att röra sig med vid avvecklingsarbetet under de fyra, fem månader, som kunna återstå av år 1927, innan man genomfört försvarsbeslutet. — Ja, herr talman, det är dessa synpunkter, som lett oss vid granskningen av de här föreliggande punkterna.

I den nu föredragna punkten 3:o), som avser vapen- och ammunitionsanslaget ha vi kommit fram till en besparing på i runt tal 160.000 kronor jämfört med vad Kungl. Maj:t föreslagit i propositionen. Vårt förslag slutar nämligen på 5,105,000 kronor medan Kungl. Maj:ts förslag slutar på 5,271,000 kronor. Vi ha här på olika poster — i detalj specificerade i reservationen — skrivit ned anslaget med större eller mindre belopp, dock icke större på någon punkt än att beloppen kunna anses vara fullt rimliga. Man kan säga, att dessa belopp äro ett uttryck för den tendens, som nödvändigt måste återspeglas i övergången till riksstaten för nästa budgetår. Det kan bli avsevärda svårigheter för den försvarsminister, som skall göra upp 1928—1929 års stat, om vi

kvarstå för länge på denna utgiftsstandard i stället för att sänka oss till den utgiftsstandard, som står i överensstämmelse med grunderna för det år 1925 fattade försvarsbeslutet, och detta kan endast ske, synes det oss, genom att minska på siffrorna i Kungl. Maj:ts förslag. Vi få komma ihåg, att vi från anslagen i den budget, som vi behandla i år, skola redan nästa år omedelbart flytta ned till anslagen enligt beräkningarna för 1925 års beslut. Såsom framgår, icke minst av herr statsrådets huvudtitel i år, har han haft mycket stora svårigheter att övervina på olika punkter, och dessa svårigheter komma förvisso icke att minskas nästa år, då försvarsbeslutets konsekvenser slutligt skola tagas. Därför kan det på olika poster vara bra, att man gör en mycket försiktig — och detta har reservanterna gjort — trevare ytterligare ned från den punkt, där statsrådet ansett sig böra stanna.

Om vi t. ex. se på Tit. V, som gäller handvapen och kulspruteammunition m. m., så finna vi, att den däri upptagna skarpa gevärsammunitionen, uti den nuvarande staten beräknad efter 16 miljoner patroner, i årets stat minskats till 15 miljoner patroner, d. v. s. man har skrivit ned kvantiteten med 1 miljon patroner. Vi ha ansett, att på den punkten kunna vi gå ned 10 % och minska antalet patroner av detta slag med 1,600,000 patroner. En dylikt besparing med 10 % har i övrigt på vissa punkter använts av herr statsrådet själv i hans beräkningar. Vid den närmare granskning vi företagit, ha vi icke funnit något hinder mot att använda denna 10 % reduktion även på ett sådant detaljanslag som detta, varigenom vi kommit ned till ett patronantal av 14,400,000 och alltså kunnat göra en liten besparing.

Det är efter sådana grunder vi utarbetat vår reservation, som alltså har utslutande ekonomisk innebörd, och jag ber, herr talman, att nu få yrka bifall till den vid denna punkt fogade reservationen.

Herr Holmgren: Herr talman! Den föregående ärade talaren inledde sitt anförande med en argumentering, som jag väl känner till från den förberedande behandlingen av dessa punkter inom statsutskottet. I korthet kan jag sammanfatta hans ståndpunkt så, att han påvisar, att kostnaderna för försvarsväsendet bliva vida högre under övergångsåren än de komma att bli, sedan den nya organisationen är fullt genomförd, och detta sakförhållande taga reservanterna till intäkt för att föreslå en nedskrivning av anslagen under fjärde huvudtiteln i år för att i stället överflytta dem på andra år, då fjärde huvudtiteln hunnit vinna någon lättnad. Ingen har velat bestrida, att utgifterna under övergångsåren komma att bli högre, men detta är ju ett förhållande, som varit förutsett av dem, som fattat 1925 års beslut. Intet nytt har sedan dess tillkommit, som skulle kunna motivera ett avsteg från de principer, som då fastslogos i den fråga, som nu är före.

Om det vore så, att 1927—1928 års budget skulle vara frestad intill bristningsgränsen, ja då vore det naturligt, om vi även finge skriva ned utgifterna under fjärde huvudtiteln likaväl som under alla de övriga, men jag håller före, att så icke är fallet. Om man hör efter vad sakkunskapen har att säga, får man snarare den uppfattningen, att de följande årens riksstater komma att bli minst lika svåra att få att gå ihop, som fallet är med 1927—1928 års stat. Således anser jag för min del, att det är riktigt, att man tager de utgifter, som beröra budgetåret 1927—1928, på just det budgetåret och icke skjuter över dem på framtiden. För min del kan jag således icke finna någon anledning att ytterligare beskära fjärde huvudtiteln utöver de starka beskärningar herr statsrådet redan gjort i sin proposition.

Efter denna generella anmärkning berörande samtliga de punkter, som här äro föremål för behandling, vill jag nämna några ord såsom detaljkritik av reservanternas uppfattning om, hur beräkningarna böra göras.

*Ang. anslaget
till vapen och
ammunition
m. m.
(Forts.)*

Ang. anslaget
till vapen och
ammunition
m. m.
(Forts.)

Herr Törnkvist framhöll t. ex., att reservanternas ansett sig kunna nedskrivna antalet skarpa handgevärspatroner med 10 % såsom statsrådet ansett sig kunna göra i fråga om den lösa ammunitionen. Ja, men den logiken är allt tämligen förenklad, det måste man säga. Den lösa ammunitionen konsumeras huvudsakligen under de förberedande övningarna, och då nu värnpliktskontingenten nedgår, har statsrådet ansett sig kunna göra en nedskrivning av den lösa ammunitionen med 10 %. Den skarpa ammunitionen åter konsumeras huvudsakligen vid repetitionsövningarna. Vid årets repetitionsövningar komma att inkallas icke mindre än tre årsklasser värnpliktiga, och man beräknar antalet värnpliktiga, som skola inrycka till 5,587 man *mera* än efter den nya härordningens genomförande. När man nu för år 1925—1926 hade beräknat 18 miljoner skarpa patroner och 1925 års försvarsberäkningar upptaga 13,400,000 skarpa patroner efter genomförd organisation, så kan jag icke finna annat än att herr statsrådets 15 miljoner patroner snarare ligga i under- än i överkant; i varje fall måste man säga sig, att reservanternas 14,400,000 äro för lågt beräknade.

Nu ingick icke den föregående talaren något närmare på sina beräkningar under den föredragna punkten, och jag skulle ju kunna nöja mig med att låta det sagda vara nog, men jag kan icke neka mig att på ytterligare några punkter belysa reservanternas sätt att argumentera. Posten: »Kavalleriets sprängmedel, transporter, ammunitionens vård m. m.» föreslås av reservanternas sänkt från 80,000 till 72,000 kronor. Detta anslag saknar finansiell betydelse, enär det kommer att helt och hållet åtgå för transport och vård av den kristidsmateriel, som för närvarande finnes. I den mån denna kristidsmateriel blir utbytt mot ordentlig materiel — kristidsmaterielen kostar ju alltid mera att vårda och underhålla än riktig, förstklassig materiel — komma också anslagskraven på denna punkt att automatiskt gå ned.

Vidare har Kungl. Maj:t föreslagit en höjning av anslagen till »vård av till övningarna utlämnade kulsprutegevär, kulsprutor och granatkastare» samt till lypistolsammunition m. m. Detta sammanhänger med det förhållandet att anskaffandet av sådan materiel numera fortgått i sådan omfattning, att materielen kan utlämnas till de olika truppslagen, och då måste det finnas något anslag till varje truppförband, det kan man icke komma ifrån. Jag vill påminna mig att 1925 års försvarsbeslut avsåg ett belopp av 200,000 kronor för detta ändamål, och då kan man väl icke gärna säga, att statsrådets 40,000 respektive 140,000 kronor kunna anses som något vidare slöseri.

Vad slutligen beträffar anslagen till försök, så ha reservanternas föreslagit en minskning här med 10,000 kronor under vardera av Tit. I och Tit. VII, med den motiveringen att Kungl. Maj:t uppfört ett helt nytt anslag i riksstaten till försök med viss artilleriemateriel. Nu är det emellertid så, att beräkningen under Tit. I avser sådana försök med redan i bruk varande materiel, som är nödvändig för att hålla materielen i förstklassigt skick, medan däremot anslaget under Tit. VII uteslutande gäller sådana försök, som stå i samband med industriens krigsberedskap. Och vad det tredje under särskild anslagstitel uppförda anslaget beträffar, så avser detta sådana försök med under anskaffning varande materiel, som äro ofrånkomliga för att överhuvud kunna godtaga materielen.

Således finnes enligt min mening intet sådant inbördes sammanhang mellan dessa olika försöksanslag, som skulle kunna motivera en sänkning på en punkt därmed att man företagit en ökning på en annan punkt.

De nedskärningar, som nu av reservanternas blivit föreslagna, anser jag sålunda icke vara påkallade eller så starkt motiverade, att de böra tagas av riksdagen. Jag yrkar sålunda, herr talman, bifall till utskottets hemställan på denna punkt.

Chefen för försvarsdepartementet herr statsrådet **Rosén**: Herr talman! Givetvis har det varit ägnat att väcka en viss uppmärksamhet, att det till ett statsutskottsutlåtande, sådant som det förevarande, på 23 punkter, fogats icke mindre än 8 reservationer av samtliga socialdemokrater i utskottet. Det förefaller, som om reservanternas hava velat visa att regeringen varit ovanligt rundhänt gentemot de militära myndigheterna och kommit med anslagskrav för, som det heter i en av reservationerna, en mångfald nya försvarsändamål. Jag vill då till en början erinra om det uttalande, som statsministern gjorde, då den nuvarande ministären tillträdde regeringen. Han yttrade bland annat: »Beträffande landets försvarsanstalter vill regeringen lojalt genomföra de beslut, statsmakterna tidigare fattat. Därvid kommer att iakttagas, att inom den sålunda angivna ramen största möjliga effektivitet utvinnes och bevaras, så väl under övergången till den nya härordningen som för framtiden.» Det är det programmet, som regeringen följt vid utarbetandet av fjärde huvudtiteln, och detta synes vara sådant, att det borde kunna följas av alla dem, som äro ansvariga för 1925 års beslut i härordningsfrågorna. Nödvändiga ändamål hava tillgodosetts, men samtidigt har stor sparsamhet iakttagits. Att ett flertal anslagskrav ligga över de år 1925 beräknade kostnaderna beror därpå, att den nya härordningen icke är genomförd och icke varit avsedd att vara genomförd vid det nya budgetårets ingång. Under första halvåret av det kommande budgetåret finnas samtliga truppförband kvar och antalet tjänstgöringsdagar är omkring 2 miljoner eller cirka 30 procent flera än efter genomförd organisation. Självfallet måste detta inverka på en hel del anslagsposter och ej minst på den nu förevarande rörande vapen och ammunition.

Reservanternas hava mycket noga nagelfarit detta anslags olika poster och ha ansett sig böra göra ändringar på icke mindre än elva punkter under detta anslag. Något liknande förekom icke i fjol, då jag hade äran att tillhöra statsutskottets första avdelning och deltog i motsvarande granskning. Dåvarande departementschefen hade följt arméförvaltningens förslag utom på en enda punkt nämligen, där det gällde beräkningen av antalet tjänstgöringsdagar — en sak, som icke arméförvaltningen kände till. På denna punkt hade departementschefen företagit en minskning, som medförde att arméförvaltningens anslag nedprutades med 9,000 kronor. Det var alltsammans. I år har nedprutningen uppgått till 46,500 kronor. Men i fjol fanns det ingen anledning varken för herr Törnkvist eller någon annan i avdelningen att rucka på en enda siffra under detta anslag.

Herr Holmgren har redan berört beräkningarna rörande ammunitionen och ett par tre andra punkter. Jag skall därför icke ingå på dessa. Jag skall endast i korthet uppehålla mig vid ett par andra punkter, som jag tror icke berördes av honom. Reservanternas anmärka att i de av Kungl. Maj:t beräknade 8,675,000 tjänstgöringsdagarna även ingå tjänstgöringsdagarna för icke vapenföra och ersättningsreservister med 1,125,000. Men då av dessa värnpliktiga endast de senare, nämligen ersättningsreservisterna, under kort tid utbildas med vapen, anse reservanternas, att en sänkning bör kunna ske av det beräknade beloppet med 10,000 kronor. Jag vill till detta upplysa om, att det nästa år endast kommer att finnas ett ringa fåtal icke vapenföra i tjänstgöring, och att det därför icke kan vara riktigt att följa reservanternas beräkningar. På titel I och titel VII under punkten rörande anslag för vapen och ammunition ha reservanternas minskat det begärda anslaget med 10,000 kronor på vardera titeln under hänvisning till att Kungl. Maj:t begärt särskilt anslag till försök med viss artillerimateriel. Detta anslag kommer under punkt 6. Ser man efter på punkt 6, så finner man, att reservanternas uttala, att de icke funnit sig övertygade om att det behöver anvisas 130,000 kronor av de av myndigheterna be-

Ang. anslaget
till vapen och
ammunition
m. m.
(Forts.)

Ang. anslaget
till vapen och
ammunition
m. m.
(Forts.)

gärda 195,000 kronor, och därför pruta de ner anslaget till 50,000 kronor. Om reservanterna skulle få sin vilja fram, blir det således icke mycket kvar till dessa försök. Jag kan icke finna det riktigt lämpligt att, som reservanterna ha gjort, i punkt 3 hänvisa till ett anslag under punkt 6 såsom skäl för att pruta i punkt 3 och sedan, när man kommer till punkt 6, pruta mycket mera där.

Det har så gott som undantagslöst förhållit sig på det sättet att anslagen till fjärde huvudtiteln varit för knappt beräknade. Jag upplyste redan i remissdebatten hur därmed förhöll sig. Jag uppvisade då, att de anslagsöverskridanden, som skett under tiden 1921 t. o. m. utgången av budgetåret 1925—1926, rörde sig om belopp mellan 21.7 miljoner och 4.1 miljoner kronor. Intet år hade anslagen räckt till. Det minsta anslagsöverskridandet under denna tid, 4.1 miljoner kronor, ägde rum budgetåret 1925—1926. Nu trodde jag, att man skulle kunna beräkna anslagen så, att man för framtiden kunde så långt det vore möjligt undgå anslagsöverskridanden. Skall man kunna undvika detta, får man givetvis icke från början fixera anslagen på sådant sätt, att man bestämt kan förklara att de icke bliva tillräckliga, såsom fallet blir, om kammaren skulle följa reservanterna.

Herr Törnkvist nämnde, att man velat skjuta på en del utgifter till kommande år. Vad blir följden härav? Jag har från vederbörande myndigheter begärt uppgifter på huru stor del av de anslag, som reservanterna vänt sig emot, som kan beräknas utgå i form av arbetslöner. Jag har fått det svaret, att i dessa anslag ingående kostnader som kunna beräknas utgå i direkta arbetslöner växla mellan hälften och upp till 75 procent av anslagssumman, men härtill komma ju de arbetslöner, som ligga i t. ex. inköpta halvfabrikat och dylikt. En minskning av anslaget enligt reservanternas förslag torde sålunda med nödvändighet komma att medföra en minskning av antalet arbetsanställda.

Herr Törnkvist nämnde att hälften av de besparingar, som reservanterna ha gjort, skulle vara verkliga besparingar, medan återstoden av besparingarna icke vore rena besparingar utan endast innebure ett uppskjutande av vissa utgifter, som man får igen ett annat år. Reservanternas talesman i första kammaren gjorde icke gällande alldeles detsamma. Han var tämligen på det klara med, att det mesta nog kommer tillbaka, men att man i år velat minska på anslagen för att söka undvika någon skatteökning. Det är nog så, att reservanternas förslag i själva verket icke innebär någon sparsamhet åtminstone icke i nämnvärd utsträckning. Man vinner blott uppskov med utgifterna ett eller annat år. Herr Törnkvist sade, att reservanterna prutat 1.5 miljoner kronor. Jag har räknat ut, att reservanterna kommit 1,281,000 kronor under utskottets slutsumma för anslagen. Om 50 till 75 procent, låt oss säga 60 procent, av dessa kostnader utgöras av arbetslöner, kan herr Törnkvist finna, att ett bifall till reservanternas förslag kommer att betyda rätt mycket i fråga om antalet arbetsanställda. Jag har icke kunnat underlåta att meddela även detta sistnämnda.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Det är klart att jag, som icke tillhör första avdelningen av statsutskottet, icke gärna kan giva mig in på någon debatt om det tekniska innehållet i de olika förslag, som avgivits av utskottet och reservanterna, åtminstone icke alltför mycket. Men anledningen varför jag för min del nu begärde ordet var, att jag trodde mig höra herr Holmgren för sin del förklara, att om budgeten hade varit ansträngd, så hade man naturligtvis fått lov att gå in för nedskärningar även på fjärde huvudtiteln och alltså även i nu ifrågavarande fall. Om jag nu har missuppfattat herr Holmgren, så får han väl längre fram tillfälle att konstatera detta. Jag drog emellertid den slutsatsen, att han för sin del icke betraktade budgeten såsom särskilt ansträngd. Emellertid tror jag, att vi alla, åtminstone vi, som sitta i statsutskottet, hava nödgats konstatera någonting, som en ärad ledamot av

första kammaren i en motion återgivit med »den stereotypa frasen», att på grund av det ekonomiska läget kan man icke göra det och icke det. Denna sats kommer igen oupphörligen på de olika huvudtitlarna. Det förvånar mig då så mycket mera, att det på fjärde huvudtiteln, trots att det militära intresset är så pass starkt företrätt i kammaren, på de punkter, som äro före i dag, för ovanlighetens skull icke föreligger någon motion om ökning av anslagen, trots att försvarsministern för sin del förklarar, att han i sina förslag gått under vad myndigheterna begärt. Jag föreställer mig, att därest man icke ur militär synpunkt tagit till anslagen någorlunda högt, hade det utan tvivel resulterat i åtskilliga krav på förhöjningar. Jag vill bara konstatera detta gentemot herr försvarsministern. Men då sådana krav uteblivit, får man väl hoppas — jag drager den slutsatsen, och jag drager den slutsats, som jag vill och kan — att man här fått, vad man rimligtvis kan göra anspråk på och litet till, och att man därför underlåtit att motionsvägen framkomma med nya krav. Så ligger saken till i verkligheten, och då man här har försökt att bagatellisera saken och säger, att det icke är några större summor, som det här rör sig om, skall jag för min del be att direkt få säga ifrån, att alla, som ha några som helst önskemål om att få några krav tillgodosedda, som de motionsledes eller på annat sätt framfört, böra skrinlägga dessa, därest man vid behandlingen av fjärde huvudtiteln skall betrakta den så tabu och alla de anspråk från regeringsidan som i den huvudtiteln ställas så sakrosankta, att de icke kunna behandlas på samma sätt, som statsutskottet är skyldigt att behandla alla Kungl. Maj:ts äskanden och förslag. Jag tror att den tanke på sparsamhet härutinnan, som reservanterna förordat, skulle vara mycket nyttig och den tanken omfattas nog av alla dem, som med en viss otillfredsställelse, för att icke säga någonting mera, har sett på regeringens nya förslag till skatteförhöjningar, där man på en punkt t. ex. beträffande bilskattemedlen har tänkt pressa de skattskyldiga med ytterligare fyra miljoner kronor, om jag icke tar fel. Man har också ansett sig nödsakad att föreslå en höjning av skatten på en konsumtionsvara, churu såväl de, som syssla med framställandet av densamma, som de vilka syssla med distributionen av densamma till allmänheten, efter vad jag hört, uttalat, att det är att gå för långt. Om man går in för denna nya skatt riskera vi, säga de, att icke få ut ens den förtjänst för staten vi för närvarande hava på denna vara.

När man sedan vet, att det finnes motionärer, som fört fram i högsta grad behjärtansvärda förslag, då kommer man, om man lägger ihop siffrorna på vad som sålunda kräves, fram till en ståndpunkt, som är alldeles motsatt den, som herr Holmgren för sin del gjorde sig till tolk för. Man kommer fram till den ståndpunkten, att man här måste skjuta undan allt vad som icke är alldeles absolut nödvändigt för att få plats för omflyttningar inom budgetens ram för att åtminstone i några fall kunna tillmötesgå motionärerna. Därför måste vi motsätta oss åtminstone några av de nya försvarsanslag, som här föreslås. När man har den uppfattningen, att man på anslagspunkter, som betyda väsentligt mycket mera för det ekonomiska livet i vårt land, bör gå fram med så strama tyglar som möjligt, då tycker jag verkligen, att man icke kan komma ifrån att man i fråga om dessa anslag, som nu ytterst gälla improduktiva ändamål, enligt mitt sätt att se har dubbel anledning att se till, om man icke som reservanterna gjort, kan jämka de av Kungl. Maj:ts föreslagna beloppen.

Försvarsministern yttrade i sitt anförande, att han förväntade att samma personer, som varit med om att lojalt genomföra försvarsbeslutet, nu också böra vara med om att lojalt fullfölja detta beslut. Jag tror emellertid, att det härvidlag fordras en något vidlyftigare och fylligare motivering för försvarsministern än bara påståendet att reservanterna i det fallet icke handlat lojalt. Vi hava dock blott begagnat vår rätt och skyldighet såsom ledamöter av stats-

*Anj. anslaget
till vapen och
ammunition
m. m.
(Forts.)*

Ang. anslaget
till vapen och
ammunition
m. m.
(Forts.)

utskottet för att söka åstadkomma besparingar, som utan att äventyra någonting av 1925 års försvarsbeslut kunna genomföras vid årets riksdag.

Vi ha bl. a. gått in för att skjuta undan det, som är nytt i de olika förslagen, och som icke oundgängligen behöves. Vi hava på skäl, som herr Törnkvist här anfört, och som jag för min del vågar säga förefalla vara i mycket hög grad bindande, gått in för att skjuta undan sådant, som öppnar slussarna för nya anslag, om vilkas slutresultat i siffror man, den dag, som i dag är, icke vet någonting om.

Så till sist några ord till herr försvarsministern — jag är ledsen över att han nödgats gå ut till votering i första kammaren. Eftersom jag händelsevis råkade höra, vad reservanternas talesman i första kammaren yttrade beträffande besparingarna, så måtte den olika uppfattning härom som framgick av försvarsministerns anförande bero på antingen en hörselvilla av mig eller på misstag från försvarsministerns sida. Herr Johan Nilsson i Malmö förklarade, precis som herr Törnkvist, att de egentliga besparingarna äro så och så mycket och att de övriga besparingarna, som skjutits undan, utgöra så och så mycket. Jag vill icke göra något bestämt påstående men, som sagt, divergensen i våra uppfattningar härom beror antingen på en missuppfattning från försvarsministerns sida eller också på hörsel fel från min sida. Jag tror dock icke, att jag hörde fel, ty jag stod väl till inne i första kammaren och hörde på själva uppläggnings av debatten. Det kan man alltid ha en viss nytta av, som kammarens ledamöter vid det här tillfället kunna konstatera.

När jag började mitt anförande, sade jag, att jag icke skulle giva mig in på de tekniska detaljerna i förslaget. Jag skall heller icke göra det. Jag vill endast nöja mig med att slå fast, att alla, som vilja träffa andra dispositioner rörande regeringens äskanden inom statsverkspropositionens ram, och alla, som ha några önskemål, som äro absolut nödvändiga att få tillgodosedda, och alla som ställa sig tvivlande beträffande de nya skatterna, alla dessa hava dubbel anledning att i dag följa reservanternas. Ty låt vara att det bara gäller några tiotusental kronor på ena hållet och några hundratusental kronor på andra hållet, den samlade summan som vi få att röra oss med blir i alla fall något över 1.5 miljoner kronor, penningar, som sannerligen kunna användas till mera trängande ändamål, än som här äro ifrågasatta.

Jag ber, herr talman, att få yrka avslag på utskottets hemställan i förevarande punkt och bifall till reservationen.

Herr Jönsson i Revinge: Herr talman! Jag vill börja med att understryka försvarsministerns påpekande, att han förfarit precis på samma sätt beträffande beräkningarna på dessa anslag som sina företrädare, d. v. s. han har följt arméförvaltningens beräkningar. Men för att kunna få något utgångsläge för sina yrkanden ha reservanternas icke haft någon annan utväg än att haka sig fast vid 1925 års härordningsbeslut, ehuru de å andra sidan dock inte kunnat frigöra sig från den omständigheten, att denna beslutade försvarsorganisation ännu icke trätt i kraft. Man har därför gjort på det sättet, att man sökt räkna med något slags medeltal mellan kostnaderna för 1925 års försvarsorganisation och kostnaderna för nu gällande härordning.

Och man har med utomordentlig omsorg och precision pratat på de olika anslagen. Så t. ex. säga reservanternas i fråga om artillerimateriel, där försvarsministern beräknat en kostnad av 597,000 kronor, att denna summa är för hög och att 583,000 kronor är det rätta beloppet för ifrågavarande ändamål. För posten artilleriammunition har försvarsministern upptagit 1,530,000 kronor. Det är för mycket, säga reservanternas, vi sätta ned summan med 2,500 kronor, då får man den riktiga siffran 1,527,500. Jag kan icke annat än uttrycka min beundran för den sakkunskap, som herrar reservanter lagt

i dagen, när de kunnat precis på pricken räkna ut den riktiga siffran. När man i år på elva punkter kommit till lägre anslagssiffror än arméförvaltningen och försvarsministern, under det man förra året icke hade någon prutning på någon punkt, ehuru beräkningarna voro gjorda efter alldeles samma grunder, så tyder detta på, att det är inte blott sparsamhetsmotiv, som föresvävat herrar reservanter, när de föreslagit dessa s. k. besparingar.

Nu sökte herr Anderson i Råstock mobilisera en ny avslagsgrupp här i kammaren, som skulle hjälpa honom i den stundande voteringen. Den skulle utgöras av alla de motionärer, som hava gjort framställningar om anslag utav olika slag. Om herrarna inte rösta för dessa besparingar, säger herr Anderson i Råstock, så ha ni ringa utsikter att få igenom dessa motioner, men rösta ni för dem, finns det naturligtvis mycket stora utsikter för att edra behjärtansvärda önskemål sedermera kunna bli tillgodosedda. Det var ju en mycket skickligt utlagd fälla för dessa motionärer, men jag undrar, om de verkligen kunna känna sig vidare säkra på att, om de verkligen i den stundande voteringen rösta för besparingarna, deras egna speciella önskemål skola bli tillgodosedda. Det skulle kunna hända, att en motionär, som gjort framställning om t. ex. höjning av väganlaget eller om höjning av avdikningsanslaget, när det kommer till kritan, skall finna, att de penningar, som sparats, gått åt för att skaffa ett behövt underlag för ett bifall till herr Thorbergs motion om förbättring av dyrtidstillägget. Jag föreställer mig att det skulle bli en stor besvikelse för en motionär, som lystrat till herr Andersons i Råstock maning och senare finner att resultatet blir en anslagshöjning på en punkt, den han icke alls för egen del vill vara med om. Jag tror sålunda, att man bör låta detta vara detta. Det är här faktiskt på det sättet, att arméförvaltningens beräkningar äro följda. De följdes också förra året av dåvarande försvarsministern. Då hade reservanterna ingenting att anmärka, och jag tror verkligen inte, att arméförvaltningen, därför att det blivit ministärskifte under tiden, när den gjort upp de nu föreliggande beräkningarna, förfarit annorlunda än vad den gjorde föregående år. Jag har den uppfattningen att, om man avser att få ut den bästa möjliga effektivitet av försvaret och att övningarna skola tillgodoses på bästa sätt, det icke går att göra gällande, att det är för mycket med 15 miljoner 6.5 mm. skarpa patroner men att 14,400,000 st. är vad som behövs, är den siffra, som är den riktiga. Ty eftersom skjututbildningen är en mycket viktig del av övningarna, är det en missriktad sparsamhet, ifall man måste inskränka på skjutprogrammet, emedan det fattas skarpa patroner.

Det förhåller sig vidare så beträffande en hel del av de besparingar, som innefattas i dessa reservationer, att man endast vill skjuta saken på framtiden. Man vill förespegla kammaren, att det i år är ont om pengar, men att det till ett kommande år blir vida lättare med budgetbalansen. Då kan man nämligen göra ytterligare besparingar, sedan härordningen trätt i kraft. Man kan alltså skjuta detta på framtiden. Ja, så resonera alla dåliga betalare: Bara jag kan få kredit till nästkommande år, kan jag mycket väl åtaga mig den och den utgiften. Men jag tror verkligen inte, att vi här i kammaren böra resonera på det sättet. Här sammanhånga faktiskt de utgifter, om vilka vi nu gå att besluta, med det försvarsbeslut, som fattades 1925, och jag anser inte, att vi ha någon anledning att skjuta dessa utgifter på framtiden. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Lindman: Herr talman! Det är mycket intressant att bevittna detta meningsutbyte mellan å ena sidan den frisinnade regeringens försvarsminister och å andra sidan den socialdemokratiska oppositionens representanter och reservanter i statsutskottet. Jag hade verkligen trott, att när försvarsbeslutet

*Ang. anslaget
till vapen och
ammunition
m. m.
(Forts.)*

Ang. anslaget
till vapen och
ammunition
m. m.
(Forts.)

undan för undan skulle genomföras, man skulle finna herrarna i samma endräkt som 1925 gå fram efter en gemensam linje. Men så har tydligen inte blivit fallet. Jag kan inte neka till att jag tycker, att herr statsrådet Rosén har åtskilligt fog för den förebräelse han riktade mot oppositionen. Han var ju, framhöll han, när han i fjol satt i statsutskottets första avdelning, så välvillig mot den socialdemokratiska försvarsministern, och han tyckte, att han nu borde fått någon tack för detta i stället för dessa många reservationer, som från socialdemokratiskt håll kommit fram i denna del av fjärde huvudtiteln.

Herr vice ordföranden i statsutskottet talade om att det här var fråga om improduktiva ändamål, och därför hade han ansett sig såsom ledamot av statsutskottet kunna vara med om prutningarna, då det är så stora krav, som framställas på andra håll för ändamål, som kanske enligt hans förmenande äro nyttigare. Jag skulle vilja säga honom, att här gäller det väl i alla fall att behandla denna fråga. Det gäller väl att se till, att man genomför det beslut, som herr Anderson i Råstock och socialdemokraterna i övrigt jämte de frisinade genomdrevo 1925. Det är här inte fråga om huruvida ändamålen äro improduktiva eller produktiva. Ni ha fattat ett beslut, och det skola ni väl fullfölja.

Går jag till det föreliggande ärendet och alldeles speciellt till den punkt, som för ögonblicket behandlas, nämligen anslaget till vapen och ammunition, så har jag, som inte tillhör statsutskottet och alltså inte deltagit i den förberedande behandlingen utan endast haft tillgång till Kungl. Maj:ts proposition och utskottets betänkande, inte kunnat finna annat än att arméförvaltningen vid framläggande av sitt förslag i denna punkt fullkomligt lojalt förklarat sig tilllämpa och taga konsekvensen av 1925 års beslut, med hänsyn naturligen tagen till den indragning av truppförband, som kommer att äga rum under det budgetår, det nu är fråga om. Detta har arméförvaltningen gjort, och följaktligen hade herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet, som är en av garanterna för genomförandet av 1925 års beslut, inte kunnat göra just annat än följa arméförvaltningen. Det är visserligen sant, att han begått den inkonsekvensen, att han på ett par punkter har frångått arméförvaltningens förslag. Men ser jag på den nu föreliggande punkten, så lär det väl ändå vara ett ganska magert skäl, som reservanterna komma med, när de säga, att därför att herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet har prutat tio procent på den lösa ammunitionen för handvapen, så kunna reservanterna pruta tio procent på den skarpa ammunitionen. Och när arméförvaltningen beträffande artilleriammunitionen säger, att man av vissa skäl kan pruta tio procent på den skarpa ammunitionen, då säga reservanterna, att kan man pruta på den skarpa ammunitionen, så kan man väl också pruta på den lösa ammunitionen. Jag får uppriktigt säga, herr talman, att jag tycker, att skälen äro torftiga. De säga ingenting för den som läser detta utskottsbetänkande och dessa reservationer. Det är ingenting annat, än att reservanterna *tycka*, att man kan göra så och så. När reservanterna på detta sätt gått till aktion mot regeringen och myndigheterna i punkt efter punkt i denna huvudtitel, så hade de väl åtminstone bort kunna tala om, att man kan göra det, därför att det förhåller sig på det och det sättet. Men det ha reservanterna sannerligen inte gjort i detta betänkande.

Jag kanske nu, herr talman, får ett ögonblick beröra frågan något mera allmänt och inte bara den föreliggande punkten. Reservanterna säga, att det är mindre följdriktigt att departementschefen, trots att vissa beräknade sänknin-
gar på åtskilliga anslagsposter icke kunnat redan nu genomföras, i alla fall ifrågasatt höjningar på en och annan punkt. Jag frågar herrar reservanter: vad har det med vartannat att göra? På grund av förhållanden, som jag inte alls skall yttra mig om, har man kommit till den uppfattningen, att de sänknin-
gar i fråga om vissa anslag, som förespeglades 1925, inte kunnat genomföras.

Så är t. ex. fallet med flottans underhållsanslag, där man räknade med en viss sänkning, på tio procent. Dessa sänkningar ha inte kunnat genomföras, helt enkelt därför att kostnaderna äro lika höga som förut. Men därför att man sålunda inte kan genomföra en sänkning på exempelvis sistnämnda anslag, så skulle man inte kunna göra en höjning på ett annat anslag, där det av precis samma skäl visat sig, att en höjning är nödvändig. Herrar reservanter äro för övrigt i det fallet långt ifrån konsekventa. På ett anslag till kustartilleriets krigsberedskap och övningar ha reservanterna själva måst gå med på en sådan höjning, som de fördöma herr statsrådet för i fråga om andra anslag. Den höjning, som reservanterna just på det anslaget föreslå, ha de för övrigt inte givit något motiv för. Jag menar, herr talman, att här lär väl var och en av dessa olika saker få bedömas för sig. Har man räknat felaktigt, och det visar sig, att man måste ha mera, så får man begära mera och inte av den anledningen göra inskränkningar i fråga om andra anslag, där nedsättningar av särskilda skäl inte kunna göras.

*Ang. anslaget
till vapen och
ammunition
m. m.
(Forts.)*

Herr talman, jag efterlyser sakskalet i herrar reservanternas yttranden. Att man på en punkt säger, att man inte känt sig övertygad, att en viss höjning är nödvändig, är inte något skäl; det är i varje fall ett mycket dåligt skäl och inte alls något sakskalet. När man ser hela detta tillvägagångssätt från de socialdemokratiska reservanterna i statsutskottet, så gör man sig verkligen den frågan, om det är på detta sätt som den socialdemokratiska delen av demokratin skall taga ansvaret för Sveriges försvar. Man bryr sig inte om att underhålla, när det är nödvändigt, och det har förut från olika håll och även av herr försvarsministern påpekats, att om man inte underhåller i år, så får man underhålla ett annat år. Man kan erinra om vad som förekom här i kammaren i fjol, då man inte ville gå med på anslaget till reparation av pansarbåten Oscar II. Nu begär man anslaget till det ändamålet i år i stället. Det visar ju, att det jag inte gör det ena året, det återkommer det andra.

För min del ber jag, herr talman, att i den föreliggande punkten få yrka bifall till utskottets hemställan, och jag gör det verkligen med så mycket starkare grund för yrkandet, som herr försvarsministern Rosén har ansett sig kunna vara med om det, och då tänker jag nästan, att litet var skall kunna vara med därom.

Häruti instämde herrar andre vice talmannen *Nilsson* och *Olsson* i Blädinge.

Herr **Hansson** i Stockholm: Herr talman! Det hade kanske varit ur intryckets synpunkt lämpligast att låta herr Lindmans anförande avsluta denna debatt. Det hade ju varit en ganska god bild av det nuvarande läget: högerns ledare såsom försvarare av den nuvarande regeringen även när det gäller fjärde huvudtiteln. Jag antager emellertid, att herr Lindman icke är beredd att i fortsättningen tillämpa sin uppfattning, att vad herr Rosén kan vara med om, kan vem som helst vara med om. Jag antager, att herr Lindman ännu inte är redo att så fullt göra borgerlig samling, att, därför att det säges en sak från regeringsbänken, han utan vidare underskriver det som riktigt.

Man har här försökt konstruera upp en motsättning mellan de s. k. ansvariga för 1925 års försvarsordning. Herr Lindman fann det rätt lustigt att bevittna, hur socialdemokraterna gjorde opposition mot den försvarsminister, som själv tidigare varit med om att genomföra 1925 års försvarsordning. Såvitt jag kan finna föreligger det dock intet som helst skäl att tolka de reservationer, som från socialdemokratiskt håll avlämnats i statsutskottet, såsom ett bevis på, att det råder någon oöverensstämmelse i fråga om 1925 års försvarsordning mellan de partier, som representeras av den sittande regeringen och det socialdemokratiska partiet. Såvitt jag kan bedöma av föreliggande

Ang. anslaget
till vapen och
ammunition
m. m.
(Forts.)

de uttalanden såväl från socialdemokratiskt håll som från bl. a. den nuvarande statsministern, är det socialdemokratiska partiet lika väl som det liberala och det frisinnade beslutet att genomföra 1925 års försvarsordning. När jag under remissdebatten särskilt betonade, att det var viktigt att genomföra denna i den anda, vari beslutet hade fattats, fick jag ett tyst instämmande av hans excellens herr statsministern, som jag tolkade som ett betydande, att det var också den nuvarande regeringens uppfattning.

Vad här föreligger är icke någon olika mening om 1925 års beslut och dess genomförande. Vad här föreligger är en meningsskiljaktighet om hur man under övergångstiden skall på vissa punkter förfara i fråga om utgifterna. Det hävdas av socialdemokraterna i statsutskottet, liksom jag gjorde under remissdebatten, att under denna övergångstid det bör vara angeläget tillse, att innan de stora besparingar kunna göras, som bli en följd av 1925 års beslut, man inskränker så mycket som möjligt utgifterna för nya ändamål. Nyan-skaffningar få anstå till dess de stora besparingarna lämna bättre möjligheter för dem. Om inte den principen följes, kunna vi komma i det mycket egen-domliga läget, att sedan vi beslutat en försvarsordning, innebärande mycket betydande nedsättning i försvarsanstalterna och ävenledes mycket betydande nedsättning i försvarskostnaderna men även innebärande vissa nyanordningar, vi genom att nu omedelbart taga nyanordningarna faktiskt få under övergången en högre försvarsbudget än den äldre. Sådana konsekvenser tror jag icke någon av de för 1925 års beslut ansvariga är beredd att taga.

Såvitt jag förstår råder här icke heller någon principiell meningsskiljaktig-het om huruvida man skall låta vissa saker anstå till dess man får bättre råd. Meningsskiljaktigheterna inskränka sig till, hur långt man kan gå vid tillämp-ningen av den synpunkten. Försvarsministern har i årets budget beräknat efter sina synpunkter vissa anslag, som enligt andras mening kunde beräknas lägre. Det är samma tvist om beräkningen av anslagen, som gått igen kon-sekvent var gång fjärde huvudtiteln behandlats i riksdagen. Jag tror, att det är nyttigt att fastslå såväl detta som att herr Lindmans förhoppning om motsättning här mellan de för 1925 års beslut ansvariga i vart fall är alldeles för tidigt ute. Ännu föreligger ingen verklig grund för uttalandet av en så-dan mening.

Om jag sedan går över till de skäl, som herr försvarsministern anförde mot reservanterna, så föreföll det mig, att det var två huvudsynpunkter herr för-svarsministern ville särskilt framhäva. Han ville först betona, att man gått in inte bara för ett genomförande av 1925 års försvarsordning utan också för bevarande av effektiviteten i anordningarna såväl under övergångsåren som efter det den nya ordningen är genomförd. Han hänvisade därvid till ett ut-talande av herr statsministern. Den andra synpunkten var den, att när an-slagen under några föregående år visat sig för knappa och det hade skett över-skridanden, herr statsrådet strävat efter att komma till riktiga beräkningar som undvika överskridanden. Jag tror, att det är att gripa till ett något för kraftigt argument, om man menar, att, när det gäller ett 5½ miljonersanslag, en besparing på 165.000 kronor skulle äventyra effektiviteten. Det är ingen riktig proportion mellan den summa, det här gäller, och den fara, man utmålar skulle uppstå, därest besparing gjordes. Även om man på ammunitionsansla-get gör denna besparing, riskerar man säkerligen icke, att utbildningen under tiden behöver lida, så mycket mindre som just på detta anslag enligt budget-redovisningen det finns en reservation som åtskilliga gånger överstiger den besparing, som socialdemokraterna föreslå.

Överhuvud taget tror jag inte, att det med skäl kan sägas, att man med nå-gon av de föreslagna prutningarna skulle verkligen äventyra effektiviteten av den nya organisationen — vilket man ju för övrigt inte kan göra nu — eller

den utbildning som skall äga rum under övergångsåren. Att man inte nu kan komma ned till 1925 års beräkningar, därom behöva vi inte tvista nu, ty de socialdemokratiska reservanterna hava ingenstädes yrkat, att man nu skall börja tillämpa 1925 års beräkningar även för övergångstiden, då man har flera av de till indragning beslutade truppförbanden kvar.

Det skälet, att man tidigare måst räkna med överskridanden, kan icke vara något skäl i fråga om de reservationer, som här föreligga. Ty, om herrarna se efter, skola herrarna finna, att alla dessa reservationer avse reservationsanslag, som icke få överskridas. Besparingar, som här göras, äro alltså verkliga besparingar. Hade det gällt förslagsanslag, anslag av natur att kunna överskridas, då hade saken varit annorlunda, då kunde det ha blivit skenbesparing, d. v. s. man gör en prutning, som ser ut som en prutning, men man får i själva verket betala mer. Detta är ett reservationsanslag, det får icke överskridas. Försvarsministerns argument, det tidigare överskridandet, träffar alltså inte på något sätt vad reservanterna här föreslagit.

Det är en annan synpunkt som framhållits här, den att man icke skall skjuta över på framtiden. Herr Jönsson i Revinge gjorde sig litet lustig över, att man skulle skaffa sig en kredit bara i förhoppning att man skulle kunna betala ett annat år. Men jag tror, att herr Jönsson i Revinge själv förfar på det sättet, att om han har ont om pengar ett år men vet att han får mera mynt ett annat år, så uppskjuter han vissa saker, vilka det året inte äro alldeles nödvändiga, tills han har pengar. Jag tror, att det är en klok ekonomi. Här yrkar ingen att man skall skjuta över på framtiden nu nödvändiga utgifter. Den socialdemokratiska ståndpunkten har preciserats upprepade gånger på det sättet, att man väntar med vissa utgifter till dess man kan inkassera i större utsträckning de besparingar, som följa av 1925 års beslut.

Herr Jönsson i Revinge gjorde sig också förfärligt lustig över en besparing av 2,500 kronor på ett anslag uppgående till 1,530,000 kronor. Äro de inte löjliga dessa socialdemokrater, som sitta här och ha över 1½ miljon att handskas med och tro, att de genom att göra en besparing på 2,500 kronor träffa det rätta! Det är en alldeles för enkel argumentation, herr Jönsson i Revinge. Det förutsätter, att den publik man skall knipa därmed inte har reda på vad som står i papperen. Om man nämligen tar och tittar på detta anslag, skall man finna, att det innehåller tre olika poster, skarp ammunition för årets övningar 1,260,000 kronor, lös ammunition för årets övningar 70,000 kronor samt allmänna omkostnader, såsom revidering av äldre ammunition, transporter, provskjutningar m. m. 200,000 kronor, tillsammans 1,530,000 kronor. Det är inte på denna stora summa man gör prutningen med 2,500 kronor utan på en del av den förenämnda posten på 70,000 kronor. Man gör prutningen på det sättet, att man säger, att arméförvaltningen har i fråga om skarp ammunition ansett, att det kan ske en prutning på 10 procent. alltså på den stora summan 1,260,000 kronor, och då kan man väl försöka samma prutning på den mindre summan, gällande lös ammunition. Man tillämpar arméförvaltningens eget prutningssätt och får därigenom en besparing. Om man ser på det sättet, herr Jönsson i Revinge, så finner man detta inte längre vara så roligt utan vara ganska konsekvent handlat av socialdemokraterna.

Herr Lindman var också inne på detta sätt att beräkna möjligheter till prutning och sade till socialdemokraterna: var så god och lägg fram de verkliga sakskälen för att den och den prutningen kan göras! Jag måste säga mig, att om herrarna i arméförvaltningen kunna använda procentmetoden vid nedläggningen av ett anslag, det icke bör vara något fel av socialdemokraterna i statsutskottet att tillämpa alldeles samma metod. Sedan är det en annan sak, om herr Lindman kan säga, att man kan pruta 10 procent på den skarpa ammunitionen men icke på den lösa. Jag måste emellertid påpeka, att arméför-

*Ang. anslaget
till vapen och
ammunition
m. m.
(Forts.)*

Ang. anslaget
till vapen och
ammunition
m. m.
(Forts.)

valtningens beräkningar grunda sig just på procentberäkning. De grunda sig icke på uträkning av övningsdagar i det speciella fallet, utan man har tagit 10 procent som den siffra man anser ungefär riktig. Jag kan inte finna annat än att socialdemokraterna i statsutskottet äro fullkomligt försvarade med att göra en likadan prutning.

Herr Lindman var också inne på kapitlet om de nödvändiga höjningar å en del anslag, som kunde anstå. Han talade bland annat om, att man hade beräknat, att flottans underhållskostnader skulle gå ned med 10 procent. Det hade emellertid icke visat sig möjligt, utan det fick ske en höjning. Herr Lindman gjorde sig skyldig till ett allvarligt misstag. Man hade icke satt ned flottans underhåll med 10 procent, utan sagt, att fallande priser kunde tänkas medföra en minskning av den beräknade summan i framtiden. Det har ännu ej inträffat. Det gällde en post på 370,000 kronor. Den summan har man måst räkna med att tillsvidare utgå till dess priserna faktiskt falla.

Det är emellertid tydligen meningen i dag, att de socialdemokratiska försöken att få besparingar till stånd skola slås ned genom att stämpas såsom partipolitik. Det ljuder från regeringsbanken, det kommer eko från skånebanken, delvis från stockholmsbanken, att det här är icke ett resultat av en verklig sparsamhetsvilja. Det sitter en försvarsminister, som icke är socialdemokraterna behaglig, alltså skola socialdemokraterna använda alla tillfällen att bereda honom svårigheter. Jag bestrider att det föreligger någon som helst anledning, med hänsyn till de åtta reservationer som här avgivits, att göra en sådan uttolkning. Jag hävdar bestämt, att dessa reservationer äro ett utslag av en ärlig sparsamhetsvilja. Det betyder icke, att vi anklaga den nuvarande regeringen för någon sorts slösaktighet. Jag sade redan under remissdebatten, att jag finner icke fjärde huvudtiteln snålt räknad. Jag hävdade också, att statsutskottet borde kunna komma ned i fråga om anslag. Vi ha fullkomligt rätt att göra dessa försök. Det kan finnas delade meningar om deras lämplighet, men det borde icke finnas delade meningar därom, att det är önskvärt att riksdagen kan göra besparingar, det är önskvärt att riksdagen kan skapa möjligheter att undkomma skatteökningar, det är önskvärt att riksdagen kan få en budget med så mycket mindre utgifter, att man reder sig med inkomsterna utan att behöva räkna med nya skatteobjekt. Om vi gå fram för en sådan sparsamhetspolitik, så ha vi rätt att bli trodda på vårt ord, när vi säga, att däri ligger icke ett spår av partipolitik. Den politik, som här tillämpas, är densamma som den nuvarande statsministern och alla andra i statsutskottet alltid ha tillämpat. Det har ansetts vara statsutskottets icke blott rättighet utan även skyldighet att söka komma ned i budgeten, och det har ännu icke inträffat, att man sökt slå ned sådana strävanden med att orättvist sätta på etiketten partipolitik.

Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr Törnkvist i Karlskrona: Herr talman! Den siste ärade talaren torde väl vara en av dem, som mest ingående känner försvarsbeslutets innebörd och vederhäftigast kan avgöra, huruvida de olika förslag, som här föreligga, i något avseende skulle kunna förete en bristande överensstämmelse med försvarsbeslutet, och han har för sin del förklarat, att reservanternas ståndpunkt icke kommer i konflikt med ett strikt genomförande av försvarsbeslutet. Under sådana förhållanden torde reservanternas kunna sägas hava fått ett tillförlitligt stöd för sina synpunkter. Man har visserligen kommit med den invändningen, att herr Per Albin Hanssons uttalanden äro politiskt betonade, men han har själv redan tillbakavisat denna beskyllning. För min egen del vill jag säga, att jag vid mitt ståndpunktstagande icke alls besvärar av några politiska synpunkter. Jag har redan i mitt första anförande utvecklat, att vi

kommit till vårt resultat uteslutande på grundvalen av en saklig granskning av vad som kan vara möjligt att åstadkomma i fråga om besparingar på detta område redan i år, därvid strängt fasthållande vid försvarsbeslutets anda i fråga om nedskrivningarna. Detta har inte det ringaste med politiska synpunkter att göra, det vill jag ännu en gång hava sagt. Sådana synpunkter hava varit mig och mina kamrater i statsutskottet fullkomligt främmande.

Det har heller icke här av de talare, som haft ordet, kunnat bevisas, att den ståndpunkt, reservanterna intagit, icke skulle vara i ekonomiskt avseende fullt försvarlig. I stället har man förnämligast sökt göra sig kvick över att reservanterna gjort t. ex. en sådan liten nedprutning som den på 2,500 kronor i fråga om ett visst anslag i stället för att låta bli att föreslå någon besparing på den punkten och därigenom slippa göra sig löjliga. Jag vill säga, att en slik argumentering visar allenast, att man på den kanten knappast tillbörligt beaktat allvaret i det ståndpunktstagande, vi äro tvingade att göra inför denna huvudtitel. Ty lägg märke till, mina herrar, att nästa år måste vi ställas inför en stat, som upptager 1925 års försvarsbesluts siffror. Det är möjligt, att herr statsrådets förklaring, att man 1925 räknat fel på väsentliga punkter, utgör en förhandssignal om att beräkningarna under försvarsbudgeten nästa år komma att ligga väsentligt över 1925 års beslut. Men i så fall är jag övertygad, att det kan komma att medföra en konflikt, som kan bli ganska svår att knäcka. Det kan då vara bra, att man inte bibehållit avståndet mellan nu beslutade anslag och försvarsbeslutets siffror alltför långt. Jag tror för resten, att det vore högst önskvärt, om regeringen själv kunde taga fasta på de deklARATIONER, som gjorts av reservanterna och som vårt partis ordförande nu understrukit, att det här icke gäller någon partipolitisk opposition mot regeringen. Regeringen bör då kunna rättvisare bedöma våra beräkningar, vilka ingalunda böra fattas som en udd mot regeringen och dess förmåga att bedöma olika anslagsposter. Såsom herr Andersson i Råstock framhöll, anse vi för övrigt givetvis icke regeringens siffror på något sätt heliga.

Det har redan flera gånger sagts, men det bör icke glömmas, och därför ber jag att få ännu en gång understryka det, att den linje, som vi reserveranter stå på i år, den kommer regeringen icke att stå på nästa år, ty då kommer regeringen att stå under den linjen på alla punkter. I alla de punkter, där vi reserverat oss, ligga nämligen försvarsbeslutets siffror högst avsevärt *under* våra siffror. De ligga under våra siffror på denna enstaka punkt med ett sammanlagt belopp av inte mindre än omkring en halv miljon kronor. Nästa års riksdag måste alltså gå under de siffror, vi nu föreslagit, om trohet mot försvarsbeslutet i dessa punkter skall manifesteras.

Att man på högerhåll beskärmar sig över, att det skäres ned för långt, det kan jag mycket väl förstå. På det hållet beskärmade man sig redan 1925, och man kommer förvisso att få ännu större anledning att beskärma sig vid 1928 års riksdag, när den nuvarande regeringen, som väl också då kommer att sitta, antar jag, kommer att blott på denna punkt, som nu föreligger, föreslå en siffra, som ligger en halv miljon under vad vi nu föreslagit. Det är så, man enligt min mening bör se denna sak. Då bör man också lättare kunna finna en utväg.

Min ärade vän herr Jönsson i Revinge tog upp frågan om anslaget till den skarpa ammunitionen till handvapen. Han gjorde sig lustig över, att vi upptagit 14,400,000 6 1/2 millimeters skarpa patroner och inte 15 miljoner, som regeringen föreslagit. Jag kan ju fråga, varför regeringen stannat vid 15 miljoner. Årets stat upptager 16 miljoner skarpa patroner. Regeringens förslag representerar alltså en nedskrivning med omkring 6 procent av antalet enheter i den löpande staten. Varför har regeringen tagit 6 procent? Skall

Ang. anslaget
till vapen och
ammunition
m. m.
(Forts.)

Ang. anslaget
till vapen och
ammunition
m. m.
(Forts.)

man ha 5 + 1 bara för att få två siffror? Det finns ingen hållpunkt för regeringens siffra i detta fall. Enligt vanliga enkla beräkningsgrunder och, jag höll på att säga, vanlig enkel logik, borde man väl snarast bestämt sig för 5 procent eller 10 procent. Det hade väl legat närmare till hands. I övrigt har 10 procentssiffran här kommit till användning. Varför har den icke kommit till användning också i fråga om antalet skarpa patroner? Vi reservanter taga konsekvent 10 procent och komma sålunda till 10 procent av 16 miljoner, d. v. s. 1,600,000. Det blir alltså enligt vårt förslag en ökning i nedskrivningen på 600,000 skarpa patroner i jämförelse med regeringens förslag. Vidare är att märka, att dessa 14,400,000, som vi föreslå, hålla sig med precis 1 miljon över antalet patroner enligt försvarsbeslutet. Det skall nämligen enligt detta vara 13,400,000. Man kan ju då lika gärna taga dessa 600,000 nu som nästa år. Det går lättare att gå ned från 14,400,000 med 1 miljon till 13,400,000 än från 15 miljoner med 1,600,000 till 13,400,000. Jag skulle tro, att vår ståndpunkt skulle kunna karakteriseras som en kvickhet, nämligen i betydelsen av snabbhet i vändningen, snabbhet i uppfattningen. Min gode vän herr Jönsson i Revinge har däremot här stannat på en punkt, där vi inte äro vana att se honom annars. Sålunda, man har mycket starka sakliga skäl, ja de starkaste sakliga skälen, att gå ned till 14,400,000 skarpa patroner i stället för till 15 miljoner. Jag har i flera år suttit som kamrat till herr försvarsministern i statsutskottets första avdelning, och med den kännedom jag därvid fått om den mycket stora noggrannhet, varmed han går till väga vid granskningen av detaljer, förvånar det mig, att han stannat vid 15 miljoner och inte gått ned till 14,400,000 genom att taga steget från 6 till 10 procent.

Ja, så var det en sak, som jag ej kan underlåta att något vidröra. Statsrådet sökte särskilt trycka på anslagens karaktär av arbetsanslag. Det gick ut på, vill jag minnas att han sade, att mellan 50 och 75 % av anslagen skulle utgå till arbetslöner. Ja, jag undrar, huruvida man träffar så synnerligen många anslag i vår budget, utan att man skall kunna säga, att det utgår en viss större eller mindre del därav till arbetslöner. Det är ganska svårt att över huvud kunna upptäcka något anslag av annan karaktär. Vi bruka ej ge subventioner, som ätas upp av enskild man. Vi ha mer eller mindre markerade arbetsanslag. Det har icke varit möjligt, och jag tror icke att det är lämpligt, att söka introducera i debatten en argumentering av detta slag. Det är klart, att i en arbetslöshetstid som denna är ett tapplande på de strängarna för de människor, som vilja komma arbetslösheten till livs, en fråga av ömtålig beskaffenhet. Jag vet ej, om detta från statsrådet framfördes uteslutande på grund av omsorgen om de arbetslösa. Man kan ha anledning tro, att betoningen bör läggas starkast, där man möter omsorgen att med vad medel som helst vinna bifall från kammaren till det förslag, som föreligger från statsrådets och regeringens sida. Ty man kan icke tillräckligt klart förstå det från annan synpunkt. Och då menar jag, att det är olämpligt att föra fram sådana argument. Vilja vi komma till rätta med arbetslösheten, så finnas andra mera givna vägar. Regeringen har många gånger blivit påmind om, hur man lämpligen skall gå till väga för att komma till rätta med den. Det belopp, som skulle kunna ge arbete av det som vi önska inbespara vid denna punkt, det kommer att bli en sådan droppe i havet, att en ansvarig man, vilken, såsom jag vet att herr Rosén gör, övertänker allt, icke borde ha ställt några bekymmer i fråga om arbetslösheten i samband med detta anslag. Det är en mindre lycklig metod att argumentera så. Men vill man vinna sympatier och politisk vänskap kan det vara en metod, som i vissa lägen kan vara förmånlig.

Ja, herr talman, jag tror, att den debatt, som här har gått av stapeln, visat

en partiuppslutning, där högern ryckt upp till försvar för regeringspropositionens linje och där man icke tar någon hänsyn till de sakliga synpunkter, som vi ha framfört för vår syn på besparingar. Man har fallenhet för att beteckna vår ståndpunkt såsom politiskt betonad. Vi ha gjort försök att värja oss för detta påstående, men det ser ut, som om vi icke lyckats. Men icke för ty äro våra förklaringar sanna. Men det kommer en stund vid årets riksdag, då även regeringen får sin prövning på 4:e huvudtiteln, då högern icke kommer att rycka upp vid regeringens sida. Den kommer då vi skola behandla de föreliggande kraven på väsentliga utökningar av 1925 års försvarsbeslut. Jag tror ej, att det är till fördel för denna huvudtitels fortsatta behandling, att man tar vår ståndpunkt icke som en vilja att spara utan såsom en politisk spekulering.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande om bifall till reservationen.

Herr Holmgren: Herr talman! När statsutskottets vice ordförande lade i min mun, att jag skulle anse, att budgeten ej vore ansträngd i år, så måste det bero på en missuppfattning. Mina ord gällde en budget, som nått till bristningsgränsen. Jag tror, att man med skäl kan säga, att ett bifall till statsutskottets förslag på denna punkt aldrig skulle kunna få vår budget att brista.

Nu kommer herr Hansson i Stockholm med ett nytt argument i diskussionen. Han talar om risken för, att övergångsåren kunde bli dyrare än vad som förutsetts i riksdagens försvarsbeslut. Jag är övertygad om, att ett bifall till statsutskottets hemställan på denna punkt skulle åtminstone icke för herr Hansson medföra den risken. Frånvaron av motionärer på denna punkt här i kammaren med det lilla militära inslag, som finnes där, uttolkar herr Anderson i Råstock som ett bevis för, att anslaget måste vara synnerligen rikligt tillmätt. Det vet herr Anderson, att så ej är. Han vet lika väl som vi, att vid 1925 års riksdag gävo vi uttryck åt våra krav i fråga om lantförsvaret. Att nu komma med enskilda motioner på föreliggande punkt skulle vara ett slag i luften och ej ha någon som helst utsikt att vinna riksdagens bifall. Vi ha många andra punkter i försvarshuvudtiteln, som äro av vida större principiell innebörd, där vi kunna komma med våra motioner. Det skulle därför icke för oss tjäna något till att på denna punkt komma med motioner, vilka icke skulle få något praktiskt resultat utan blott ha den effekten att förlänga riksdagens arbete. När herr Anderson i Råstock talar om, att det är fråga om improduktiva anslag, vill jag erinra om vad som sades från statsrådsbänken, att i de ifrågavarande anslagen ingå belopp till minst 50 %, som skulle komma att direkt utgå till arbetslöner. Och jag är övertygad om, att därest den personal, som är berörd av detta anslag — och skillnaden mellan de belopp, som utskottet och reservanterna föreslå, är 160,000 kronor, varför alltså 80,000 kronor skulle komma att vid bifall till utskottets förslag ytterligare utgå i arbetslöner — om den personalen, som är berörd av anslaget, hade något att säga till om här i salen, skulle herr Anderson stå sig ganska slätt, även om han finge alla sina nyss omtalade motionärer med sig.

Herr Samuelsson: Herr talman! Vi ha mera än en gång deklarerat vår ståndpunkt till 4:e huvudtiteln, och jag skall ej upprepa de skäl vi haft för våra avslagsyrkanden i fråga om den borgerliga militarismen. Men det är klart, att utgående från dessa synpunkter är det oss alldeles omöjligt att vara med på denna punkt, särskilt där man har en hel del anslag för inköp av vapen, ammunition, materiel m. m. till denna militärorganisation. Det är på grund av dessa principiella skäl, herr talman, och på grund av vår socialistiska upp-

*Ang. anslaget
till vapen och
ammunition
m. m.
(Forts.)*

Ang. anslaget fattning, som jag ber att få yrka avslag på såväl utskottets utlåtande som till vapen och ammunition på den vid punkten fogade reservationen, alltså avslag på hela denna punkt.

m. m.

(Forts.)

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Den korrigerings, som jag nyss fick av herr Holmgren, var icke av det slag, att jag behöver ta den så hårt. Han sade, att om budgeten varit spänd till bristningsgränsen, då skulle man ha varit skyldig att göra besparingar inom 4:de huvudtiteln. På den punkten nödgas jag bringa i herr Holmgrens och måhända någon annans erinran, att det förhåller sig så, att årets budget är balanserad så, att man räknar med att genom höjning av stämpeln på lottsedlar få in omkring 3 miljoner kronor, såsom framgår av statsverkspropositionen. Automobilskatte medlemmen skulle komma att ökas med 4 miljoner — den uppgiften är hämtad ur samma källa. Alltså redan där 7 miljoner kronor. Tobaksskatten har man tänkt höja med 4 miljoner kronor. 4 och 7 gör 11. Så kommer man till slut in på det sista och tar cirka 4½ miljoner på den post, som herr Jönsson i Revinge pekat på, nämligen dyrtidstilläggen. Då komma vi till över 15 miljoner kronor. Nu vill jag verkligen i all anspråkslöshet fråga: är det icke att betrakta såsom en budget spänd till bristningsgränsen, när man börjar komma fram med så stora krav på ökad indirekt beskattning och nedsättning av de faktiska inkomsterna för statens löntagare? Jag bara frågar. Svaret kan ej bli mer än ett, nämligen att det ligger så till, att budgeten är spänd till bristningsgränsen, herr Holmgren. Och därför anser jag, att det är vår ofrånkomliga skyldighet att se till vad man kan spara in på dessa punkter.

Vad herr Jönsson i Revinge talade om, därpå har han redan fått svar, så att jag skall ej gå in därpå. Men det förefaller, som om han i år ville utfärda växlar på nästa år, då vederbörande dock kunna komma med mycket högre äskan- den än de nu vilja ut med.

Sedan vill jag påpeka en sak. Herr Lindman har fått svar av herr Hansson i Stockholm på ett bättre sätt än jag någonsin kan ge. Men jag måste påpeka en liten sak, och det är, att det är en viss skillnad, när marinförvaltningen förklarar sig ämna lojalt tillämpa försvarsbeslutet och när den kommer med sina krav i verkligheten. Jag är övertygad om, att militärerna både till lands och vatten i fortsättningen som hittills försöka använda varje möjlighet att få 4:e huvudtiteln att svälla ut. Till dess jag får se, att de gå ut ifrån, att ramen är given år 1925, inom vilken de skola röra sig, till dess sparar jag mitt omdöme om vad förklaringen ifråga kan vara värd.

Då man vill göra gällande, att det är alldeles i sin ordning med vad som kommit från det hållet, skall jag be att få gratulera främst försvarsministern och den sittande regeringen, att de ha lyckats med det, som icke någon annan försvarsminister och ingen annan regering kunnat, nämligen att förmå myndigheterna att komma med förslag så precis avvägda, att det icke finnes en enda borgerlig stämning i statsutskottet, som kan gå med på att föreslå någon liten rubbning. De andra fackministrarna äro icke fullt så lyckligt ute, ty det har redan visat sig, att där har man t. o. m. på regeringstroget håll — om jag får använda ett så vulgärt uttryck — varit i full färd med att skära bort och placera om utväxter och kantigheter. Men här är ett område absolut heligt, det är sakrosankt. Rör icke vid det! Och detta tros, trots att excellensen Ekman och försvarsminister Rosén många, många gånger själva, och, jag får säga i minst lika hög grad som reservanterna den här gången, givit sig in på att pruta. Och vad den saken beträffar, att man på en enskild punkt endast kunnat föreslå besparing på 1,000 kronor, så är detta riktigt, när herr Törnkvist i Karlskrona påpekar, att det är de små summorna på de olika punkterna, som sammanlagt göra, mina damer och herrar, ett belopp på 1,526,600 kronor. Jag skulle tro, att det är något som man ej kan så där med en flott gest vifta bort. Och jag

får säga, trots herr Jönssons i Revinge anförande, att om — jag bara presumerar det — statsutskottet skulle, sin vana likmätigt och sin plikt likmätigt, i ännu mindre grad i år än tidigare tillmötesgå motionärers krav, så beror det på, att bl. a. herr Jönsson i Revinge bidragit till att omöjliggöra någon rubbning på siffrorna, hur behjärtansvärda önskemålen även från herr Jönssons i Revinge synpunkt få anses vara. Det är roligt att redan nu få diskontera något sådant, ty det är allt annat än behagligt att å dragande kall och ämbetets vägnar, om jag så får säga, taga emot dusten, när det gäller saker, som man innerst inne anser, att man borde vara med om.

Jag ber om ursäkt, att jag kommer tillbaka till marinförvaltningen. Om jag blott kunde stämma en enda av mina åhörare, som har rösträtt här i kammaren, till eftertanke beträffande marinförvaltningen och dess förslag, så skulle jag anse mig ha gjort en god gärning. Man finner på sid. 220 i 4:e huvudtiteln — jag tar upp detta därför att det förts på tal av andra och även av herr Lindman, om jag ej minnes fel — det anslag till fartygs underhåll och reparationer å fartyg, som återkommer senare. Där finner jag, att man har reparerat ett pansarfartyg, som heter Dristigheten, någon gång under åren 1919—1924 för 270,000 kronor. Jag finner vidare, att man beräknat, att vart femtonde år måste pansarfartygen undergå en sådan reparation. Jag bestrider ej, att det kan vara riktigt, att så måste ske. Men när jag sammanställer det med det enkla faktum, att samma förvaltning föreslagit pansarbåten Oden för omändring till depåfartyg och går ifrån det förslaget, därför att nu är Dristigheten bättre att taga till, då tror jag, att jag har rätt i, när jag säger, att man får upptaga med varsamhet de uppgifter, som komma från marinförvaltningen, även om de, som i detta fall, äro kontraserade av den ansvarige försvarsministern. Vi äro absolut skyldiga att i statsutskottet behandla 4:e huvudtiteln på samma sätt som andra huvudtiteln. Vi skola se efter, vad som kan jämkas och läggas rätt. Och skulle vi vara befriade från den skyldigheten, då kunde gärna den tolvmannaskara, som sitter på taburetterna, kunna säga till riksdagen: ni kunna fara hem, det här ha vi tittat på så noga, att ni behöva ej lägga er näsa i det. Nu är det dess bättre fortfarande så, att utskottet och riksdagen ha skyldighet att granska Kungl. Maj:ts förslag och äskanden. Men den skyldigheten försvaras i allra högsta grad, om kammaren i dag skulle komma och säga: rör icke vid dessa saker, de äro heliga och sakrosankta.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Då jag tog del av vad statsutskottets första avdelning kommit med i förevarande betänkande, erinrade jag mig ett yttrande från debatten i försvarsfrågan år 1925. Jag uttalade nämligen då, att jag ej kunde bli klok på, om det föreliggande utskottsförslaget var ett försvarsförslag eller en etapp på vägen till avväpning. Och samma tanke fick jag nu, när jag såg förslaget från statsutskottets första avdelning: är det för att upprätthålla ett försvar eller är det en etapp på vägen till avväpning? Den siste ärade talaren sade, att statsutskottet behandlade frågorna sakligt. Ja den erfarenheten har jag gjort där. Men då brukar man ej ha fullt så många alternativ, som de hade på den avdelningen, och ej heller så många reservationer. Det är tydligt, att varje grupp, varje meningsriktning tycker att den behandlar det sakligt, och att de andra icke göra det. Men skall man behandla detta sakligt, får man nog icke sätta sig på alltför höga hästar utan tillmötesgå varandra, och det tror jag, att jag fåfängt söker i detta betänkande. Det är ovanligt i utskottet att se ett betänkande som detta. Nu har man på socialdemokratisk sida starkt poängterat, att det ej är någon opposition, som därifrån berives. Ingen skulle önska det hellre än jag, och jag är skyldig att tro herrarna på deras ord. Det skulle vara mycket sorgligt för

*Ang. anslaget
till vapen och
ammunition
m. m.
(Forts.)*

Ang. anslaget
till vapen och
ammunition
m. m.
(Forts.)

vårt land, om icke så är fallet. Jag vet nämligen, att om allierade makter gå tillsammans och vinna seger över motståndaren, är det alltid så svårt för dem att skifta upp segerns frukter och fördela dem; alla vilja de räkna sig dem tillgodo. Så synes här också vara fallet. Vi, som hade en annan mening år 1925, blevo besegrade, och vi hava — åtminstone i bondeförbundet — lojalt fogat oss i detta. Men då tycker jag såsom bondeförbundare, att jag har rätt att vädja till herrarne, som segrade, att ni också upprätthålla det verk, ni åstadkommit, och att ni därvidlag göra edert bästa. Hur skall det eljest gå i fortsättningen? Det är första gången nu, som herrarnas lojalitet mot sitt eget verk provas. När det ser så ut nu, hur skall det se ut i fortsättningen? Jag vädjar till herrarna såsom svenske män, till eder, som bära ansvaret för 1925 års arméreform, att ni i fortsättningen måtte försöka gå litet mera i överensstämmelse med varandra och hava fäderneslandets väl för ögonen. Då jag icke ville kasta mig in i striden i statsutskottet, eftersom det där icke varit omöjligt att jämka ihop en del meningar, fann jag mig nödsakad, bra mycket mot min vilja, att i allt följa en så skarp stridslinje, som det eljest icke varit min mening att intaga; och jag är då naturligtvis också nödsakad att här följa den linje, på vilken jag ställt mig i utskottet.

Herr talman, på denna punkt ber jag alltså att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Herr talman! De anmärkningarna, som framställts på denna punkt, föranleda mig att säga några ord.

Jag vill då först uttala min anslutning till den gång på gång återkommande tanken, att man såväl på denna punkt som på övriga punkter skall försöka att i största möjliga utsträckning tillgodose sparsamhetskravet. Mot detta krav på granskning av fjärde huvudtiteln och dess utgiftsposter har jag för min del ingen erinran att göra. Denna synpunkt bör enligt min mening helt och fullt gälla i dessa frågor i samma omfattning och med samma effektivitet som på övriga områden.

Jag kan också med tacksamhet annotera försäkringen, att bakom de olika ståndpunkterna står icke i något fall annat än rent sakliga krav. Då vill jag dock säga till herr Hansson i Stockholm, att jag tyckte, att han inledningsvis rödde sig på andra banor, när han sade: »Det är betecknande för läget, när högern rycker upp bakom regeringen jämväl när det gäller att behandla fjärde huvudtiteln». Vilken ställning föreligger då? Jo den, att i fråga om vissa anslag är man av olika meningar om vad en lojal tillämpning av 1925 års principer kräver. Då är det väl helt naturligt — fränsett alla politiska ställningar — att det parti, som anser att 1925 års riksdag gick för långt i fråga om nedskärningar och besparingar, att det partiet i valet mellan två ståndpunkter, varav den ena ger mera och den andra något mindre, ställer sig bakom den, som ger mera. Att angiva detta såsom bevis på en politisk uppmarsch och beteckna det såsom något politiskt anmärkningsvärt, det vågar jag, herr Hansson, kalla en billig argumentation.

Här har från flera håll påpekats, att nyanskaffning på dessa områden borde skäligen få anstå övergångsvis till senare, när, såsom jag tror, att herr Hansson uttryckte sig, vi få »ökade möjligheter att göra dessa nyanskaffningar». Detsamma uttrycktes i första kammaren av reservanternas förespråkare där så, att man bör »hålla emot i övergångsperioden för att öka sedan, när besparingarna bliva större». Det gäller givetvis de anskaffningar, som falla under 1925 års beslut och vilka man förutsätter skola ske för att den då godkända organisationen skall kunna utöva sina funktioner. Förutsättningarna för dessa anskaffningar bli väl då närmast: Tror man, att de följande årens budgetregleringar skola bliva lättare att uppgöra än den, som nu föreligger från rege-

ringen? Jag måste med hänsyn till hela läget, till oundgängliga utgifter på olika områden säga, att jag kan icke se ökade möjligheter till lättnader, när det gäller statens utgifter, och icke heller förbättrade möjligheter att i fortsättningen reglera staten utan ökade skatter. Från denna utgångspunkt måste det vara naturligt, att också budgetåret 1927—1928 får bära sin andel i de anskaffningar, om vilkas nödvändighet och önskvärdhet vi varit ense, och i följd därav låtit ingå i härordningsbeslutet av år 1925. Att underlåta att i budgeten för denna period taga dess del av anskaffningskostnaden kan vara motiverat endast om man tror, att det statsfinansiella läget efter 1928 blir bättre och lättare. Därest man icke vågar kalkylera därmed, blir ett undanskjutande av detta års förpliktelser endast försvårande i fortsättningen. Regeringen har icke funnit detta tillrådligt utan den har ansett, att man inför årets budgetreglering borde låta också denna bära sin andel i den förestående anskaffningen.

Herr Hansson i Stockholm yttrade, att de prutningar, som reservanterna förutsatt, på grund av deras obetydlighet i förhållande till de totalbelopp, det på de olika punkterna gällde, icke kunde hava något egentligt att göra med effektivitetssynpunkten. Det skälet för Kongl. Maj:ts förslag kunde därför, ansåg han, knappast upprätthållas. Nog måste väl ändå herr Hansson, som känner dessa frågor minst lika bra som jag, säga sig, att — om vi exempelvis gå till punkten 21 — därest vi underlåta att under den närmaste tiden tillgodose det behov som där angives hos ett av vår marins bästa försvarsmedel, om vi för en tid framåt skjuta undan det värn, som ligger i luftförsvarsanordningarna, nog måste herr Hansson då säga sig, att detta ofrånkomligt innebure en väsentligt minskad effektivitet för detta hjälpmedels användning under väntetiden. Och nog måste man, om man vill se på en normal utveckling, säga sig, att icke kan det vara rimligt, att ammunitionens anslagen skola under övergångsåret 1927—1928 bli mera snäva, sålunda mindre rikliga än de äro både under det löpande året med hänsyn till gällande organisation och övningsdagar och vad de beräknats bli efter försvarsreformens genomförande och med hänsyn till då gällande antal övningsdagar och organisation. Att under den övningstid, då organisationen är i sitt svagaste läge, att man då skall behöva räkna med knappare ammunitionstillgång än både senare och tidigare, det anser jag vara sakligt oriktigt och kunna inverka nedsättande på effektiviteten. Och detta även i fortsättningen, då ju utbildningsresultatet icke äger betydelse för blott det år, utbildningen sker, utan för vederbörande trupper sträcker sig jämväl långt framåt.

Att i regeringsförslaget förelåg en skillnad mellan skarp och lös ammunition i fråga om den procentuella beräkningen av behovet, det beror — och det är herr Hansson i Stockholm också medveten om — därpå, att den skarpa ammunitionen kommer till användning i större omfattning under första delen av nästa budgetår, d. v. s. under senare delen av innevarande år med dess regementsmöten, och att sålunda med hänsynstagande till det större behovet under budgetårets första del, man måste komma till, att den skarpa ammunitionen bör beräknas efter andra grunder och med hänsyn till större behov än den lösa ammunitionen.

Herr Törnkvist i Karlskrona yttrade, att någon risk borde det egentligen icke vara att gå med reservanterna, därför att regeringen — vilken regering som än sitter nästa år — måste, om den vill lojalt tillämpa 1925 års beslut, föreslå belopp, liggande under vad reservanterna nu förorda. Ja, detta är riktigt, därför att man för det därpå följande budgetåret har mindre antal män under övning. Därför att organisationen då har begränsats, kommer givetvis dess utrustning och utbildning att kräva mindre. Men icke kan detta vara ett argument, varigenom man kan motivera underlåtenhet att åt denna årgång giva utrustning och utbildning i samma omfattning som till det mindre antal, som senare kommer att inkallas.

Ang. anslaget
till vapen och
ammunition
m. m.
(Forts.)

Vidare har här berörts arbetslönesynpunkten och framhållits, att arbetslöner till väsentlig del ingå på dessa punkter i fråga om de olika anslag, varom striden står. Naturligtvis äro alla övertygade därom, att den omständigheten, att dessa belopp komma att användas för arbetslöner, icke motiverar framläggandet av förslag i fråga om utgifter, som i övrigt icke skulle i och för sig vara motiverade. Det har ingen alls ifrågasatt, att den synpunkten skulle anläggas; men vad man kan säga, efter vad det förefaller mig, med skäl, det är, att när man spörjer, vilka synpunkter man skall lägga på frågan: anslag nu eller senare? så måste det väl vara ett tilltalande moment, att i dessa anslag ingår en så väsentlig del, som kommer att bereda arbete och sysselsättning, dels direkt, d. v. s. i fråga om det arbete, som skall utföras på militära arbetsplatsen, och dels indirekt i fråga om råvarorna, vilkas frambringande i sin tur bereda arbete och sysselsättning. Nog är väl ändå detta ett sådant moment, som man icke kan se bort från i detta sammanhang. Det vore egendomligt, om icke den synpunkten vore av betydelse för herr Törnkvist i Karlskrona och hans meningsfränder.

Herr Andersons i Råstock sista anförande var, såvitt jag fattade honom rätt, endast ett framhållande av att statsutskottets synpunkter borde få göra sig gällande i detta fall såväl som i alla andra. Mot detta gör, såvitt jag förstår, varken jag eller någon annan någon som helst erinran. Han tyckte vidare, att det var underligt, att samtliga borgerliga i statsutskottet ansett sig böra gå på regeringens linje. Nu hava dock i ett par fall jämkningar skett från utskottets sida i vad regeringen föreslagit. Men när regeringens förslag ligga så till, herr Anderson i Råstock, att de befinna sig i underkant av vad olika grupper, var och en för sig, somliga mer, andra mindre, ansett böra ifrågakomma, då är det icke så märkvärdigt, om de sedan ena sig om dessa förslag. Det kan jag icke se något anmärkningsvärt i alls. Frågar man efter märkligheter, kan man tycka det vara mera underligt, att herr Hansson i Stockholm, som icke sitter i statsutskottet, för sin del kan finna, att vad statsutskottets ledamöter föreslagit till punkt och pricka över hela linjen, stämmer med vad han anser vara bäst motiverat och lämpligt. Det är minst lika ägnat att förvåna som att samtliga borgerliga ledamöter i statsutskottet ansett sig böra tillstyrka regeringens förslag.

Jag vågar hoppas, herr talman, att vid beslutets fattande kammaren skall finna, att vad utskottet här hemställt är sakligt befogat, och att kammaren därför beslutar i överensstämmelse med utskottets hemställan.

Herr Törnkvist i Karlskrona: Herr talman, endast ett par ord. Det är icke första gången, som det understrukits från regeringshåll, att budgeten 1928—1929 icke torde bli lättare att uppgöra än budgetförslaget för 1927—1928, även med beräkning av att på fjärde huvudtiteln skola, sedan försvarsbeslutet är genomfört, bliva tillgängliga besparingar. Man förstår alltså, att den statsfinansiella ställningen icke får betraktas såsom lysande. Detta synes mig dock böra hava lett till, att man hade gått en liten smula mera energiskt med pennan fram i äskandena redan uti de beräkningar, som föreligga framför oss. Därmed hade man ju efter vanliga ekonomiska beräkningar underlättat, att tillgångarna hade ökats redan genom att man hade gjort besparingar i år. Det intresse, som det varit regeringens önskan att tillgodose redan här, ha reservanternas också sökt tillgodose och jag upprepar vad jag sade en gång förut, att finansministern icke kan känna sig ledsen, om det befinnes möjligt att tillgodoföra hans kassa ett belopp på en miljon eller halvannan miljon, som kunnat sparats in under denna huvudtitel på dessa punkter.

Det är visserligen sant, att det kan vara riskabelt att vara snäv i övergången utöver en viss gräns. Därmed kan man givetvis riskera, att enheterna i de olika

uppgifterna icke kunna på ett beräknat sätt fungera under själva övergångsperioden. Då det emellertid ligger redan i avvecklingens natur, i själva dess begrepp, en snävhet, d. v. s. begränsning, då är det väl fråga om, huruvida det är klokt att över en given gräns hejda denna snävhet synnerligast som regeringen är tvungen att i sina beräkningar nästa år gå väsentligt lägre än vad reservanterna i år gjort. Jag ser icke alls bort från hans excellens' påpekande av att vi hava en mindre organisation för nästa budgetår att räkna med. Men detta motsäger i ingen mån den synpunkten, jag har, nämligen att regeringen icke träffat det absoluta och oangripliga medium i fråga om vad som kan anses nödvändigt att vidtaga för det nu kommande budgetåret.

Det är klart, att jag och mina partivänner ingalunda hava något emot, att man har en ömmare och intimare känsla för de arbetslösa; men jag kan icke frigöra mig från det intrycket, att detta plötsligt uppdykande talesätt är ett påhäng på något annat, ett påhäng på en mycket förklarlig önskan att finna argument för en samling kring regeringsförslaget på dessa punkter. Det är vällovligt; men det skadar icke att peka på det sammanhang, som finnes mellan deras uttalanden om detta och denna önskan.

Jag måste givetvis förklara mig beredd att gå med på allt, där det är allvarligt menat, som kan företagas för att komma till rätta med arbetslösheten och för att avskaffa de bekymmer och lidanden, som drabbat och drabba de arbetslösa i många hem; men som detta kastats fram kan jag icke se det annat än som ett försök att delvis blanda bort korten, att få bort blicken från den kärna, där man framför allt måste rikta den för att kunna bedöma det, som här föreligger.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, 2:o) bifall till den vid punkten fogade reservationen och 3:o) avslag å såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts framställning i ämnet; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förstnämnda propositionen. Votering begärdes emellertid av herr Törnkvist i Karlskrona, varför herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka därvid den under 2:o) angivna nu antogs till kontraposition. I överensstämmelse härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd samt anslagen:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 3 av utskottets förevarande utlåtande nr 15, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid denna punkt fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sin platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet.

Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda om omröstningens resultat, vadan namnupprop verkställdes. Därvid avgåvos 90 ja och 85 nej, varjämte 3 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

*Ang. anslaget
till vapen och
ammunition
m. m.
(Forts.)*

*Ang. anslaget
till vapen och
ammunition
m. m.
(Forts.)*

Härefter yttrade:

Herr **Weibull**: Herr talman! Jag ber att få till protokollet antecknat, att min röst föll orätt. Jag skulle på denna punkt ha röstat ja.

Punkterna 4 och 5.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Ang. anslag
för försök med
viss artilleri-
materiel.*

Punkten 6, angående anslag för försök med viss artillerimateriel.

Med tillstyrkande av bifall till Kungl. Maj:ts uti punkten 50 av förevarande huvudtitel gjorda framställning hemställde utskottet, att riksdagen måtte för försök med viss artillerimateriel för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra reservationsanslag av 130,000 kronor.

Uti en vid denna punkt avgiven reservation hade samma ledamöter av utskottet, vilka, på sätt ovan omförmäls, vid punkten 3 reserverat sig, förklarar sig anse, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte för försök med viss artillerimateriel för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra reservationsanslag av 50,000 kronor.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Herr talman! Vi ha haft den principiella skiljedomstolen i verksamhet, och herrarna ha vunnit med 5 röster. Vi ha här en uppdelning av helt annat slag — jag hoppas dock blott tillfällig — än vad vi hade, när försvarsbeslutet fattades. Det är sålunda icke den ringaste anledning till att på de återstående punkterna hålla några tal, utan jag vill endast tillkännage, att man från reservanternas sida fasthåller vid de yrkanden, som återkomma i reservationerna.

På den nu ifrågakvarande punkten gäller det anslag till försök med viss artillerimateriel, och det står i visst samband med den punkt, vi förut genomdiskuterat. I fråga om försök med artillerimateriel ha vi reservanter funnit, att man med ett anslag på 50,000 kronor kan tillräckligt tillgodose de intressen, man har anledning att tillgodose.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservanternas förslag i punkt 6.

Herr **Holmgren**: Herr talman! I ett föregående anförande framhöll jag, att detta anslag avsåge försök med sådan materiel, som är under anskaffning. Det står sålunda icke i något som helst samband med förutvarande anslag till försök, vilket jag här vill hävda i motsats till herr Törnkvist.

Hittills har man förfarit så, att de försök, som varit oundgängligen nödvändiga i samband med anskaffning av ny materiel, bekostats av anskaffningsanslaget. Jag tror, att det var vid fjolårets riksdag, som den dåvarande försvarsministern satte ifråga, huruvida man icke skulle låta dessa försök bestri-
das från ett särskilt anslag, och sålunda icke belasta anskaffningsanslaget. Det är detta uppslag, som Kungl. Maj:t här tagit fasta på och därför gjort den begärda uppdelningen. Om icke detta anslag nu beviljas, kan helt enkelt och simpelt icke den materiel, som därav beröres, mottagas, därför att den icke slutligen prövats.

Jag ber, herr talman, få hemställa om bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 7—9.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 10, angående anslag till eldledningsinstrument för fasta luftvärnsbatterier.

I enlighet med vad Kungl. Maj:t föreslagit uti punkten 54 av förevarande huvudtitel hemställde utskottet, att riksdagen måtte för anskaffning av eldledningsinstrument för fasta luftvärnsbatterier för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra reservationsanslag av 100,000 kronor.

*Ang.
anslag till
eldlednings-
instrument för
fasta luft-
värnsbatterier.*

Beträffande denna punkt hade förenämnda reservanter förklarar sig anse, att utskottet bort hemställa, att Kungl. Maj:ts förevarande förslag icke måtte av riksdagen bifallas.

Punkten föredrogs. Därvid anförde:

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Herr talman! På denna punkt ha vi reservanter funnit, att det här gäller ett anslag, som kan vila för prövning av en kommande riksdag, och att fog härför i mycket hög grad föreligger med hänsyn till det stora anslag, betydligt överstigande 2,000,000 kronor, som redan beviljats för anskaffning av artillerimateriel. På grund härav ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Holmgren**: Herr talman! Det under denna punkt upptagna anslaget avser anskaffning av eldledningsinstrument för de fasta luftvärnsbatterier, som vi redan ha, avsedda för tre olika viktiga punkter i vårt land. Utan sådana eldledningsinstrument kan visserligen kanonen skjuta, men den kan icke träffa, d. v. s. den enskilda kanonen skulle visserligen i somliga fall kunna åstadkomma en träff, men den samlade eldverkan, som är en nödvändig förutsättning för ett gott resultat, kan icke åstadkommas utan eldledningsinstrument. För de luftvärnsbatterier, som sedermera komma att anskaffas, komma eldledningsinstrument att anskaffas jämväl i samband med artillerimaterielen.

Det är vidare här fråga om en svensk uppfinning, och dessa eldledningsinstrument skola tillverkas så gott som uteslutande av svenskt materiel. Jag behöver icke gå in närmare på denna fråga, utan ber att i korthet få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen framställt propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid punkten fogade reservationen, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 11—13.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 14, angående anslaget till kustartilleriets krigsberedskap och övningar.

I överensstämmelse med Kungl. Maj:ts uti punkten 95 av förevarande huvudtitel gjorda framställning hemställde utskottet, att riksdagen måtte minska ordinarie reservationsanslaget till kustartilleriets krigsberedskap och övningar, nu 581,000 kronor, med 81,000 kronor till 500,000 kronor.

*Ang. anslaget
till kust-
artilleriets
krigsberedskap
och övningar.*

Jämväl vid denna paragraf hade förenämnda reservanter anmält reservation och förklarar sig anse, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte minska ordinarie reservationsanslaget till kustartilleriets krigsberedskap och övningar, nu 581,000 kronor, med 156,000 kronor till 425,000 kronor.

Ang. anslaget
till kust-
artilleriets
krigsberedskap
och övningar.
(Forts.)

Efter föredragning av punkten anförde:

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Herr talman! Det nuvarande behovet för kustartilleriets krigsberedskap och övningar är i 1925 års försvarsbeslut beräknat till 350,000 kronor. Kungl. Maj:t begär nu 500,000 kronor för kommande budgetår, d. v. s. en skillnad på 150,000 kronor. Det förefaller mig verkligen, som om herr försvarsministern beträffande detta anslag icke funnit den riktiga siffran, ty en nedsättning till nästa år med en tredjedel av den ungefärliga kostnaden, 150,000 kronor, från 500,000 till 350,000 kronor, förefaller mig verkligen svara bra illa mot den materiella nedskrivning, som kommer att ske. Det är visserligen så, att man på några punkter måste undersöka, huruvida beräkningarna från år 1925 hållit streck. I denna punkt hava utskottet och reservanterna förenat sig — det är för övrigt på reservanternas initiativ — i en begäran om en omräkning av speciellt detta anslag, och det torde sålunda kunna förutsättas, att åtminstone på denna punkt till nästkommande budgetår göres en omräkning. Då frågar man sig ovillkorligen: Kan det vara rimligt att nu stanna vid en så hög siffra som 500,000 kronor, om man tänker sig, att man kan få en mera tillförlitlig slutsiffra efter en omräkning vid 1928 års riksdag? Skillnaden i materiellt hänseende i den år 1925 beslutade organisationen och det nuvarande är icke på långa vägar sådan som skillnaden mellan dessa båda summor, 500,000 kronor och 350,000 kronor.

Jag nödgas, herr talman, att på denna punkt begära votering, då jag finner det orimligt, att riksdagen här stannar inför en så pass hög siffra.

Herr **Holmgren**: Herr talman! Såsom den föregående talaren anförde, har det visat sig, att kostnadsberäkningarna i vad de röra kustartilleriets krigsberedskap och övningar icke ge tillräckliga medel för att kunna utbilda personalen såsom den bör utbildas. Statsrådet har i alla fall fogat det minst tänkbara beloppet till det, som kostnadsberäkningarna upptaga efter genomförd organisation, och han har därvid så pass starkt beskurit myndigheternas krav, att man icke gärna kan gå längre, för så vitt personalen skall få en nödortfittig övning. Utskottet har, såsom herr Törnkvist erinrade om, hemställt, att en omräkning av detta anslag måtte ske och att denna nya beräkning skall föreläggas nästkommande års riksdag till prövning.

Jag ber, herr talman, få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Törnkvist i Karlskrona, i anledning varav efter given varsel, följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 14 av utskottets förevarande utlåtande nr 15, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid denna punkt fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Punkten 15, angående anslaget till underhåll av flottans fartyg och byggnader. *Ang. anslaget till underhåll av flottans fartyg och byggnader.*

I överensstämmelse med vad Kungl. Maj:t under punkten 97 av förevarande huvudtitel föreslagit riksdagen, hemställde utskottet, att riksdagen måtte öka ordinarie reservationsanslaget till underhåll av flottans fartyg och byggnader m. m., nu 6,000,000 kronor, med 500,000 kronor till 6,500,000 kronor.

I fråga om denna punkt hade förenämnda reservanter förklarar sig anse, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte öka ordinarie reservationsanslaget till underhåll av flottans fartyg och byggnader m. m., nu 6,000,000 kronor, med 195,000 kronor till 6,195,000 kronor.

Punkten föredrogs. Därvid anförde:

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Herr talman! Också i denna punkt i fråga om underhåll av flottans fartyg och byggnader ha vi kommit till ett annat resultat än försvarsministern och utskottet. Detta har skett delvis på andra vägar, fastän ingredienserna kunna sägas vara tämligen ensartade. Reservanterna ha använt samma beräkningsmetoder, som i fjolårets proposition användes av dåvarande försvarsministern. Han lade till grund för den summa av sex miljoner kronor, som han kom till, försvarsbeslutet av år 1925, som upptog en kostnad under detta anslag av 5,360,000 kronor. Därvid förutsattes emellertid en minskning av anslaget till underhåll av fartyg, vilket anslag beräknades till 3,700,000 kronor, med 10 procent eller 370,000 kronor. Denna besparing hade då icke kunnat uppnås och beräknades icke heller komma att uppnås under det kommande, d. v. s. det nu löpande budgetåret. Försvarsministern lade därför dessa 370,000 kronor till de 5,360,000. Dessutom tillkom 275,000 kronor, utgörande hälften av den besparing, man väntade skulle uppstå i fråga om de organisatoriska och administrativa utgifterna. Han kom sålunda fram till en sammanlagd kostnad av 6,005,000 kronor och avrundade detta belopp till 6,000,000 kronor, vilket belopp upptagits i den nu löpande budgeten.

Vi reservanter föreslå nu 6,195,000 kronor, d. v. s. vi öka ut anslaget med 195,000 kronor jämfört med motsvarande anslag i innevarande års budget. Vi ha kommit fram till detta resultat genom att alldeles som i fjol lägga 370,000 kronor till de 5,360,000. I stället för förra årets tillägg på 275,000 kronor ha vi lagt till 235,000 kronor och hava alltså på den punkten gjort en besparing på 40,000 kronor, vilket är den enda skillnad, som finns i jämförelse med innevarande års stat. Till detta ha vi sedan lagt halva reparationskostnaden för pansarskeppet Oscar II. För min del gick jag ju redan i fjol in för att Oscar II borde repareras och att för detta ändamål borde avsättas 230,000 kronor för det första reparationsåret. Vi ha nu i vårt förslag tagit upp dessa 230,000 kronor för reparation av Oscar II.

Vi ha sålunda oförändrat tagit upp samma belopp som i den nu löpande budgeten så när som på den besparing av 40,000 kronor, som jag nyss nämnde, och därtill lagt 230,000 kronor för reparation av Oscar II, varigenom slut-siffran, som redan sagts, ökats med 195,000 kronor. Man kan ju icke säga, att det är att gå för hårdhänt fram. Finns det invändningar att göra mot dessa siffror, böra de givetvis drabba beräkningarna från fjolåret, då ju siffrorna hava överflyttats alldeles oförändrade.

Nu har försvarsministern kommit upp till en siffra, som med 74,000 kronor överstiger beräkningarna från i fjol. Såvitt jag förstår, har försvarsministern kommit till detta resultat genom att till de 10 procenten av 370,000 kronor lägga 20 procent av detta senare belopp som dyrtidstillägg. Dessa 20 procent voro icke medräknade i fjolårets beräkningar och hava ej heller medtagits i

Ang. anslaget till underhåll av flottans fartyg och byggnader.
(Forts.)

reservationen. Såvitt jag kan finna, är detta den enda avvikelser, med undantag av att försvarsministern kommit upp till 6,500,000 kronor genom att inför ovissheten om, när den beräknade kostnadsminskningen av 550,000 kronor till följd av organisatoriska förenklingar kan väntas komma att inträda, taga med hela detta belopp i stället för de av oss upptagna 235,000 kronorna.

Ja, så ligger saken till, och jag kan icke se annat än att då vi sträckt oss så långt som till 195,000 kronor utöver vad riksdagen beviljade i fjol, har anslaget ökat så mycket, att man icke äventyrar arbetsordningen i fråga om vad som skall tillgodoses med detta anslag.

Jag ber, herr talman, att få hemställa om bifall till reservationen.

Herr Holmgren: Herr talman! Efter synnerligen noggranna detaljberäkningar över det verkliga behovet framkom marinförvaltningen med ett anslagskrav på 7,400,000 kronor. Statsrådet å sin sida utgår ifrån det belopp, 5,360,000 kronor, som var upptaget i 1925 års kostnadsberäkningar, sedan den nya organisationen var slutligt genomförd, vilken siffra hade framkommit, sedan man minskat anslaget med 10 procent för väntat prisfall. Nu har detta prisfall icke inträtt, och statsrådet höjer därför anslaget med dessa 10 procent och avrundar det uppåt till 5,800,000 kronor. Rätteligen hade 5,900,000 kronor varit närmare det rätta. Därefter lägger statsrådet härtill dels 25,000 kronor för vissa sjukvårdskostnader, vilka fr. o. m. budgetåret 1926/27 skola belasta detta anslag, dels ett belopp av 80,000 kronor, avsett för underhåll av de fartyg, som skola användas för samövningar med flygvapnet, för vilket ändamål intet belopp hade förutsatts i 1925 års beräkningar. 1925 års beräkningar förutsatte vidare en omorganisation av varven, vilken skulle medföra en besparing av 550,000 kronor. Ehuru man icke ännu kan förutse, i vad mån dessa inskränkningar i organisationen skola kunna hinna genomföras under nästa budgetår, har statsrådet i alla fall ansett, att några förenklingar skola kunna göras, och han kommer efter att ha tagit detta i betraktande och efter att ha lagt till 230,000 kronor för pansarskeppet Oscar II:s reparation upp till en slutsumma av 6,500,000 kronor.

Reservanterna å sin sida utgå också ifrån 1925 års beräknade kostnadssiffra på 5,360,000 kronor. Det uteblivna prisfallet erkänna de, och de kompensera detta med ett belopp av 370,000 kronor i likhet med vad som var fallet i fjolårets proposition. Siffran förefaller att vara tämligen godtyckligt funnen. Reservanterna lägga så till 235,000 kronor med hänsyn till att förenklingarna i varvsdriften icke kunna väntas bli fullt genomförda. Det är åter en godtycklig siffra. Slutligen lägga de till kostnaden för Oscar II:s reparation och få på det sättet en slutsiffra av 6,195,000 kronor. De 25,000 kronorna för sjukvårdskostnader och de 80,000 kronorna för underhåll av de för samövningar med flygvapnet avsedda fartygen tyckas reservanterna ha tappat bort eller i varje fall ha de sockrat in dem i de övriga anslagsposterna.

Att taga fasta på siffror, som äro så pass lösligt hopkomna som de, vilka reservanterna här komma med, synes mig vara uteslutet. Även om Kungl. Maj:ts besvärningar enligt min mening icke på alla punkter heller äro så välgrundade, äro de i alla fall fotade på så betydligt mycket vederhäftigare grundval än reservanternas, att jag inför valet mellan att ställa mig på Kungl. Maj:ts sida eller på reservanternas icke tvekar att för min del yrka bifall till utskottets med Kungl. Maj:ts överensstämmande förslag.

Herr Törnkvist i Karlskrona: Herr talman! Jag kan icke bedöma, hurvida den siste ärade talaren givit sig tid att undersöka vederhäftigheten i de siffror, som reservanterna presterat. Faktum är emellertid, att om han givit sig tid att höra, vad jag sade, skulle han fått klart för sig, att dessa siffror

återfinnas i det löpande årets stat och att de sålunda genomgått statsutskottets och riksdagens granskning under fjolåret. Att då nu utan vidare beteckna dem overderhäftiga förefaller mig bottna i en ganska senfödd vilja att göra sig originell.

Vad de verkliga behoven beträffar, så lära de väl vara uttryckta i marinförvaltningens äskande. Jag antar, att försvarsministern enligt en sjöofficers mening befinner sig på ungefär samma gungfly som reservanterna, ty försvarsministern har ju gått ned icke så litet i fråga om dessa äskanden. Det rör sig om i runt tal 900,000 kronor på ett relativt lågt anslag. Jag vet icke, vad för slags materiel försvarsministern har använt för att finna den enligt hans uppfattning verkliga behovslinjen. Om jag kände till det, kanske jag nödgades säga, att han drabbades av samma förkastelsedom i fråga om vederhäftighet, som uttalats av en representant här i kammaren, ty skillnaden mellan våra beräkningar synes egentligen icke vara en sakskillnad utan endast en artskillnad. Vi vilja praktiskt taget tillgodose samma intressen, men försvarsminister Rosén har använt andra slutsiffror och delvis andra beräkningar, än vad försvarsministern i fjol herr Per Albin Hansson använde. Här blir det dock faktiskt en ökning av anslaget även med reservanternas förslag, varigenom man tillgodoser det under fjolåret ganska kraftigt manifesterade behovet av att icke låta pastarskeppet Oscar II förfalla. Reservanternas förslag nu torde kunna godtagas av kammaren och den kan därvid känna sig stå på samma fasta grund som försvarsministern i fjol, vilken också gjort upp propositionen 1925.

Det är alldeles uppenbart, att när man icke från något håll påstått att fjolårets beräkningar äro ohållbara och det i utskottet heller icke presterats annat än lösa och ogrundade påståenden därom liksom nu här i kammaren, då torde påståendet, att vi skulle befinna oss på ett gungfly, att våra siffror äro godtyckliga och oriktiga, vara ett påstående, som icke hör hemma i en saklig debatt.

Här har pekats på en del säranslag. Vi ha ett sådant anslag av 25,000 kronor för vissa sjukvårdskostnader. I fråga om dessa är det nog att erinra om att de redan äro inräknade i löpande budgetårs stat, dit överförda av 1926 års riksdag. Reservanterna hava icke kunnat finna något skäl för att nu sätta upp en särsumma i detta fall. Då den belastar den löpande staten, torde den också kunna belasta 1927—1928 års stat.

Så har här inskjutits underhållskostnader på 80,000 kronor för underhåll av fartyg, som användas i samövningar med flygvapnet. Jag undrar, om det är riktigt att man för upp på underhållsanslaget ett särskilt belopp härför. Då skall man ge sig in på detaljering av de olika uppgifterna och bestämma, hur stort anslag som skall användas till det och det fartyget. Ty det är många fartyg, som behöva repareras och underhållas, men man lämnar annars ingen redogörelse för de ändamål, vartill de underhållna och reparerade fartygen skola användas. Men här säger man, att man skall ha ett fartyg till samövningar med flyget, och för dess underhåll och reparation behöver man 80,000 kronor. Kan man icke låta underhållskostnaderna för detta fartyg gå in under de vanliga beräkningarna? Jag kan icke förstå, att man icke kan gå den vägen. Jag ser häri ett typiskt exempel på, hur man skapar behov, som speciellt skola tillfredsställas, för att utöka det samlade anslaget och förrycka riksdagens beräkningar rörande underhållet. Det kan ej anses vara nödvändigt att upptaga detta såsom ett säranslag under denna rubrik. Skall detta fartyg gå till flyget, då kan man också säga, att det bör föras upp på flygets stat. Det finns sålunda ingen anledning att föra upp ett särskilt anslag till fartygsunderhåll av den beskaffenhet, som det här är fråga om.

Dessa äro de synpunkter, som reservanterna lagt på frågan, och jag är, herr

Ang. anslaget till underhåll av flottans fartyg och byggnader.

(Forts.)

Ang. anslaget
till underhåll
av flottans
fartyg och
byggnader.
(Forts.)

talman, övertygad om, att deras skäl äro fullt hållbara. Jag ber därför att få yrka bifall till reservationen.

Chefen för försvarsdepartementet herr statsrådet **Rosén**: Herr talman! Den siste ärade talaren framhöll, att Kungl. Maj:t prutat av på marinförvaltningens äskanden bortåt en miljon kronor och syntes vilja göra gällande, att man då kunde pruta ännu mer. Det är emellertid ett faktum, att reservanternas utelämnat vissa poster, som måste tagas med.

Till deras summa måste läggas 70,000 kronor — det skulle egentligen vara 74,000, men jag har prutat ned beloppet till 70,000 — som hänföra sig till ökning av dyrtidstillägget, detta beroende på det uteblivna prisfallet. Om herr Törnkvist icke litar riktigt på de uppgifter, som lämnas i huvudtiteln, så ber jag att få erinra om, att samma uppgifter finnas i flottkommitténs betänkande och däri återopas fjärde huvudtiteln från i fjol. Det heter i detta betänkande bl. a.: »Emellertid torde man, såsom framgår av uttalanden i 1926 års statsverksproposition, fjärde huvudtiteln, sid. 261, åtminstone för närvarande ej kunna räkna med förenämnda 10 % minskning för fartygens underhåll, varför förut omnämnda belopp av 370,000 kronor jämte 20 % dyrtidstillägg därå, 74,000 kronor, eller sammanlagt 444,000 kronor böra läggas till ovanstående 5,358,800 kronor.» Härtill bör komma för sjukvård 25,000 kronor och för underhåll av de till samövning med flygvapnet avsedda fartygen 80,000 kronor. Den sista posten är närmare specificerad i flygstyrelsens framställning. Läger man dessa poster till reservanternas anslagssumma, äro vi uppe i 6,370,000 kronor för reservanternas vidkommande. Men härtill måste komma en post till, nämligen för de förenklingar, som man hoppas kunna genomföra i varvens organisation m. m. under kommande budgetår, förändringar, som ännu icke äro beslutade och ännu icke hava kunnat beslutas. Kungl. Maj:t har här givetvis icke vågat räkna med att man skall kunna inbespara hela det 1925 beräknade beloppet 550,000 kronor utan har stannat vid att räkna med att man skall spara in 185,000 kronor. Reservanternas hava större förhoppningar i det avseendet och räkna med att man skall kunna spara in 315,000 kronor under budgetåret. Härför ha dock ej återopats något skäl. Skillnaden 130,000 kronor bör nog läggas till den nyssnämnda slutsumman, som jag kom till för deras vidkommande, och då äro vi uppe i sex och en halv miljon kronor eller detsamma, som Kungl. Maj:t begärt. Skola beräkningarna stå sig och kostnaderna hållas inom ramen för anslagen, är det nog nödvändigt att kammaren i detta avseende följer Kungl. Maj:ts förslag.

Under detta anförande hade herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Herr talman! Den omständigheten, att statsrådet har prutat en miljon kronor ungefär på marinförvaltningens äskanden, innebär väl icke, att det ej vore möjligt att pruta något litet mer. Jag kan aldrig föreställa mig annat. Statsverkspropositionen var tyvärr sådan, att det icke var möjligt att närmare granska vad som lämnades i försvarsministerns egna äskanden. Det kan icke hjälpas. Det förefaller reservanternas och det föreföll fjolårets riksdag, att fjolårets försvarsministers beräkningar voro hållbarare. Redan förut har jag erinrat, hur jag tror, att försvarsministern kommit till sina beräkningar. Han stöder sig nu på flottkommitténs betänkande, sid. 65, där de 20 procenten dyrtidstillägg kommit med. Jag måste bekänna, att jag i början icke var riktigt säker på hur försvarsministern kommit till sin

siffra 440,000 kronor med den grundläggande beräkningen med 10 procent, så, att jag måste närmare granska detta. I flottkommitténs betänkande fann jag det jag sökte. Jag fann, att 370,000 kronor utgjorde de 10 procenten och vidare att 20 procent därav beräknats i form av dyrtidstillägg härå. Detta gör tillsammans 444,000 kronor, av statsrådet avrundat till 440,000 kronor. De 20 procenten dyrtidstillägg äro icke med i årets stat. Det har icke meddelats oss, att fjolårets beräkningar icke hållit, det löpande årets behov tillgodoses sålunda av fjolårets riksdagsbeslut, det kan då knappast föreligga behov att använda andra beräkningar nu.

Ang. anslaget till underhåll av flottans fartyg och byggnader.
(Forts.)

I fråga om medeltillgången vill jag säga, att marinförvaltningen upprepade gånger visat sig vara i besittning av stora möjligheter att tillgodose anspråk, vilka riksdagen icke räknat med, att sannerligen det bör anses föreligga någon fara för riksdagen att här nöja sig med en utökning av dessa medel med 195,000 kronor. Här, i fråga om underhållsanslaget, är det skäl att erinra om historien med skeppsgossefartyget af Chapman. Där anlog riksdagen ett belopp för af Chapmans iordningsställande, som höll sig inom en rimlig ram; men af Chapmans iordningsställande erfordrade, enligt vad det sagts från vederhäftigt håll, nära nog ett tre gånger så stort belopp, utan att man behöfde begära anslag från riksdagen för att få det täckt. Det finnes i fråga om marinförvaltningen anledning att fråga dessa herrar, om de äro beredda och i stånd att arbeta öppet och i förtroende med riksdagen i fråga om medelsanvändningen. Det kan icke sägas vara alltför hårdhänt att giva dem en påminnelse i fråga härom, när man till och med går med på utökning med 195,000 kronor av ett anslag, som förut varit fixerat till 6 miljoner kronor.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr förste vice talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Törnkvist i Karlskrona begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 15 av utskottets förevarande utlåtande nr 15, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid denna punkt fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet.

Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet hava röstat för ja-propositionen. Rösträkning begärdes emellertid av herr Törnkvist i Karlskrona.

Sedan herr talmannen återtagit ledningen av förhandlingarna, verkställdes namnupprop. Därvid avgåvos 85 ja och 80 nej, varjämte 5 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Ang. ändring av ett äldre pansarskepp. **Punkten 16**, angående anslag för ändring av ett äldre pansarskepp till flygdepåfartyg.

Under punkten 100 av förevarande huvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för ändring av ett äldre pansarskepp till flygdepåfartyg för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra reservationsanslag av 170,000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte för ändring av ett äldre pansarskepp till flygdepåfartyg för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra reservationsanslag av 50,000 kronor.

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herr *Holmgren*, som ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte för ändring av ett äldre pansarskepp till flygdepåfartyg för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra reservationsanslag av 170,000 kronor.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr Holmgren: Herr talman! På denna punkt står jag som ensam reservant i statsutskottet. Någon meningsskiljaktighet i sak mellan utskottet och mig förefinnes icke; vi äro alla ense om detta anslags behövlighet. Utskottets majoritet har emellertid för sin del ansett, att anslaget skulle kunna uppdelas på två år, under det att jag för min del yrkat på att anslaget i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag borde i sin helhet anvisas under budgetåret 1927—1928.

Det är uppenbart, att om man tar bort 120,000 kronor från 1927—1928 års budget, kommer det att uppstå en motsvarande minskning i möjligheten att bereda verkstadsarbetare utkomst. Vi veta ju, att för ett fartygsbygge kommer ungefär 80 procent av anslaget att utgå såsom arbetslöner. Det rör sig alltså om ungefär 100,000 kronor, som kunde hava kommit dessa verkstads- och varvsarbetare till del. För min del har jag alltid hävdadt den uppfattningen, att i tider av arbetsbrist bör staten låta sig angeläget vara att igångsätta sådana arbeten, som äro ofrånkomliga och som lämpligen kunna utföras. Här hava vi just ett sådant arbete, ty om dess behövlighet äro alla ense.

Detta fartyg kan utan forcering av arbetet iständsättas till nästa år, om anslaget beviljas, och det kan deltaga i nästa års övningar. För närvarande hava flygbåtarna såsom moderfartyg våra gamla torpedkryssare, som hava så begränsat utrymme ombord, att de endast kunna härbärgera ett fåtal personal utöver sina egna besättningar. Följden har blivit, att flygbåtarna endast i ringa mån fått deltaga i övningarna. Kommer fartyget icke att bliva färdigt till nästa år, hava vi lagt en hämsko på vårt unga flygvapens utbildning. Vi hava visserligen flygbåtar i något så när omfattning men sakna möjlighet att giva deras personal en rationell utbildning. Sålunda kommer praktiskt taget dennas rationella utbildning att bliva fördröjd vid pass ett år.

Gentemot min uppfattning restes i statsutskottet den invändningen, att det är möjligt att få fartyget färdigt i alla fall, även om man med hänsyn till budgettekniska synpunkter fördelar anslaget på två år. Är det så, att riksdagen icke har något att erinra mot att Kungl. Maj:t av omhänderhavda medel förskötterar 120,000 kronor, har jag för min del intet emot utskottets förslag att fördela kostnaderna på två år. Men intill dess ett sådant uttalande gjorts i kammaren, måste jag, herr talman, yrka avslag å utskottets hemställan och bifall till min reservation.

Herr Törnkvist i Karlskrona: Herr talman! Det ligger till så, att det icke endast är fråga om att godkänna ett tilläggsanslag, utan det är också fråga om att godkänna en *sak*, d. v. s. att taga en annan båt för ändamålet, än vad redan förut har beslutats. Det har beslutats, att pansarskeppet Oden skulle

ändras till flygdepåfartyg och det har också anvisats 145,000 kronor för ändamålet. Nu finnes det emellertid, att Oden har skavancker, som göra, att det icke bör tagas i anspråk för ändamålet, främst av det skäl, att underhållet i framtiden blir fördyrat. Därför har man föreslagit, att pansarbåten Dristigheten skall användas för ändamålet, och dess omändring kräver 170,000 kronor utöver för Oden beviljade 145,000 kronor.

Nu begär Kungl. Maj:t båda sakerna. Det är knappast något att invända mot att taga Dristigheten i stället för Oden och sålunda ingen anledning att invända något mot anslaget storlek. Men det har av 23 ledamöter i utskottet ansetts lämpligt att bevilja blott en del av det nu äskade anslagsbeloppet under kommande budgetår. I vad avseende det kan påverka möjligheterna för båtens iordningställande, måste jag bekänna, att propositionen icke ger någon ledning att bedöma. Vi veta icke, huruvida det är fråga om att sätta båten på stapel omedelbart eller det är meningen att sätta den på stapeln vid en senare tidpunkt, framemot nästa budgetårs början. Det är klart, att det spelar mycket stor roll i fråga om bedömandet av när pengarna kunna vara behöfliga, att man vet, när arbetet skall igångsättas. Följaktligen, då ingen vet det, icke ens den föregående ärade talaren, är det givetvis mycket djärvt att på detta stadium rycka in med talet om att det kommer att bereda verkstadsarbetarna sysselsättning. Ty om anslaget beviljas till hela beloppet nu eller om det beviljas 50,000 kronor nu och göres uppskov med 120,000 kronor till kommande år, så kommer det likväl att gå till arbetslöner, till arbetsutövning och arbetsframställning. Är det så, att man icke skall lägga båten på stapel förrän vid en senare tidpunkt, så att det kommer in på följande budgetår, stör det icke ens arbetstakten. Först när man fått visshet på denna punkt, torde man med tillräcklig vederhäftighet kunna göra sådana inlägg, som den föregående ärade talaren gjorde.

Utskottet har den uppfattningen, att det föreligger ingen risk alls från arbetssynpunkt, om man delar upp anslaget så, att man till de 145,000 kronor, som redan äro beviljade, lägger 50,000 kronor nu och resten, 120,000 kronor, ett kommande år.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr **Holmgren**: Herr talman! Den föregående talaren riktade så gott som en vädjan till mig att uppträda ånyo i denna debatt, när han sade, att man har ingen säkerhet för när detta arbete kan igångsättas och om det överhuvud taget blir färdigt under budgetperioden, som börjar den 1 juli detta år. Då vill jag meddela, att avsikten var att sätta i gång arbetet med Dristigheten innevarande höst. För närvarande hade man på Stockholms örlogsvarv ett större arbete å pansarskeppet Svea och så har man ett arbete på pansarbåten Göta, som blir färdigt i höst. Sedan vore meningen att börja med arbetet å Dristigheten, och detta kunde då utan minsta forcering av detsamma vara färdigt till nästa vår. Den uppgiften vågar jag stå för, då jag fått den av chefen för marinförvaltningen.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag begärde ordet för att i någon mån reagera mot det tal, som vi åter fått höra, hur lämpligt det skulle vara just ur arbetslöshetssynpunkt att nu bevilja så mycket som möjligt.

Här vill jag passa på och slå fast, att det beslut, som nyss fattades, gick ut på att bevilja icke mindre än 500,000 kronor mer än vid fjolårets riksdag. Härtill ville herr Holmgren lägga ytterligare en summa å 120,000 kronor. Jag tror, att i det fallet kan man helt bortse från synpunkterna i fråga om arbetslösheten, detta därför, att de kunna helt tillgodoses med vad som be-

Ang. ändring
av ett äldre
pansarskepp.
(Forts.)

viljades på föregående punkt. Jag kan få förråda den lilla hemligheten kanhända, att förslaget i denna punkt, sådant det föreligger från utskottet, är ett ytterligare bevis på den lojalitet, som från minoritetens sida i övrigt visats mot det äskande, som Kungl. Maj:t gjort. Ty det fanns, mina damer och herrar, åtskilliga frågor, som blevo obesvarade där uppe i utskottet, bland annat, huruvida man kunde påräkna och huruvida man hade behov av att få denna omändring av pansarbåten färdig så tidigt. Det är icke så alldeles säkert eljest, att därest kompromissen icke kommit till stånd det icke funnits åtskilliga, som velat göra alldeles rent bord, för att möjligen marinförvaltningen skulle bliva på det klara med, att Dristigheten tilläventyrs icke vore den bästa båten utan att det möjligen funnes något annat namn på pansarbåt, som nästa år borde figurera i statsverkspropositionen.

Så har jag bara en sak till att säga. Det sätt, herr Holmgren rekommenderar, nämligen att Kungl. Maj:t skulle gå in på förskottsvägen, hoppas jag, att Kungl. Maj:t är villig att taga bestämt avstånd ifrån, så att vi icke komma in på principer, varifrån vi för länge sedan tagit avstånd.

Herr talman! Då jag varit med om kompromissen, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen, som ånyo övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkten 17.

Utskottets hemställan bifölls.

Ang.
anslaget till
befästningar,
kustartilleriets
kaserner m. m.

Vid härpå skedd föredragning av *punkten 18*, angående anslaget till befästningar, kustartilleriets kaserner m. m., anförde:

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Jag ber att få yrka bifall till reservationen, vari föreslås ett belopp av 320,000 kronor.

Herr **Jönsson** i Revinge: Jag ber att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Efter av herr förste vice talmannen givna propositioner i ämnet biföll kammaren utskottets hemställan.

Ang.
anslaget till
kustartilleriets
materiel m. m.

Härefter föredrogs *punkten 19*, angående anslaget till kustartilleriets materiel m. m.; och yttrade därvid:

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Jag ber att få yrka bifall till den vid punkt 19) fogade reservationen.

Herr **Holmgren**: Jag yrkar bifall till utskottets hemställan i denna punkt.

Vidare anfördes ej. Sedan herr förste vice talmannen givit propositioner i ämnet, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkten 20.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 21, angående anslag för anskaffning av luftvärnsmateriel m. m. för flottans fartyg, föredrogs nu. Därvid anförde:

Ang. anslag till luftvärnsmateriel m. m. för flottans fartyg.

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Jag ber att få yrka bifall till den vid ifrågasvarande punkt fogade reservationen.

Herr **Holmgren**: Jag yrkar bifall till utskottets hemställan i denna punkt.

Vidare yttrades ej. Herr förste vice talmannen gav propositioner i ämnet; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 22 och 23.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 13.

Herr *Bergström* i Bäckland avlämnade en motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 85, med förslag till lag angående slakt av husdjur.

Denna motion, som erhöll ordningsnumret 284, bordlades.

§ 14.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna protokoll:

Protokoll, hållet vid sammanträde med herr talmannen i riksdagens andra kammare och de kammarens ledamöter, som blivit utsedda att jämte herr talmannen tillsätta kammarens kanslipersonal och vaktbetjäning, den 15 februari 1927.

Föredrogs en av kanslisten hos kammaren, filosofie studeranden E. L. Ekman ingiven ansökning att, enär han blivit antagen till stenograf hos första kammaren, han måtte bliva entledigad från sin befattning såsom kanslist hos andra kammaren.

Ansökningen bifölls; och antogo herrar deputerade till kanslist i den avgångnes ställe juris studerande J. W. Löf.

Som ovan

In fidem
Per Cronvall.

§ 15.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets

utlåtande, nr 9, angående regleringen för budgetåret 1927—1928 av utgifterna för kapitalökning i avseende å post- och telegrafverken samt statens järnvägar och vattenfallsverk; och

memorial, nr 16, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslag under riksstatsens tionde huvudtitel; samt

andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, i anledning av väckt motion om vidgad rätt att vid tävlingar använda totalisator.

§ 16.

Justerades protokollsutdrag.

§ 17.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att herr Henrik Frost, på grund av influensa, är oförmögen tills vidare att delta i riksdagsarbetet, intygas.

Stockholm den 12 februari 1927.

Fred. Klingberg,
leg. läkare.

§ 18.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

herr <i>Pettersson</i> i Bjälbo	under 4 dagar fr. o. m. den 18 febr.,			
» <i>Ericson</i> i Boxholm	» 6 » » » 17 » och			
» <i>Borg</i>	» 3 » » » 19 » .			

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.55 e. m.

In fidem
Per Cronvall.